

5. pielikums

Ainavu novērtējums

Saturs

Ievads	3
1. Dokumentu un normatīvais izvērtējums	4
1.1. Politikas dokumentu nostādnes.....	4
1.2. Tiesiskais ietvars	5
1.3. Spēkā esošie plānošanas dokumenti	7
2. Ainavas raksturojums un vērtības	26
2.1. Ainavas vispārējs raksturojums.....	26
2.2. Nacionālās ainavas	78
2.3. Dabas vērtības.....	80
2.4. Kultūrvēsturiskās vērtības	81
3. Priekšlikumi Madonas novada teritorijas plānojuma izstrādei.....	82
4. Alternatīvo energoresursu attīstība	91

levads

Ainavu novērtējuma izstrādes mērķis ir noteikt Madonas novada ainaviski vērtīgās teritorijas, lai nodrošinātu šo vērtību apzināšanu, izvērtētu potenciālās attīstības iespējas un noteiktu rīcības to saglabāšanai nākamajām paaudzēm.

Ainava veido Madonas novada iedzīvotāju identitāti, piederības un lepnuma sajūtu. Vienlaikus tā ir būtisks attīstības resurss, kas ietekmē dažādu nozaru attīstību, tostarp ekonomiku, tūrismu, lauksaimniecību, mežsaimniecību un citas jomas. Ņemot vērā Madonas novada ģeogrāfisko novietojumu, ir svarīgi apzināt un saglabāt tās ainaviskās vērtības, ko veido Vidzemes augstiene ar izteiktu reljefa saposmojumu, viensētām, mežu masīviem, bioloģiski daudzveidīgām dabiskajām pļavām un izteiksmīgiem skatiem uz daudzveidīgiem ezeriem.

Vidzemes augstiene Vidzemes Augstskolas veiktajā iedzīvotāju aptaujā „Viensēta un ainavas kvalitāte dabas daudzveidības kontekstā” 2017. gadā tika minēta kā viena no izcili ainaviskām vietām Latvijā. Savukārt Latvijas ainavu dārgumu sarakstā Vidzemes paugurainu ainavu pārstāv Vecpiebalgas pauguri, Vidzemes lauku sēta un baltie lielceļi.¹

Šī darba ietvaros ir veikts Madonas novada spēkā esošo teritorijas plānojumu izvērtējums attiecībā uz ainavu jomas nosacījumiem. Ir izstrādāti priekšlikumi Madonas novada teritorijas plānojumam ainavas attīstības jomā, ietverot konkrētus nosacījumu punktus un grafiskās daļas materiālus. Izpētes ietvaros tika veikta arī teritoriju apsekošana dabā.

Šī plānošanas iniciatīva ir būtisks solis ilgtspējīgas attīstības un vietējās ainavas aizsardzības nodrošināšanā.

Izstrādes rezultātā ir sagatavots priekšlikums esošo īpaši vērtīgu ainavu teritoriju robežu izmaiņām, kā arī priekšlikumi jaunu ainaviski vērtīgu teritoriju noteikšanai. Tāpat ir definēti šo teritoriju mērķi, nosacījumi to attīstībai un citi priekšlikumi ainavas saglabāšanai, aizsardzībai un attīstībai.

Īpaši vērtīgo ainavu teritoriju apzināšana veicinās kvalitatīvu un vietējiem apstākļiem atbilstošu lēmumu pieņemšanu teritorijas ainavu pārvaldībā, plānošanā un veidošanā.

Būtiski ir apzināties, ka arī īpaši aizsargājamās dabas teritorijas veido daļu no īpaši vērtīgajām ainavām. Ar šo teritoriju aizsardzības un izmantošanas noteikumiem tiek saglabātas ainavas ekoloģiskās, sociālās un vizuālās vērtības. Vienlaikus, lai saglabātu konkrētas teritorijas ainaviskās vērtības, ne vienmēr ir nepieciešams noteikt teritoriju ar īpašiem nosacījumiem. Kvalitatīvas dzīves telpas attīstību, vienlaikus saglabājot ainavas vērtības, var nodrošināt arī ar specifiskām prasībām, pārdomātu funkcionālo zonējumu un atbilstošiem teritorijas izmantošanas nosacījumiem.

¹ <https://kulturaskanons.lv/archive/vidzemes-paugurainu-ainava/>

1. DOKUMENTU UN NORMATĪVAIS IZVĒRTĒJUMS

1.1. Politikas dokumentu nostādnes

Ainavu politikas dokumentu loma ainavu aizsardzības, saglabāšanas un plānošanas kontekstā ir veicināt ainavas attīstības procesu apzināšanu un nodrošināt to līdzsvarotu un ilgtspējīgu attīstību.

Politikas dokumenti attiecas uz ainavām, nosakot normatīvo regulējumu un mērķus to attīstībai, saglabāšanai un pārvaldībai. Apakšnodaļā ir iekļauts pārskats par tiem politikas dokumentiem, kuri prioritāri vērsti uz ainavu novērtēšanu, plānošanu un pārvaldību Latvijā. Vienlaikus jāņem vērā, ka ainavas ir ne tikai dabas elementi, bet arī cilvēka radītas sistēmas, tādēļ esošo vērtību aizsardzības un ilgtspējīgas attīstības virzienus nosaka ļoti daudzi starptautiskie attīstības plānošanas dokumenti. Ainava ir cieši saistīta gan ar kultūras un dabas mantojuma aizsardzību, gan vides aizsardzības jomu. Apstiprinātas un tiek īstenotas jaunas iniciatīvas, kas saistītas ar zaļo kursu, teritoriju ilgtspējīgu attīstību, viedu plānošanu un pārvaldību, kas būtiski ietekmē arī ainavu.

Viens no pamatdokumentiem ir Eiropas ainavu konvencija, kuras mērķis ir veicināt ainavu aizsardzību, pārvaldību un plānošanu. Latvija šo konvenciju ratificēja 2007. gada 18. aprīlī, pieņemot likumu „Par Eiropas ainavu konvenciju”, un apņēmusies īstenot tajā noteiktos pasākumus.

Saskaņā ar konvenciju **ainava ir cilvēku uztverta teritorija, kas veidojusies dabas un/vai cilvēku darbības mijiedarbībā**². Ainavu plānošana tiek vērsta uz ainavu uzlabošanu, atjaunošanu vai jaunu ainavu radīšanu, vienlaikus nodrošinot tās pārvaldību un regulāru kopšanu, harmonizējot sociālos, ekonomiskos un vides procesus.

Ratificējot Eiropas ainavu konvenciju, Latvija ir apņēmusies:

- ▶ atzīt ainavas par cilvēku dzīves vides būtisku daļu, cilvēku kopīgā kultūras un dabas mantojuma daudzveidības izpausmi un identitātes pamatu un nostiprināt to juridiski likumdošanā;
- ▶ izstrādāt un īstenot ainavu politiku, kuras mērķis ir ainavu aizsardzība, pārvaldība un plānošana, veicot īpašus pasākumus, veidot izpratni, apmācīt un izglītēt, identificēt un novērtēt, noteikt ainavas kvalitātes mērķi un īstenot politiku;
- ▶ izstrādāt kārtību, lai sabiedrība, vietējās un reģionālās varas iestādes, kā arī citas ieinteresētās puses varētu piedalīties tādās ainavu politikas izstrādāšanā un īstenošanā;
- ▶ integrēt ainavu politiku savā reģionālajā un pilsētplānošanas politikā, kultūras, vides, lauksaimniecības, sociālajā un saimnieciskajā politikā, kā arī jebkurā citā politikā, kas tieši vai netieši var ietekmēt ainavas.

Latvija ir izstrādājusi ainavu politiku, un tā tiek īstenota atbilstoši **Ainavu politikas ieviešanas plānam 2024.–2027. gadam**³. Tās mērķis ir sekmēt ainavu aizsardzības, plānošanas un attīstības pasākumus, tādējādi atbalstot Latvijas daudzveidīgā dabas un kultūras mantojuma saglabāšanu un veicinot valsts ilgtspēju. Plāna mērķis ir radīt priekšnosacījumus daudzveidīgu, sabiedrībai pieejamu ainavu attīstībai, kas, nodrošinot labu vides stāvokli, tostarp bioloģisko daudzveidību, saglabājot un attīstot vienoto kultūras un dabas mantojumu, veicinot ekonomisko aktivitāti, kā arī, stiprinot iedzīvotāju vietas piederības sajūtu, patriotismu un vietu identitāti, visā Latvijā uzlabos cilvēku dzīves kvalitāti.

² <https://likumi.lv/ta/lv/starptautiskie-ligumi/id/1265>

³ <https://likumi.lv/ta/id/350823-par-ainavu-politikas-ieviesanas-planu-20242027-gadam>

Plāns nosaka tuvāko četru gadu prioritātes un rīcības Eiropas ainavu konvencijas ieviešanai. Šī mērķa sasniegšanai ir noteikti četri rīcības virzieni: izpratnes un zināšanu par ainavām veidošana, ainavu pārvaldībā iesaistīto speciālistu un apmācības un ainavu pētniecības uzlabošana, ainavu pārvaldības uzlabošana un ainavu kvalitātes uzlabošana.

Papildus izaicinājumus ainavu politikai pēdējos gados izvirza aizvien pieaugošās klimata pārmaiņas. Saskaņā Eiropas zaļo kursu visas 27 Eiropas Savienības dalībvalstis ir apņēmušās līdz 2030. gadam samazināt emisijas vismaz par 55 %, salīdzinājumā ar 1990. gada līmeni. Lai to nodrošinātu, Latvijā ir nepieciešams lielāks atjaunīgo energoresursu īpatsvars, kas sekmēs arī Latvijas neatkarību no enerģijas importa un aizsargās to pret enerģijas cenu ietekmējošiem traucējumiem, vienlaikus samazinot siltumnīcefekta gāzu emisijas. Līdz ar to Latvijā strauji pieaudzis pieprasījums pēc teritorijām energoapgādes objektu, kā arī nepieciešamās infrastruktūras būvniecībai sauszemē.

Vides politikas pamatnostādnes 2021.–2027. gadam⁴ 3. mērķis – Saglabāt un atjaunot ekosistēmas un bioloģisko daudzveidību. Politikas apakšmērķis 6.1.: bioloģiskās daudzveidības, tajā skaitā īpaši aizsargājamo sugu un biotopu, un vērtīgo ainavu saglabāšana. Rezultatīvās rādītājs bioloģiskās daudzveidības jomā: izdalītas nacionālas nozīmes ainaviski vērtīgas teritorijas, kurām ir izstrādātas pārvaldības vadlīnijas, respektējot bioloģisko daudzveidību.

Lai īstenotu Vides politiku, nozīmīga loma ir dabas aizsardzības plāniem. Dabas aizsardzības plāni, kas tiek izstrādāti īpaši aizsargājamām dabas teritorijām, ir cieši saistīti ar ainavu saglabāšanu, jo tie nosaka, kā tiek apsaimniekotas dabas teritorijas, kā tiek saglabāta bioloģiskā daudzveidība un kā tiek uzturēta ainavu kvalitāte. Integrējot dabas aizsardzības principus ainavu plānošanā, iespējams panākt līdzsvarotu attīstību, kas nodrošina gan ekoloģiskos, gan estētiskos un kultūrvēsturiskos ieguvumus.

1.2. Tiesiskais ietvars

Ainavu aizsardzību un plānošanu, tostarp ainavisku vērtīgo teritoriju noteikšanu, regulē un jāņem vērā virkne tiesību aktu. Nozīmīgie no tiem ir:

- ▶ Teritorijas attīstības plānošanas likums;
- ▶ Enerģētiskās drošības un neatkarības veicināšanai nepieciešamās atvieglotās energoapgādes būvju būvniecības kārtības likums;
- ▶ Zemes pārvaldības likums;
- ▶ Aizsargjoslu likums;
- ▶ Vides aizsardzības likums;
- ▶ Likums „Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām”;
- ▶ Likums „Par kultūras pieminekļu aizsardzību”;
- ▶ MK 30.04.2013. noteikumi Nr. 240 „Vispārīgie teritorijas plānošanas, izmantošanas un apbūves noteikumi”;
- ▶ MK 16.03.2010. noteikumi Nr. 264 „Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi”.

Nacionālā līmenī ir izstrādāti vairāki vadlīniju rakstura dokumenti, kurus ieteicams ņemt vērā, risinot dažādus ar ainavu aizsardzību saistītus plānošanas jautājumus, t. sk. nacionālo interešu jautājumus, kas var ietekmēt ainavas kvalitātes.

⁴ <https://www.varam.gov.lv/lv/vides-politikas-pamatnostadnes-2021-2027-gadam>

Latvijas Republikas Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas (pēc 01.07.2024. – Viedās administrācijas un reģionālās attīstības ministrija, turpmāk – VARAM) sagatavotais dokuments „Pārskats par ainavu plānošanas aspektiem pašvaldību teritorijas attīstības plānošanas dokumentos” analizē, kā pašvaldības integrē ainavu plānošanas aspektus savos teritorijas attīstības plānošanas dokumentos. Šī pārskata ietvaros tika identificēti galvenie izaicinājumi un trūkumi ainavu plānošanas integrācijā, kas varētu kavēt efektīvu ainavu aizsardzību un attīstību. Tāpat sniegti ieteikumi turpmākai rīcībai.

Vadlīnijās lokālo ainavu plānošanai (VARAM, 2019) ir noteikti ainavu plānojuma izstrādes pamatprincipi, izvirzot ainavas vispārējā un specifiskā raksturojuma, kā arī novērtējuma aspektus, ainavu telpu raksturojuma un novērtējuma aspektus, ainavas kvalitātes mērķa identificēšanu, un rekomendāciju izstrādi ainavu turpmākai plānošanai, apsaimniekošanai un pārvaldībai.

Valsts pētījumu programmas „Ilgtspējīga teritorijas attīstība un racionāla zemes resursu izmantošana” (īstenota, lai turpinātu Ainavu politikas pamatnostādnes 2013.–2019. gadam minēto uzdevumu izpildi) ietvaros ir izstrādāta rokasgrāmata „Ainavu izpētes un novērtēšanas pieejas Latvijā” un Latvijas ainavu atlants.

Rokasgrāmata „Ainavu izpētes un novērtēšanas pieejas Latvijā” ir metodoloģisks materiāls, kas izstrādāts, lai sniegtu vadlīnijas un piemērus ainavu izpētei un novērtēšanai Latvijā. Tā mērķis ir palīdzēt ainavu arhitektiem, plānotājiem un citiem speciālistiem izprast un pielietot dažādas pieejas ainavu analīzē un plānošanā.

Latvijas digitālais ainavu atlants ir publiski pieejama elektroniska vietne ar informāciju par nacionāla līmeņa Latvijas ainavas kvalitātēm, kas balstīts uz valsts pētījumu programmas projekta „Ilgtspējīga zemes resursu un ainavu pārvaldība: izaicinājumu novērtējums, metodoloģiskie risinājumi un priekšlikumi” novērtējuma rezultātiem. Informācija par visām Latvijas ainavām ir pamatrīks ilgtspējīgai ainavu plānošanai un uzturēšanai.

Augstāk minētā projekta ietvarā Latvijā ir izdalītas 18 Nacionālas nozīmes ainaviski vērtīgas teritorijas (priekšlikums), divas no tām atrodas Madonas novadā.

Vadlīnijas par vēja parku iekļaušanu pašvaldību teritorijas attīstības plānošanas dokumentos – teritorijas plānojumā un ilgtspējīgas attīstības stratēģijā (2022) ir metodoloģisks dokuments par to, kā pašvaldībām iekļaut vēja enerģijas projektus savos plānošanas dokumentos.

Vadlīniju ietekmes uz vidi sākotnējā izvērtējuma veikšanai vēja elektrostaciju būvniecības radīto ietekmi uz vidi izvērtēšanai (2022) mērķis ir nodrošināt efektīvu ietekmes uz vidi izvērtējuma procedūru vēja elektrostaciju būvniecības projektiem, kā arī sniegt skaidrus nosacījumus attīstītājiem par nepieciešamajiem pasākumiem un informāciju, kas jāiesniedz sākotnējā izvērtējuma veikšana.

Vadlīnijas vēja ietekmes uz vidi novērtējumam un rekomendācijas prasībām vēja elektrostaciju būvniecībai, 1. pielikums (2022) sniedz detalizētas vadlīnijas par iespējamo ietekmi uz vidi gan būvniecības, gan ekspluatācijas laikā. Tajā aplūkoti tādi aspekti kā troksnis, vibrācija, ietekme uz ainavu, mirgošanas efekts, ietekme uz bioloģisko daudzveidību, elektromagnētiskie traucējumi un citi.

1.3. Spēkā esošie plānošanas dokumenti

► Nacionāla līmeņa dokumenti

Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam⁵ ietvaros zem nacionālo interešu telpām definēti izcilie dabas, ainavu un kultūrvēsturisko teritoriju areāli. Izvirzītas Latvijas kultūrainavai raksturīgās struktūras un elementi, piemēram, muižu ansamblī, vēsturiskie pilsētu centri, un šo kultūrvēsturisko vērtību potenciāla izmantošana tūrisma attīstībā nacionālā, reģionālā un vietējā mērogā. Tās telpiskās attīstības mērķis ir saglabāt Latvijas savdabību – daudzveidīgo dabas un kultūras mantojumu, tipiskās un unikālās ainavas.

Kā risinājumi ainavu plānošanai un aizsardzībai ir būtiska šo jautājumu integrēšana citās nozaru politikās, likumdošanā un teritorijas attīstības plānošanā, kas parādās zemāk minētajos dokumentos. Ņemot vērā stratēģijā noteikto ir veikta ainavu inventarizācija, izstrādājot Latvijas digitālo ainavu plānu, noteiktas prasības un izstrādāti nosacījumi teritorijas plānojumos. Tieši teritorijas plānojumam būtu jābūt vieniem no pamatdokumentiem, kas nosaka prasības un nosacījumus sabiedrībai nozīmīgu dabas un kultūrainavu un rekreācijas teritoriju aizsardzībai, pārvaldībai un attīstībai.

Latvijas enerģētikas stratēģija 2050⁶ nosaka ilgtermiņa mērķus un prioritātes, lai pielāgotos straujajām pārmaiņām globālajā enerģētikas nozarē un nodrošinātu stabilu, drošu un ilgtspējīgu elektroapgādi Latvijā.

Stratēģija īpaši uzsver nepieciešamību mazināt atkarību no fosilajiem energoresursiem, veicinot atjaunīgo enerģijas avotu, tostarp vēja, izmantošanu. Tās izstrādē un īstenošanā liela uzmanība piešķirta sabiedrības un ieinteresēto pušu līdzdalībai, sekmējot atklātību un iesaisti lēmumu pieņemšanas procesos.

Saskaņā ar Enerģētikas stratēģiju Latvijā plānots uzstādīt sauszemes VES ar jaudu **4500 megavatu (MW)**. Tas nozīmē aptuveni 642 turbīnas, pieņemot, ka viena turbīna nodrošina 7MW. Šīs jaudas mērķis ir būtiski palielinās atjaunīgās enerģijas īpatsvaru valsts enerģētikas bilanci, vienlaikus veicinot enerģētisko neatkarību, siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanu, kā arī kopumā virzību uz klimatneitralitāti. Šādu jaudu īstenošana izmainīs ainavu.

Latvijas kopējās lauksaimniecības politikas stratēģijas plāns 2023.–2027. gadam⁷ nosaka atbalsta prioritātes un instrumentus lauksaimniecības un lauku attīstības jomā. Lai arī tas ir vidēja termiņa politikas plānošanas dokuments, tomēr tā īstenošana var ietekmes ainavas.

Zemes lietojuma veida maiņas tendences norāda uz pēdējos gados vērojamu lauksaimniecības intensifikāciju, kas neizbēgami ietekmē arī lauku ainavu. Ainavas elementu (koku puduru, atsevišķu viensētu, laukmaļu) izzušana ir saistāma ar lauku masivizāciju, meliorācijas sistēmu atjaunošanu, īpašuma struktūras maiņu – konsolidāciju. Tādēļ viens no šī plāna mērķiem ir nodrošināt tipisko lauksaimniecības zemju ainavu un to elementu daudzveidību saglabāšanu.

Stratēģijā noteikts, ka minimālā standartdaļa ir vismaz 4 % no aramzemes, ir atvēlēti ar ražošanu nesaistītām platībām un objektiem/iezīmēm. Objektus/iezīmes veido buferjoslas (2 m līdz 20 m platas ražošanā neizmantojamas joslas, ar zālāju vai dabīgi iesaļušos augu segumu, akmens krāvumi, grāvji, laukmales, atmatas, buferjoslas (2 m līdz 20 m platas ražošanā neizmantojamas laukmales, tostarp aizsargjoslas (buferjoslas), ar zālāju vai dabīgi iesaļušos augu segumu), kā arī dzīvžogi, atsevišķi koki vai koku grupas, koku rindas, papuvē esoša zeme, un citi, kas ietver

⁵ https://www.varam.gov.lv/sites/varam/files/content/files/lias_2030_parluks_lv.pdf

⁶ Latvijas enerģētikas stratēģija 2050

⁷ Latvijas kopējās lauksaimniecības politikas stratēģijas plāns 2023.–2027. gadam

biodaudzveidības salas, kā, piemēram, mitraises, pārmitras vietas uz lauksaimniecības zemes, slīkšņas, lankas. Tomēr jāteic, ka Eiropas Savienības 2030. gada mērķis ir sasniegt 10 % lauksaimniecības platību padarīt par tādām, kurās ir daudzveidības ziņā augstvērtīgi ainavas elementi. Saskaņā ar stratēģiju ir svarīgi saglabāt tipisko lauksaimniecības zemju ainavu un to elementu aizsardzību, saglabājot daudzveidīgu, vizuāli pievilcīgu un ekoloģiski funkcionālu ainavu struktūru un elementu daudzveidību. Ir jāsniedz lielāks atbalsts esošo ainavu elementu apsaimniekošanai un jaunu ainavas elementu radīšanai.

Tāpat plānā uzsvērts, ka ceļiem piegulošos areālos plānošanas procesā ieteicams noteikt ainavu telpas un ainavas elementus, kam ir izcila vizuālā un estētiskā vērtība, vai kas rada braucienā uztveramo vizuālo ainavas telpas dažādību; jāparedz to saglabāšanai nepieciešamās rīcības.

Latvijas Nacionālais attīstības plāna 2021.–2027. gadam⁸ telpiskās attīstības mērķis ir saglabāt Latvijas savdabību – daudzveidīgo dabas un kultūras mantojumu, tipiskās un unikālās ainavas.

Kā risinājumi ainavu plānošanai un aizsardzībai ir būtiska šo jautājumu integrēšana citās nozaru politikās, likumdošanā un teritorijas attīstības plānošanā, kas parādās zemāk minētajos dokumentos. Ņemot vērā stratēģijā noteikto ir veikta ainavu inventarizācija, izstrādājot Latvijas digitālo ainavu plānu, noteiktas prasības un izstrādāti nosacījumi teritorijas plānojumos. Tieši teritorijas plānojumam būtu jābūt vieniem no pamatdokumentiem, kas nosaka prasības un nosacījumus sabiedrībai nozīmīgu dabas un kultūrainavu un rekreācijas teritoriju aizsardzībai, pārvaldībai un attīstībai.

Latvijas nacionālais enerģētikas un klimata plāna 2021.–2030. gadam⁹ ir stratēģisks dokuments, kas nosaka valsts enerģētikas un klimata politikas pamatprincipus, mērķus un rīcības virzienus līdz 2030. gadam. Šī plāna īstenošana var ietekmēt Latvijas ainavas vairākos veidos. Viens no tā mērķiem ir nodrošināt vismaz 50 % atjaunojamās enerģijas īpatsvaru Latvijas enerģijas gala patēriņā, kas sasniedzams ar ne-emisijas tehnoloģiju izmantošanas veicināšanu elektroenerģijas ražošanā.

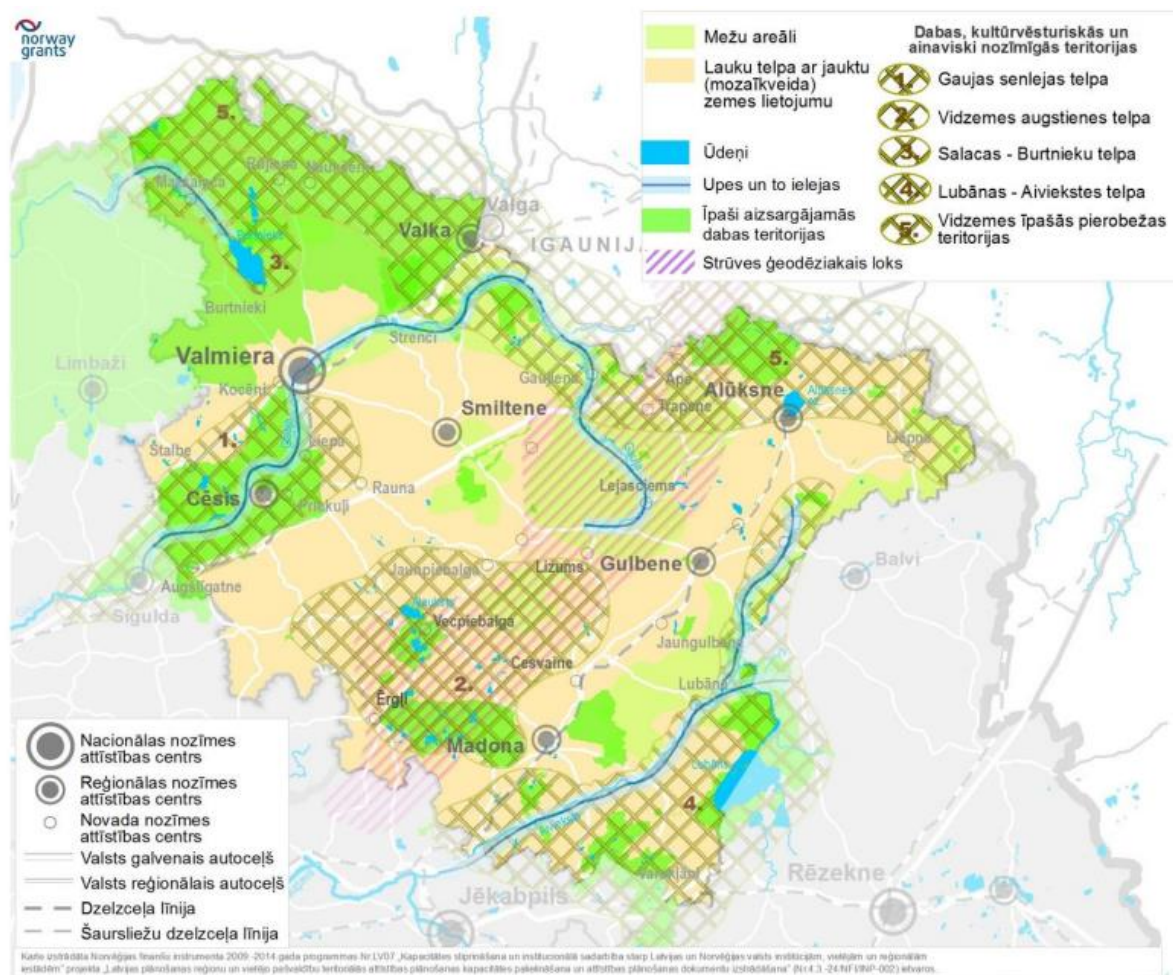
Plāns paredz palielināt vēja enerģijas jaudu līdz 800 MW līdz 2030. gadam. Šie pasākumi ietver jaunu vēja parku izveidi, tehnoloģiju uzlabošanu, tīkla attīstību un regulējošo ietvaru modernizāciju, kas ir būtiski, lai veicinātu Latvijas pāreju uz atjaunojamo enerģiju un samazinātu oglekļa emisijas. Šī plāna īstenošana var ietekmēt Latvijas ainavas vairākos veidos. Piemēram, vēja elektrostaciju parku, saules parku un biomasas staciju izveide var mainīt ainavu vizuālo izskatu. Pasākumi oglekļa dioksīda piesaistes palielināšanai var veicināt mežu platību palielināšanu un izmaiņas lauksaimniecības zemju izmantošanā, ietekmējot lauku ainavas.

⁸ Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2021.–2027.gadam

⁹ Latvijas nacionālais enerģētikas un klimata plāna 2021.–2030.gadam

► Reģionāla līmeņa dokumenti

Vidzemes plānošanas reģiona ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2030¹⁰ (turpmāk – Stratēģija) ir noteikts, ka Vidzemes pašvaldībās ir jāizstrādā ainavu tematiskie plānojumi, kā arī plānošanas dokumentos integrēti ainavas politikas jautājumi. Dabas, kultūrvēstures un ainaviski vērtīgās teritorijas ir integrētas lauku vidē un iekļautas kopīgā tūrisma aprītē. Stratēģija arī nosaka, ka jābūt izkoptiem Vidzemes reģiona ainaviskiem ceļiem.

1. attēls. Vidzemes plānošanas reģiona dabas, kultūrvēstures un ainaviski vērtīgās teritorijas 2030.

Avots: Vidzemes plānošanas reģiona ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2030

Stratēģijā noteiktas dabas, kultūrvēsturiskās un ainaviski nozīmīgās teritorijas, kā viena no tām Vidzemes augstienes telpa, Lubānas – Aiviekstes telpa. Šīs ir teritorijas un vietas, kur koncentrētas starptautiskas, nacionālas un reģionālas nozīmes dabas un kultūrvēstures teritorijas un objekti, ko raksturo augsta ainaviskā kvalitāte un bioloģiskā daudzveidība. Šīs teritorijas Stratēģijas kontekstā tiek skatītas arī kā tūrisma attīstībai nozīmīgas un piemērotas teritorijas. Stratēģija nosaka, ka ir būtiski saglabāt un nostiprināt Vidzemes kultūrvēsturisko ainavu, tās daudzveidību un savdabību, palielināt ainavas telpisko nozīmi, kā arī saglabāt apdzīvojuma struktūru. Vidzemes augstienes telpa izdalīta ar mērķi uzlabot teritorijas sasniedzamību, veicināt pieejamību cilvēkresursiem un pakalpojumiem, kā arī radīt papildus iespēja šo teritoriju attīstībai. Vestienas ainavu aizsargājama apvidus ir ievērojams ar unikāliem dabas pieminekļiem, kultūrvēsturiskās vides esamību un kultūrvēsturisko objektu bagātību.

¹⁰ Vidzemes plānošanas reģiona ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2030

Lubānas–Aiviekstes telpa – šī telpa izceļas ar blīvo un resursu ziņā pievilcīgo hidrogrāfisko tīklu, krāšņo, daudzveidīgo ainavu, īpaši aizsargājamām dabas teritorijām un kultūrvēsturiskajiem objektiem, kā arī klimatiskajām īpatnībām. Šeit iekļaujas šādas īpaši aizsargājamās dabas teritorijas: Krustkalnu dabas rezervāts, Teiču dabas rezervāts un Lubānas mitrājs. Šīm teritorijām ir liela nozīme bioloģiskās daudzveidības saglabāšanā valsts un starptautiskā līmenī, un tās ir ietvertas valsts nozīmes ainavu ekoloģiskajā tīklojuma struktūrā. Šeit arī atrodas augstākais Latvijas kalns Gaiziņkalns.

Strūves ģeodēziskais loks – ir iekļauts UNESCO Pasaules kultūras un dabas mantojuma sarakstā. Mērķis – vairot sabiedrības izpratni par šo unikālo kultūrvēsturisko mantojumu. Paplašināt tūrisma piedāvājumu Vidzemē, iekļaujoties kopīgajā Eiropas tīklā.

Stratēģijā noteiktas vadlīnijas dabas, kultūrvēstures un ainaviski vērtīgo teritoriju attīstībai, zemāk uzskaitītas dažas no tām, kas norāda uz šo teritoriju integrāciju zemāka plānošanas līmeņa dokumentu integrācijā:

- ▶ teritoriju apzināšana, saglabāšana, saprātīga apsaimniekošana un izmantošana;
- ▶ izmantošanas nosacījumu noteikšana sabiedrībai nozīmīgām dabas, kultūrainavu un rekreācijas teritorijām, kas nodrošina ūdensmalu, dabas un kultūras pieminekļu publisku pieejamību un paredz ainaviski nozīmīgu vietu aizsardzību;
- ▶ uzņēmējdarbības un tūrisma pakalpojumu infrastruktūras attīstība saistībā ar kultūrainavu telpas kvalitātes palielināšanu;
- ▶ kultūrainavas uzturēšana un kopšana, saglabājot reljefu un attīstot tās atsevišķos elementus;
- ▶ Vidzemei tradicionālās apbūves rakstura saglabāšana – viensētas un to grupas, raksturīgo formu, siluetu un mērogu, estētiskās vērtības, būvniecības tradīcijas;
- ▶ nav pieļaujama ainavas daudzveidības un estētiskās kvalitātes samazināšanās ainaviski vērtīgajās Vidzemes teritorijās, nepieļaujot panorāmas skatu zaudēšanu un kultūrvēsturiski nozīmīgu objektu aizsegšanu.

Ainavas daudzveidību reģionālā mērogā vislabāk raksturo ainavu tipu sastopamība un to teritoriālais izvietojums. Reģionam ir raksturīgi arī unikālie mitrzemju ainavu apvidi un kultūrvēstures un dabas elementu ziņā Latvijas mērogā augstvērtīgais Daugavas senlejas ainavu apvidus. Daļa no ainavas vizuālajām un kultūrvēsturiskām vērtībām un visas dabas vērtības ir cieši saistītas ar Zemgales plānošanas reģiona zaļo infrastruktūru, veidojot būtiskākos zaļās infrastruktūras elementus, savienojumus un vērtības reģionālā mērogā.

Šajā dokumentā ainavas teritorijas ir noteiktas kā vienas no galvenajiem dzīves vides augstas kvalitātes rādītājiem, kas var sekmēt izvēli dzīvot vai ciemoties Vidzemē.

► Vietējā līmeņa dokumenti

Madonas novada ilgtspējīgas attīstības stratēģijā 2022.–2047. gadam¹¹ (turpmāk – Madonas novada IAS) ir noteikti galvenie principi teritorijas plānošanai un attīstībai, kas ietver lauksaimniecības zemju attīstību, saglabājot tradicionālo lauku sētu ainavu un izbūves principus, saglabājot ainavu. Noteikts, ka dabas daudzveidība un kultūrvēsturiskais mantojums ir viena no novada lielākajām vērtībām, ūdensobjekti ir nozīmīgs resurss rekreācijas attīstībai Madonas novada IAS atzīts, ka saglabājot bioloģisko daudzveidību, lauku ainavu tiek sekmēta tūrisma attīstība un lauku vides kā pievilcīgas dzīves veidošanai nākotnē nodrošināšana. Līdz ar to stratēģija redz ainavu kā nākotnes resursu tūrisma attīstībai un pievilcīgas dzīves vides veidošanai nākotnē.

2. attēls. Dabas un kultūrvēsturiskās vērtības novadā.

Avots: Madonas novada ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2022.–2047. gadam

3. attēls. Skats no autoceļa V854 posmā Kočkares–Graši. Foto: L. Hrisanfova

¹¹ https://geolatvija.lv/geo/tapis#document_24207

► Spēkā esošie teritorijas plānojumi

Šajā sadaļā ir vērtēti spēkā esošie teritorijas plānojumi: Ērgļu novada teritoriālo vienību teritorijas plānojums no 2009. gada, Cēsaines novada teritorijas plānojums ar 2019. gada grozījumiem, Lubānas novada teritorijas plānojums 2013.–2024. gadam, Madonas novada teritorijas plānojums 2013.–2025. gadam un Varakļānu novada teritorijas plānojums, kā tajos tiek atspoguļotas ainavas vērtības, risinājumi to saglabāšanai un attīstībai.

ĒRĢĻU NOVADA TERITORIJAS VIENĪBU TERITORIJAS PLĀNOJUMS NO 2009. GADA

► Ainavu jautājumu risināšana kopumā

Sausnējas pagasta teritorijas plānojuma Paskaidrojuma rakstā ir ietverta atsevišķa nodaļa „Ainavas”, kur norādītas Vidzemes augstienes ainavas vērtības, pauguri, lejas, mozaīkveida meža un lauku ainava, upes, ezeri, līkumotie ceļi. Uzsvērta Ogres upes vērtība, kā arī teritorijā esošās kultūrvēsturiskās vērtības. Plānojuma grafiskajā daļā nav izdalītas nozīmīgas ainavu aizsardzības teritorijas. Norādīts, ka tās būtu jāprecizē turpmākā plānošanas procesā. Spēkā esošajos TIAN integrēti punkti, kas it kā uzsver ainavas vērtības saglabāšanu pagasta teritorijā kopumā, bet ņemot vērā to vispārīgumu, tad tie ir grūti pielietojami un attiecināmi reālajā praksē. Tomēr kā vērtība un turpmāk ir saglabājama prasība par ainavu arhitekta novērtējumu veicot būvniecību. TIAN ietvertā prasība bija attiecināta uz Ogres upes aizsargjoslu, bet turpmāk būtu jānorāda teritorijas, kurās tad būtu jānosaka prasība piesaistīt sertificētu ainavu arhitektu. Arī šajos noteikumos izvirzīts nosacījums, izvēloties būvvieta, ievērot, lai ēkas pēc iespējas mazāk aizsegtu skatu no ceļa uz ainaviski izteismīgām vietām. Tomēr šīs ainaviski izteismīgās vietas plānojumā nav noteiktas, līdz ar to šim punktam īsti nav nozīmes būvniecības procesā, jo nav neviena saistoša dokumenta, kas norādītu, ka šī ir tā teritorija, uz kuru tad šis punkts attiektos.

Jumurdas pagasta teritorijas plānojums definē **skatu vietu** – vieta teritorijā, no kuras paveras interesanta, šai teritorijai unikāla vai raksturīga ainava. Paskaidrojuma raksta nodaļā par ainavām raksturotas galvenās vērtības, taču diezgan vispārīgi: pauguri, lejas, mozaīkveida mežu un lauku ainava, upes un ezeri. Tā kā ezeri vislabāk atklājas braucot pa līkumotajiem un paugurainajiem lauku ceļiem, līdz ar to būtu svarīgi saglabāt šos skatus, neapmežot un arī neuzstādīt tajos saules paneļus. Jumurdas pagasta teritorijas plānojumā liela vērtība piešķirta Ogres upei, atzīmēta arī Palšu purva ainava. Atzīmēta arī gleznainā ainava, kas paveras no skatu torņa Vējāvā. Jumurdas pagastā atrodas tipisks latviešu viensētas ainavu areāls, norādīts, kā ļoti nozīmīgs apvidus – latviešu kultūrainavas etalons pauguraines apstākļos. Tiek norādīts uz nepariezu Vestienas aizsargājamo apvidus robežu noteikšanu, kur robežas noteiktas pa lielceļa vienu malu, ignorējot dabīgās ainavu robežas, līdz ar to kāda no nozīmīgām teritorijām nemaz nav ietverta (arī Ērgļu pagasta teritorijas daļā). Šajā brīdī, izstrādājot jauno Madonas novada teritorijas plānojumu, var izmantot iespēju un, nosakot Nacionālas nozīmes ainavas robežu, ņemt vērā dabiskās ainavas robežas.

Kā drauds ainavas vizuālai kvalitātei, ir zemes lietojuma veida maiņa, ko pieļauj abi iepriekš minētie teritorijas plānojumi. Nepārdomāta apmežošana un neapsaimniekoti lauki samazina ainavas kvalitāti.

Jumurdas pagasta TIAN ietverta atsevišķa nodaļa „Ainavu aizsardzība”, kur ir noteiktas prasības ainavu aizsardzībai, tomēr to īstenošana noteikti ir radījusi grūtības. Noteikumos ietvertas tādas teritorijas kā ainaviski izteismīga vieta, ainaviski un bioloģiski vērtīga vieta, kur var tikt ierobežota būvniecība, bet skaidri šādas vietas grafiskās daļas kartēs nav norādītas. Kartē nav norādīti arī ainaviski nozīmīgi skatu punkti, bet TIAN iekļauts punkts, ka *nav pieļaujama ainaviski nozīmīgu*

skatu punktu aizsegšana, aizbūvējot ar ēkām, apstādot ar kokiem, vai aizsaudzējot ar krūmiem, ka arī reljefa pārveidošana.

Ērgļu pagasta teritorijas ainavu izvērtējumā piedalījās profesore Aija Melluma, kura ir viena no Latvijā atzītiem ainavu ekspertiem. Ērgļu pagasta teritorijas plānojuma Paskaidrojuma rakstā pagasta attīstības pamatnostādnes formulētas tā, lai veidotu līdzsvaru starp resursu patērējošām un radošajām nozarēm: dabas un kultūrvēsturiskā mantojuma, ainavu daudzveidības saglabāšana un iekļaušana ilgtspējīga un videi draudzīga tūrisma piedāvājumā.

Kā Ērgļu pagasta dabas resurss ir minēts: izteikts reljefs, īpaši austrumu daļā, raksturīgā mozaīkveida ainava, kā dabas vērtība: Vestienas aizsargājamo ainavu apvidus daļa, dabas parks „Ogres ieleja”, kā arī kultūrvēsturiskais mantojums (kultūras pieminekļi).

Tāpat minētas problēmas, kas ietekmē ainavas kvalitāti. Tā, *vasarās pauguru virsotnēs trūkst mitruma un zāle izkalst. Pēdējos gados stāvie pauguri ar garākajām nogāzēm tiek izmantoti ziemas atpūtas un sporta kompleksu ierīkošanai, kā rezultātā mežu izciršana un nogāžu līdzināšana stipri pārveido ainavu, iznīcina ekosistēmas, noplicina augsni un veicina tās eroziju.*

Ogres upe uzsvēta kā nozīmīga vieta Ērgļu pagasta zemes izmantošanas struktūrā un ainavā (pagasta teritoriju tā šķērso 34 km garumā). Norādīta kā viena no skaistākajām Latvijas upēm, ar pagaidām neskartiem stāvkrastiem un akmeņiem pilnu, līkumainu gultni. Līdz ar to Ogres upe ir uzsvēta kā viena no ainavas vērtībām novadā.

Latvijai raksturīga ainava ir meža stūri, lauki un upītes, līdz ar to norādot uz mežu, lauku proporciju un upīšu vērtību. Kā par vienu no problēmām var uzskatīt nesaskaņotu dīķu rakšanu, kas atstāj ietekmi uz ainavu.

Paskaidrojuma rakstā norādītas galvenās problēmas, kas atstāj ietekmi uz iepriekš minētajām vērtībām: zemes izmantošanas struktūras izmaiņām. Tas, ka ar katru laika periodu palielinās mežu platības, tādā veidā var rezultēties, ka pazudīs Vidzemei raksturīgā mozaīkveida ainava, kur lauki mijas ar mežiem, bet visa teritorija var kļūt par vienveidīgu plašu meža masīvu. Turpmāk nav pieļaujama lauku aizaugšana, kas būtu jārisina ar funkcionālo zonējumu un papildus izvirzītiem nosacījumiem teritoriju izmantošanai.

Tāpat kā Jumurdas pagasta, arī Ērgļu pagasta teritorijas daļa atrodas Vestienas aizsargājamo ainavu apvidū, un raksturojuma kā tipisks latviešu viensētu ainavu areāls. Pagastā ir saglabājušās Latvijas dižgaru piemiņas vietas, kuri smēlušies iespaidus vietējā ainavā. Kā vizuāli augstvērtīgas lauksaimniecības zemju ainavas, kam raksturīga izkļiedēta viensētu apbūve, raksturota teritorijas daļa ap Pulgošņa ezeru. Kā vienu no problēmām ainavas vizuālajai uztverei norādot ezera krastu aizaugšanu. Tiek uzsvēta cilvēka klātbūtne un nozīme ainavā. Uzsvēta nepieciešamība Pulgošņa ezera apkārtnes ilgtspējīgas attīstības stratēģijas izstrādei un ainavas struktūras plānošanai (kultūrvēsturiskās zonas ap ezeru saglabāšanas nozīme), iesaistot zemes īpašniekus. Bet, vai līdz šim tas ir noticis un vai tiek iesaistīti zemes īpašnieki? Kā viens no rīkiem ainavu aizsardzībā tiek minēts detālpilānojums, kas būtu vērsts uz racionālu apbūves izvietojuma plānošanu šādās vērtīgās ainavu teritorijās.

Kā nozīmīga vieta ainavas vērošanai minēta stāvā Gaismas riteņa kalna nogāze un virsotne, Ērgļu pilskalns, kas atklājas arī no Ogres upes krastiem. Tiek minēta arī nepārdomāta koku stādīšana, kas var radīt vizuālu barjeru, samazinot skaistās ainavas redzamību.

Kā viens no ainavas apdraudējumiem tiek minēta vēlme apbūvēt Ogres upes un ezeru krastus, pārvēršot tādas vietas urbanizētā ainavā.

Nozīmīgu ietekmi uz ainavu ir atstājušas pamestās lielfermas un citu padomju saimniecības objektu grausti, kā arī iedzīvotāju pamestās kūtiņas un citas saimniecības ēkas, to drupas.

Nozīmīgs elements – ceļi, no kuriem paveras un tiek uztverta ainava, kā arī atsevišķi lieli koki laukā, kas izceļ ainavas savdabīgumu. Pļavas ar daudzveidīgu botānisko sastāvu arī sniedz vizuālu skaistu ainavas efektu.

Ka viens no skaistas ainavas bojātājiem tiek norādīti elektrolīniju stabi.

Paskaidrojuma rakstā ir sniegti priekšlikumi un nosacījumi teritorijas izmantošanai, kā arī turpmākie risinājumi tieši ainavu kontekstā:

- ▶ *Ērgļu pagasta teritorija ar gleznainajām un daudzveidīgajām ainavām ir piemērota rekreācijai un tūrisma attīstībai. Jānodrošina pieejas iespēja un skatu perspektīvas atvērtība nozīmīgākos ainavu skatu punktus, īpaši ņemot vērā pašu skatu punktu estētisko iederēšanos konkrētajā ainavā. Saglabājams optimāls vietējo ceļu tīkls un to kvalitāte, tai skaitā nepieciešamais inženierkomunikāciju nodrošinājums mūsdienīgā izpildījumā;*
- ▶ *pirms lēmuma pieņemšanas par zemas transformēšanu citos izmantošanas veidos vēlams izvērtēt teritoriju no ainavu saglabāšanas un aizsardzības viedokļa;*
- ▶ *ainaviski vērtīgās teritorijās mežos kailcirtes vēlams aizstāt ar izlases cirtēm;*
- ▶ *palieņu pļavu aizsardzībai aizliedzama to apbūve un jānodrošina ganīšana vai pļaušana atbilstoši pļavu apsaimniekošanas noteikumiem;*
- ▶ *plānojuma kartē ir parādīti bioloģiski vērtīgie zālāji, kuri saglabājami, atsakoties no aršanas, apbūves un apmežošanas;*
- ▶ *ir nosakāmas prasības bijušo muižu ainavu aizsardzībai. Veicama kultūrvēsturisko pieminekļu un ainaviski nozīmīgu būvju atjaunošana, mazo lauku saimniecību atjaunošana, kas piekopj tradicionālos saimniekošanas veidus un prasmes.*

Plānojuma Grafiskajā daļā ir parādītas Natura 2000 teritorijas: aizsargājamais ainavu apvidu „Vestiena”, dabas parks „Ogres ieleja”, bet nav izdalītas pārējās nozīmīgākās ainavu teritorijas, atstājot to turpmākās plānošanas procesa ziņā.

▶ Teritorijas plānojumā noteiktie nosacījumi attiecībā uz ainavu vērtību saglabāšanu un turpmāko attīstību

Plānojumā uzsvērta ainavas vērtību saglabāšana visā pagasta teritorijā. Lai tās saglabātu, jānodrošina pastāvīga cilvēku klātbūtne, kuri ar savu ilgtspējīgo saimniekošanu turpinātu nodrošināt gadu desmitiem panākto un novērtēto līdzsvaru starp dabas vēlmi aizņemt tai pienākošo vietu un piekopto kultūrvidi.

Nosacījumi ir diezgan vispārīgi un tiešā veidā grūti pārnesami un integrējami teritorijas plānojumā.

Ērgļu ciema funkcionālā zonējuma kartē norādītas koku rindas, krūmu rindas, dzīvžogi un atsevišķi, krūmi, kas savā veidā varēt būt kā vērtības, gan kā traucējoši elementi, līdz ar to līdz galam nav skaidra šo elementu attēlošanas nozīme. Atsevišķi koki kā vērtība bija uzsvērti arī plānojuma paskaidrojošā daļā, bet, vai tiešām visi ir attēloti funkcionālā zonējuma kartē, ir grūti novērtēt. TIAN nav minēti atsevišķi koki un koku rindas. Apzīmējumos tie nav norādīti kā ainavisku, ekoloģisku vai kultūrvēsturisku nozīmi.

Sadaļā „Prasības dabas teritoriju izmantošanai un apstādījumu ierīkošanai”, iekļauts punkts, ka jebkādu apbūves teritoriju attīstību jāplāno ar saudzīgu attieksmi pret ainavu, to nedegradēt, neveidot vizuālas barjeras. Plānojot jaunas ēkas, būves vai apbūves teritorijas, pēc iespējas

jāsaglabā esošās dabas bagātības (mežu, atsevišķi augošus kokus, alejas, pļavas u. c.) un kultūrainavu kopumā.

TIAN noteikts, ka visi apstādījumi un atsevišķi augoši koki ar ainavisku, ekoloģisku vai kultūrvēsturisku nozīmi Ērgļu pagasta teritorijā ir pagasta dekoratīvā vērtība un apstādījumu fonds.

TIAN 1.137.5. punkts nosaka, ka *Teritorijas ģeoloģiskie apstākļi nenosaka ierobežojumus būvniecībai. Izvēloties būvvieta ainaviski nozīmīgās vietās (paugurainās, pie ezeriem, ceļiem), būvvieta jāizvēlas tā, lai pēc iespējas mazāk aizsegtu skatu no ceļa uz ainaviski izteiksmīgām vietām.* Tai pašā laikā nav skaidrs, kas to vērtē un, kā tas darbojas. Ja notiek šī būvniecība, kas kontrolē tās darbības.

Ir iekļauti vispārīgi nosacījumi, piemēram, *izvēloties būvvieta, ievēro, lai ēkas pēc iespējas mazāk aizsegtu skatu no ceļa uz ainaviski izteiksmīgām vietām.* Tas pats arī attiecas uz kokiem un krūmiem. Tomēr pašā funkcionāla zonējuma kartē šādas izteiksmīgas vietas nav norādītas. Kas ir šīs izteiksmīgās vietas, kas tās izvērtē?

TIAN nodaļā „Tūrisma, sporta, aktīvās atpūtas un rekreācijas teritorijas” ir noteiktas minimālās zemes vienības platības, atsevišķi izceļot „Ogres ieleju” un aizsargājamo ainavu apvidu „Vestiena”. Ietverti ierobežojumi meža zemju transformācijai, kas vairāk attiecas tieši uz ainavu aizsargājamo apvidu „Vestiena”.

Integrēti nosacījumi, kas attiecas uz kultūrvēsturisko ainavu saglabāšanu, piemēram, *izstrādājot būvprojektu, respektē, kultūrvēsturiski nozīmīgu ainavu un esošās apbūves mērogu.*

Ēku un būvju nojaukšana, gadījumā, ja tā bojā apkārtnes ainavu: *Ja būve ir pilnīgi vai daļēji sagrūvusi vai nonākusi tādā stāvoklī, ka tās lietošana ir bīstama vai tā bojā apkārtnes ainavu, būvvaldes izveidota komisija atzīst tās nelietojamības statusu un atjaunošanas vai nojaukšanas termiņu. Ja ēka iekļauta valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu sarakstā, lēmumu par būves nojaukšanu ir jāsaskaņo ar Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekciju (piezīme: tagad – Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde).*

Ainavu aizsardzības nosacījumos ir minēts, ka detālplānojumos (atzīmējams, ka bijušā Ērgļu novadā līdz šim vēl nav izstrādāts neviens detālplānojums) ir jānosaka prasības paredzēt skatu vietas, saglabāt publisku pieeju upēm un publiskiem ezeriem. Tomēr citi nosacījumi ir vērsti tieši uz šādu skatu vietu saglabāšanu, kuras nav noteiktas teritorijas plānojumā.

► **Vērtējums un priekšlikumi Madonas novada teritorijas plānojuma izstrādei**

- (1) Noteikt teritorijas, no kurām paveras vērtīgas, Madonas novadam raksturīgas ainavas, kurās ierobežotu dažādu būvju būvniecību vai dokumentācijā būtu jāiekļauj ainavu novērtējums jaunu būvju būvniecībai.
- (2) Saglabājama ideja par vērtīgo koku, atsevišķi augošu koku ar ainavisku, ekoloģisku vai kultūrvēsturisku nozīmi un saglabāšanu.
- (3) Izvērtēt skatu atvērumu veidošanu uz upēm un ezeriem, lai ierobežotu to aizaugšanu.

CESVAINES NOVADA TERITORIJAS PLĀNOJUMS AR 2019. GADA GROZĪJUMIEM

► **Ainavu jautājumu risināšana kopumā**

Saistošajā daļā ir noteiktas prasības ainavas saglabāšanai, kā arī noteiktas īpašas prasības Cesvaines vēsturiskā centra saglabāšanai. Tā rezultātā tika izveidotas divas teritorijas ar īpašiem noteikumiem (skatīt 12. attēlu) – „Cesvaines vēsturiskā centra zona” (TIN1) un „Ainaviski vērtīga teritorija”(TIN5). Veicot novada apsekošanu, tika precizēta ainaviski vērtīgas teritorijas robeža netālu no Grašiem un noteikta viena jauna ainaviski vērtīga teritorija pie Ūbāniem. Teritorijas noteiktas, bet nav noteikts to noteikšanas mērķis, kas ir šīs konkrētās teritorijas vērtības un kādi ir ainavas kvalitātes mērķi.

► **Teritorijas plānojumā noteiktie nosacījumi attiecībā uz ainavu vērtību saglabāšanu un turpmāko attīstību**

Noteiktas prasības iepriekš minēto teritoriju ar īpašiem noteikumiem aizsardzībai.

TIAN ir iekļauti punkti, kas netiešā veidā vērsti uz ainavas saglabāšanu un ietekmes mazināšanu:

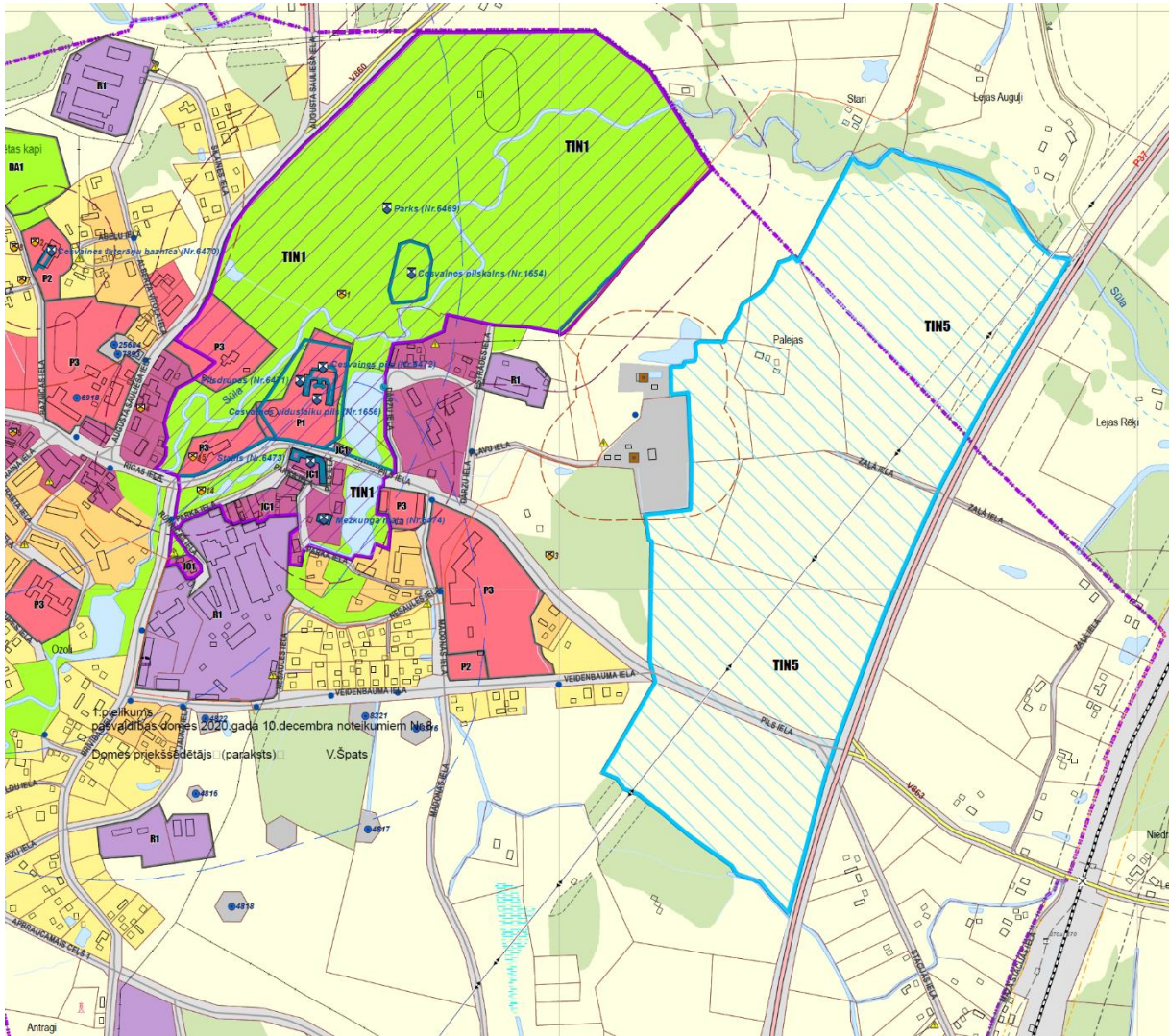
104. Būvvalde ir tiesīga uzdot veikt ietekmes uz ainavu novērtējumu, ja rakšanas vai uzbēršanas darbi var izmainīt zemeszemes virskārtu vairāk par 2 metriem.

304.9. Nav atļauta satelītantenu piestiprināšana pie ēku galvenajām (ielas) fasādēm. Pie pārējām ēku fasādēm šo antenu piestiprināšana pieļaujama vienīgi, ja netiek bojāta pilsētvides ainava.

Vienlaicīgi rodas jautājums, kas šo vērtē un kas ir tie kritēriji, kas parāda, ka tiek bojāta pilsētvides ainava. Šis nosacījums integrējams arī jaunajā TIAN, bet redakcionāli precizējams, piemēram, par vērsumu pret publisko ārtelņu, izslēdzot teikumu *Pie pārējām ēku fasādēm (...).*

- *Ainaviski vērtīgās teritorijās nav pieļaujama ainaviski nozīmīgu skatu punktu aizsegšana, aizbūvējot ar ēkām, apstādot ar kokiem, vai aizaudzējot ar krūmiem, kā arī reljefa pārveidošana.*
- *Paredzot būvniecību ainaviski vērtīgajās teritorijās, Būvvalde var pieprasīt būvniecības ierosinātājam būvprojekta ietvaros veikt ainavas analīzi un norādīt specifiskas prasības projektējamajiem būvapjomiem.*
- *312. Ja paredzamā būvniecība var negatīvi ietekmēt vidi un ainavu, Būvvalde ir tiesīga nodot būvniecības ieceri sabiedriskajai apspriešanai.*
- *313. Teritoriju nav atļauts apmežot.*

Lai gan ir noteikts, ka nav pieļaujama ainaviski nozīmīgu skatu punktu aizsegšana, tomēr teritorijas plānojumā nav atzīmēti nozīmīgi skatu punkti.

4. attēls. Teritorijas ar īpašiem noteikumiem TIN1 un TIN2. Fragments no Cesvaines novada plānojuma.
Avots: https://geolattvija.lv/geo/tapis#document_19002

► Vērtējums un priekšlikumi Madonas novada teritorijas plānojuma izstrādei

Jāizvērtē TIN5 teritoriju robežas un arī nosacījumi. Ņemot vērā, ka Madonas novadam tiek izstrādāts viens kopīgs TIAN, tad svarīgi, lai nosacījumi attiektos uz noteiktajām teritorijām ar īpašiem noteikumiem, pilda savu jēgu, t. sk., lai saglabātu teritoriju noteikšanas iemeslu. Svarīgi ir ne tikai Cesvaines teritorijas plānojumā noteiktās TIN5 teritorijas aprakstīt un noteikt to ainavas kvalitātes mērķi, bet tas ir jāizdara arī no jauna noteiktām TIN5 teritorijām, lai TIAN iekļautie nosacījumi būtu vērsti uz ainavas vērtības saglabāšanu un ainavas kvalitātes mērķa sasniegšanu.

LUBĀNAS NOVADA TERITORIJAS PLĀNOJUMS 2013.–2024. GADAM

► **Ainavu jautājumu risināšana kopumā**

Paskaidrojuma rakstā ir norādīts, ka Lubānas pilsētas teritoriju raksturo ainaviskā pievilcība: pauguraina ainava centrā, koncentrēta vēsturiskā apbūve, upju ainava, ceļu struktūra un ozolu alejas. Kā viena no vērtībām, kas tiek norādīta ir potenciālās zaļās zonas pilsētā.

Kā nozīmīga Lubānas novada ainavas sastāvdaļa ir norādīti mežu masīvi. Dabas liegums „Lubāna mitrājs” arī ir nozīmīga ainavas sastāvdaļa, uz kuru attiecas to individuālie apsaimniekošanas un izmantošanas noteikumi.

Īpaši akcentēti ir arī purvi, kā nozīmīgs ainavas elements, kuru daļa arī ietilpst īpaši aizsargājamā dabas teritorijā – dabas liegumā „Lubānas mitrājs”.

Ņemot vērā lielo kultūras pieminekļu kompleksa grupu, ko veido arheoloģijas pieminekļi, tad teritorijas attīstību un arī ainavu ietekmēja jau no 6.gs. p.m.ē., atstājot arī savas iezīmes ainavā, kas varbūt nav izteikti redzamas, bet ir vērā ņemamas plānojot lielākas izmaiņas.

Kā nozīmīgi attīstības resursi Madonas novada TP un iekļauti arī Paskaidrojuma rakstā ir minēti Lubāna mitrāju komplekss, īpaši aizsargājamās dabas teritorijas un dabas pieminekļi, starp tiem īpaši izceļot Aivieksti, lauku mozaīkveida ainavu.

Teritorijas plānojuma risinājumi vērsti uz maksimālu dabas teritoriju saglabāšanu – gan mežu, gan vērtīgo lauksaimniecības zemju. Minēts, ka teritorijas rietumu daļā un vidusdaļā pie Lubānas pilsētas un gar autoceļiem P82 Jaunkalsnava–Lubāna, P83 Lubāna–Cesvaine un V842 Lubāna–Balvi piegulošajā joslā 0,2 līdz 3 km attālumā. Teikts, ka šajās teritorijās saglabājama Vidzemei raksturīgā kultūrainava.

Teritorijas plānojumā ir paredzēts, ka neizmantojamās lauksaimniecības zemes iespējams apmežot, tas tomēr ir pretrunā ar lauku mozaīkveida ainavas saglabāšanu.

Teritorijas plānojumā atsevišķi izdalītas teritorijas derīgo izrakteņu ieguvei un pirmapstrādei, līdz ar to ir skaidras vietas, kur šāda darbība var tikt veikta, un tādējādi mainīsies arī šīs vietas ainava.

Paskaidrojošajā daļā norādīts, ka lauksaimniecības zemēs apbūvei ir pakārtota nozīme, tā veidota pēc lauku sētas principiem – dabas elementi (alejas, koku rindas, augļu dārzi u. c.) ir mijiedarbībā ar lauku ainavai un vietas tautas celtniecības vēsturiskām iezīmēm raksturīgām ēkām. Bet vienlaikus nav minēti konkrēti principi, kuri jāievēro, kā tie izpaužas un kas to ievērošanu vērtē.

► **Teritorijas plānojumā noteiktie nosacījumi attiecībā uz ainavu vērtību saglabāšanu un turpmāko attīstību**

Spēkā esošajos TIAN iekļauts punkts par ēku un citu būvju nojaukšanu. Tā, piemēram, *Ja apbūve ir pilnīgi vai daļēji sagrūvusi vai nonākusi tādā stāvoklī, ka tās lietošana ir bīstama vai tā bojā ainavu, īpašniekam tā jāsaved kārtībā vai jānojauc.*

TIAN nodaļā „Elektroapgāde”, iekļauts punkts, kas nosaka, ka *Elektroapgādes tīkliem un būvēm nodrošina ērtu un drošu apkalpošanas iespēju. Brīvstāvošiem objektiem (transformatoru apakšstacijām, sadales punktiem u. c.) jāiekļaujas pilsētvidē un ainavā.*

TIAN ir iekļauti nosacījumi (6.5.4. punkts) vēja elektrostaciju būvniecībai, tomēr ņemot vērā izmaiņas vēja elektrostaciju dimensijās, tad šie nosacījumi vairs īsti neatbilst mūsdienu aktualitātei un spēkā esošajiem normatīviem aktiem.

Uzsverams, ka TIAN ir iekļauts punkts, kas attiecas uz saules baterijām: *Saules baterijas un kolektorus saskaņojot ar Būvvaldi, atļauts izvietot uz ēkām vai zemes. Ņemot vērā pašreizējo situāciju un procesu alternatīvās enerģijas ieguves jomā, jaunajos apbūves noteikumos būtu jāiekļauj precīzāki nosacījumi to attīstībai Madonas novada teritorijā.*

Liela nozīme arī piešķirta detaļām, kas var veicināt kopējo pilsētas un lauku ainavas veidolu, piemēram, 7.2.3. punkts nosaka, ka *Pilsētvidē publiskajā ārtelpā paredz pietiekošu soliņu skaitu, ielplānojot to racionālu un loģisku izvietojumu. Pašvaldība var izvirzīt prasības soliņu dizainam.*

Tomēr kopumā jāteic, ka TIAN būtu jāiekļauj nosacījumi, kas tieši vērsti uz ainavu aizsardzību, saglabāšanu, pārvaldību un plānotu attīstību, lai gan nosacījumi, kas attiecas uz vidi (plašākā kontekstā), kultūras pieminekļiem un dabas vērtībām, arī ietekmē ainavu un veicina tās saglabāšanu un attīstību.

► **Vērtējums un priekšlikumi Madonas novada teritorijas plānojuma izstrādei**

Izvērtēt funkcionālās zonas „Dabas apstādījumu teritorija” ar indeksu DA2 noteikšanu Aiviekstes upes krastos, kurā kā atļautā teritorijas izmantošana atļauta kapsētu ierīkošana (esošām un plānotām kapsētām jānosaka atsevišķa apakšzona).

MADONAS TERITORIJAS PLĀNOJUMS 2009.–2021. GADAM

► **Ainavu jautājumu risināšana kopumā**

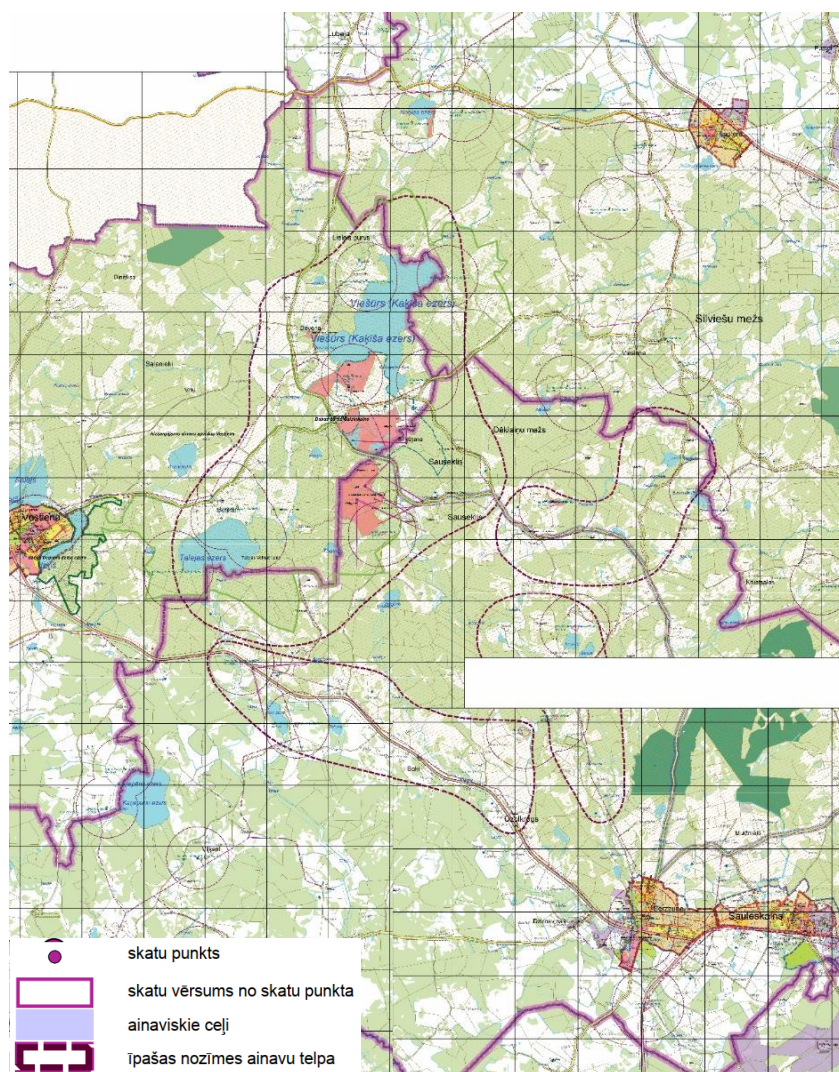
Sākotnēji pieminams, ka ainavu jautājums tika skatīts pagastu teritorijas plānojumos, kas tika izstrādāti pirms apvienotā Madonas novada teritorijas plānojuma izstrādes. Tie lielākoties tika izstrādāti 2000. gadu pirmajā desmitgadē. Iepazīstoties ar šiem vēsturiskajiem plānošanas dokumentiem, var secināt, ka to izstrādē ņemtas vērā teritorijas ainavas, lauku apbūvei raksturīgās ainavas, viensētu struktūra. Tā, Vestienas ainava kā unikāla tika definēta Vestienas pagasta teritorijas plānojumā 2006.–2018. gadam.

Vērtējot teritoriālo vienību ainaviskās vērtības, ar plānojumu risinājumiem tika veicināta ainavisko vietu saglabāšana, nosakot atsevišķos pagastos apmežojamās teritorijas, bet, piemēram, Ošupes pagastā atkal tieši pieļaujot apmežot lauksaimniecības zemes. Daudz minēta mozaīkveida ainavas saglabāšana. Vestienas pagasta teritorijas plānojuma risinājums saglabā esošo mozaīkveida ainavu, nepieļaujot lauksaimniecībā izmantojamo zemju apmežošanu.

Lai arī visos pagastu teritorijas plānojumos bija minēta dabas un ainavas, kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšana, tomēr jaunas savrupmāju apbūves teritorijas tika plānotas lauku teritorijās ārpus ciemu teritorijām. Lielākā daļa šīs apbūves tika plānota ainaviski vērtīgās teritorijās, pieļaujot zemju sadalīšanu mazās zemes vienībās. Šāds plānošanas rezultāts var degradēt vidi, ainavas un dabas vērtības. Izņēmums attiecas uz Bērzaunes pagasta teritorijas plānojumu, kurā bija sniegts redzējums dabas ainavu aizsardzībai, norādot gan skatu vietas, gan ainaviskos ceļus. Atsevišķa ainaviskā teritorijas analīze nebija veikta nevienā no teritorijas plānojumiem, piemēram, nosakot teritorijas, kur nav veicama lauksaimniecības vai cita veida ražošanas uzņēmumu būvniecība u. tml.

Pēc Madonas pilsētas un bijušā Madonas novadā šobrīd ietilpstošo pagastu apvienošanas, ņemot vērā novada teritorijas jauno platību un attiecīgi, teritorijas plānojuma izstrādes mērogu, ainavu aizsardzībai un plānošanai tika iedalīta jau mazāka uzmanība.

Madonas novada teritorijas plānojumā ir noteikts, ka novada teritorijā maksimāli jā saglabā lauksaimniecībā izmantojamās zemes un novada teritorijas mozaīkveida ainava. Lai to nodrošinātu, spēkā esošajos TIAN tika izstrādāti atsevišķi nosacījumi lauksaimniecībā izmantojamo zemju apmežošanai vai šīs darbības ierobežošanai. Viens no kritērijiem, lai veiktu teritorijas apmežošanu, ir veikts ainaviskais izvērtējums, atzinums, ko sniedz speciālists ar atbilstošu izglītību. Taču jāatzīmē, ka šī teritorijas plānojuma izstrādes laikā netika detalizēti veikts Madonas novada ainaviskais izvērtējums un izstrādāti atsevišķi nosacījumi tās saglabāšanai. Kā risinājums tika paredzēts izstrādāt tematisko plānojumu, kas kļūtu par instrumentu tālākai teritorijas attīstībai, t.sk. apmežošanai, un palīdzētu saglabāt novada dabas un kultūrvēsturiskās vērtības.

5. attēls. Īpašas nozīmes ainavu telpas.

Avots: https://geolattvija.lv/geo/tapis#document_188#nozooom

Teritorijas plānojuma Grafiskajā daļā ir atzīmēti skatu punkti, skatu vērsums no skatu punkta, kā arī ainaviski nozīmīgi ceļi un īpašas nozīmes ainavu telpas, tomēr tie attēloti tikai atsevišķās teritorijas daļās. Visticamāk, integrējot pagastu teritorijas plānojumus ietvertos risinājumus.

► Teritorijas plānojumā noteiktie nosacījumi attiecībā uz ainavu vērtību saglabāšanu un turpmāko attīstību

Spēkā esošajos TIAN termins "ainava" skaidrots – *cilvēka redzes lokā esošo zemes virsmas ģeomorfoloģisko, floras un faunas un antropomorfo (cilvēka radīto) elementu kopums (...)*. Šajā gadījumā norādāms, ka termina skaidrojumā jāņem vērā ainavas konvencijā esošais skaidrojums.

Noteikumos iekļautas Īpašas nozīmes ainavu telpas, kurām noteikti specifiski nosacījumi to izmantošanai, ar mērķi saglabāt nacionālas nozīmes, kā arī augstvērtīgas Vidzemes reģiona un Madonas novada ainavas.

Ir ietverts termins **lokālais ainavu plāns** (tematiskais plānojums), kas skaidrots kā *detalizēts plānojums, kas izstrādājams konkrētām vietām īpašo ainavu telpu robežās vai ārpus tām, ..., lai realizētu konkrētās ainavas pārvaldības mērķus (tā var būt arī detālpilānojumu sadaļa).*

Tāpat ietverts termina **skatu punkti** skaidrojums.

Jauna mazstāvu daudzdzīvokļu namu apbūve ir obligāti pamatojama, izvērtējot tās atbilstību apkārtējo teritoriju apbūvei, nepieciešamības gadījumā būvvalde var pieprasīt izstrādāt teritorijas telpisko vizualizāciju (3D) un plašāku labiekārtošanu, lai nodrošinātu apbūves iekļaušanos apkārtējo teritoriju apbūvē un ainavā. Šo punktu ieteicams saglabāt arī turpmāk.

► **Vērtējums un priekšlikumi jaunā Madonas novada teritorijas plānojuma izstrādei**

Teritorijas plānojumā grafiski ir attēlotas īpašas nozīmes ainavu telpas, kas atrodas Vestienas, Bērzaunes un Aronas pagastu robežās), taču nav īsti atrasts pamatojums, kāpēc šīs teritorijas ir atzīmētas kā īpašas ainavu telpas. Ņemot vērā iepriekš minēto, jāpārvērtē noteikto īpašas nozīmes ainavu telpu robežas un vērtība – ar ko tā izceļas starp citām Madonas novada teritorijām, kā arī jāizvērtē novada teritorija, iekļaujot līdzvērtīgas teritorijas un attiecinot nosacījumus, kas saglabā konkrētās teritorijas vērtības. Tāpat vēlams pārvērtēt noteiktos skatu punktus.

Ieteikums pārvērtēt un integrēt jaunajā TIAN punktus no nodaļas „Ainavu saglabāšana, aizsardzība un plānošana”. Saglabājams un redakcionāli precizējams punkts, kas attiecas uz liela apjoma objektu, tehniskās infrastruktūras un apbūves izvietojumu īpašas nozīmes ainavu telpās, kur nepieciešams ainavu arhitekta atzinums par plānotā objekta ietekmi uz ainavu (tas attiektos gan uz lokālpilānojumu (ja tiek mainīts funkcionālais zonējums), gan detālpilānojumu, gan būvprojektu.

(1) Vēlams integrēt arī šādus punktus, redakcionāli tos precizējot:

- ▶ *Īpašas nozīmes ainavu telpās nav pieļaujama pilsētas tipa blīvas apbūves veidošanās un jaunu vēja elektrostaciju, sakaru mastu vai citu liela apjoma un izmēru (virs 30 m) inženierkomunikāciju objektu uzstādīšana;*
- ▶ *Īpašas nozīmes ainavu telpās aizliegts ieaudzēt mežu;*
- ▶ *dzīvojamās apbūves izvietojuma primāri jāparedz bijušo viensētu vietās. Plānojot dažādu jaunu objektu būvniecību vai esošo rekonstrukciju, jā saglabā esošās apbūves raksturīgās iezīmes, arhitektūras stils un apjoms, jāizvēlas atbilstoši risinājumi, respektējot vēsturiskās būvniecības tradīcijas. Veco viensētu vietās jā saglabā ēku, ceļu izvietojums un apjoms, kā arī vēsturiskie koku stādījumi;*
- ▶ *ierīkojot atpūtas vietas ezeru krasta joslā, maksimāli saglabājama dabiskā zemsedze un reljefs (izņemot smilšu uzbēršanu peldvietā), pieļaujama skatu atvēršana uz ezeriem, saglabājot lielos kokus (priedes, alkšņus, vītulus, ozolus), izcērtot krūmus un otrā stāva kokus;*
- ▶ *arhitektūras stilam, apjomam un ēku apdares materiāliem jāiekļaujas Vidzemes kultūrvēsturiskajā un dabiskajā ainavā (dzīvojamām ēkām 2 stāvi, augstums 8 m, divslīpu jumti >35°);*
- ▶ *rekonstruējot vai pārbūvējot ēkas, saglabāt raksturīgo arhitektūras stilu un elementus. Ēku pārbūvē saglabājams to tonālais risinājums un sīkdaļas, piemēram, kokgriezumi;*
- ▶ *pirms ēku rekonstrukcijas vai renovācijas jāiesniedz to foto fiksācija un krāsu pase;*
- ▶ *aizliegts būvēt necaurredzamus žogus augstumā virs 1,2 m;*
- ▶ *Žogi un ceļmalu apstādījumi veidojami tā, lai neaizsegtu skatus uz ainavu;*
- ▶ *īpašas nozīmes ainavu telpās ir aizliegta jaunu derīgo izrakteņu ieguve.*

- (2) Ainaviskos ceļa posmus jāskata kā ceļam piegulošās ainavu telpas. Izvērtējami arī punkti, kas attiecas uz ainaviskajiem ceļu posmiem un skatu vērsumiem no skatu punkta, Jāizvērtē 200 m josla skatu vērsumu priekšplānā, kāpēc ir noteikta tieši 200 m josla, nevis, piemēram, 500 m.
- (3) Redakcionāli precizējami un TIAN iekļaujami šādi punkti:
- ▶ *nav pieļaujama ainaviski nozīmīgu skatu punktu aizsegšana (ja tādi ir noteikti/tiks iekļauti teritorijas plānojumā) aizbūvējot tos ar ēkām un būvēm, kuras ieņem dominējošu lomu ainavu skatos;*
 - ▶ *skatu vērsumu tuvplānos (līdz 200 m) nav atļauta meža ieaudzēšana, lauksaimniecības zemes aizaudzēšana ar krūmiem, kā arī zemes izmantošanas darbības, kuru rezultātā tiek pārveidots reljefs (jāskata kontekstā ar ainavu telpu, ja ceļš atrodas īpaši vērtīgā ainavu telpā, tad meža ieaudzēšana tur vispār nebūtu atļauta);*
 - ▶ *pārbūvējot ceļu nav vēlama ceļa taisnošana un reljefa pārveidošana, ceļa segumam ieteicams izmantot materiālus, kuri nerada putekļus. Pie ainaviskajiem ceļiem un skatu punktos pieļaujama atbilstoša infrastruktūra (paplašināta josla automašīnas novietošanai, skatu platformu ierīkošana) ainavu vizuālajai uztverei;*
 - ▶ *zemes lietošanas veida maiņai (t.sk. zemes vienības situācijas plāna aktualizācijai) nepieciešams saņemt izziņu no pašvaldības par atbilstību teritorijas plānojumam;*
 - ▶ *gar ainaviskajiem ceļiem (ceļiem, kas atrodas īpaši nozīmīgā ainavu telpā) un ceļu posmiem nepieciešama ainavu kopšana un apsaimniekošana – no ceļiem vērojamās ainaviski pievilcīgās vietās jāveic skatu atvēršana uz ezeriem, niedru pļaušana, ceļmalu sakopšana, pļaušana un skatus aizsedzošu koku, krūmu ciršana, ja tas nav pretrunā ar dabas aizsardzības nozares normatīvo aktu prasībām;*
 - ▶ *Derīgo izrakteņu ieguve ainaviskās vietās pieļaujama tikai ar ainavu arhitekta izvērtējumu, ja tā nav redzama no nozīmīga ceļa posma.*
- (4) Iekļaut punktu, kas aizliedz veidot jaunas degvielas uzpildes stacijas īpaši nozīmīgās ainavu telpās.

VARAKĻĀNU NOVADA TERITORIJAS PLĀNOJUMS

▶ Ainavu jautājumu risināšana kopumā

Teritorijas plānojuma izstrādes laikā nav veikts detalizēts Varakļānu novada ainaviskais izvērtējums, bet ir noteiktas vērtīgo ainavu zonas, galvenokārt gar ceļiem, kapsētām un parkiem, kā arī pilsētas centra teritorija. Ainaviski saudzējamas teritorijas ir ĪADT teritorijas un Teiču dabas rezervāta ārējā aizsargjoslas teritorija.

Kā vietējas nozīmes kultūrvēsturiskā un dabas teritorija (TIN41) ir noteikta Stirnienes muiža ar parku. Ainaviski vērtīgās teritorijas ietver teritorijas gar valsts galveno autoceļu A12 (TIN51), valsts reģionālo autoceļu (TIN52), ceļu uz Siksalu (TIN53), ap Varakļānu pils parku (TIN54), ap Stirnienes muižas parku (TIN55), ap kapsētām (TIN56) un pilsētas centru (TIN57). Teritorijas noteiktas, bet nav definēts to noteikšanas mērķis, kas ir šīs konkrētās teritorijas vērtības un kādi ir ainavas kvalitātes mērķi. Plānojumā norādīts, ka ainavu apzināšanā izstrādājams ainavu tematiskais plāns.

Varakļānu pils parks pēc ainavu arhitektes Ilzes Janeles atzinuma ir pirmais oficiāli reģistrētais ainavu parks Latvijā. Varakļānu pils parka turpinājumā plānota dabas teritorija, kurā paredzēts parka turpinājums līdz Kosmonautu ielai un plānotajai daudzdzīvokļu namu apbūvei.

Paskaidrojuma rakstā definēts, ka, saskaņā ar Varakļānu novada IAS lauku apdzīvojuma, dabas un dabas aizsardzības telpu perspektīva paredz saglabāt lauksaimniecības zemes un paplašināt

lauksaimniecības zemju izmantošanas platības, saglabāt tradicionālo kultūrainavu un latviskas dzīves vidi, attīstīt dabas aizsardzības, ainavu un kultūrvēsturisko teritoriju koncentrācijas telpas, veicināt pievilcīgu dzīves vidi laukos un ērti pieejamus pakalpojumus ciemos un aizsargājot dabas vērtības vienlaicīgi saudzējoši attīstīt publiski pieejamus dabas tūrisma un vides izziņas infrastruktūras objektus, t.sk. velosipēdu ceļus, takas un skatu torņus, atbilstoši apsaimniekošanas nosacījumiem un normatīviem aktiem.

► **Teritorijas plānojumā noteiktie nosacījumi attiecībā uz ainavu vērtību saglabāšanu un turpmāko attīstību**

Paredzēta lauku viensētu – zemnieku sētu apbūve uz zemes gabala, kas ir ne mazāks kā 2 ha. Šāda apdzīvojuma struktūras attīstība nodrošina ne tikai vides kvalitātes un aizsardzības prasības, bet arī tipiskās Latvijas lauku kultūrainavas saglabāšanu un teritorijas pievilcību citiem interesentiem. Teritorijas plānojums nosaka, ka, izstrādājot būvprojektus, respektējama kultūrvēsturiski nozīmīgā ainava un esošās apbūves mērogs.

Tāpat teritorijas plānojums paredz izkopt īpašās ainavas – kapus, kā arī vēsturiskās vietas, parkus, ainavas, mikroainavas un vēsturiskos elementus, tā saglabājot tradicionālo kultūrainavu, latvisku un latgalisku, tikai novadam raksturīgu īpašu dzīves vidi. Veidot jaunus un mūsdienīgus vides un telpas objektus un būves, kas iekļautos pilsētas ainavā.

TIAN noteikts, ka ainaviski vērtīgajās teritorijās aizliegtas darbības, kuru rezultātā notiek nevēlamas ainavas struktūras izmaiņas, piemēram, nozīmīgu skatu punktu un perspektīvu aizsegšana ar būvēm, apstādīšana ar kokiem vai būtiska reljefa pārveidošana. Kultūras pieminekļu aizsardzības zonās apmežošana ir aizliegta, ja tās rezultātā tiks aizsegta augstvērtīgas skatu perspektīvas vai būtiski mainīts kultūrainavas raksturs. Mazvērtīgās lauksaimniecības zemes iespējams apmežot, nepieļaujot ainavisko skatu perspektīvu un kultūrvēsturiski nozīmīgu objektu aizsegšanu. Lai arī teritorijas plānojumā noteikts, ka nav pieļaujama ainaviski nozīmīgu skatu punktu aizsegšana. Vienlaikus **konkrēti nozīmīgie skatu punkti nav identificēti un atzīmēti.**

Lai saglabātu un veidotu ainavas vienotību un daudzveidību, tiek plānota vienota dabas teritorija, kas apvieno esošo parku, esošās saglabātās dabas teritorijas un lauksaimniecībā izmantojamās teritorijas, meža teritorijas (dabas parkus), kas viss saplūst kopā ar blakus pilsētai esošajām dabas teritorijām.

TIAN iekļauti punkti, kas netiešā veidā vērsti uz ainavas saglabāšanu un ietekmes mazināšanu:

67.8. Pie ielām un valsts autoceļiem, dzelzceļa ražošanas un komercobjektu apbūves teritoriju priekšpagalmā un ārējā sānpagalmā aizliegti atklāti uzglabāšanas laukumi, ja teritorija nav norobežota ar blīvu žogu un veicama ainavu izvērtēšana un pasākumi tradicionālās kultūrainavas uzturēšanai, ja to pieprasa pašvaldības dome vai Būvvalde.

162.6. Valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu vizuālās uztveramības zonā izvērtē vēja elektrostaciju ietekmi uz ainavu, ņemot vērā konkrēto situāciju un kultūras pieminekļa specifiku.

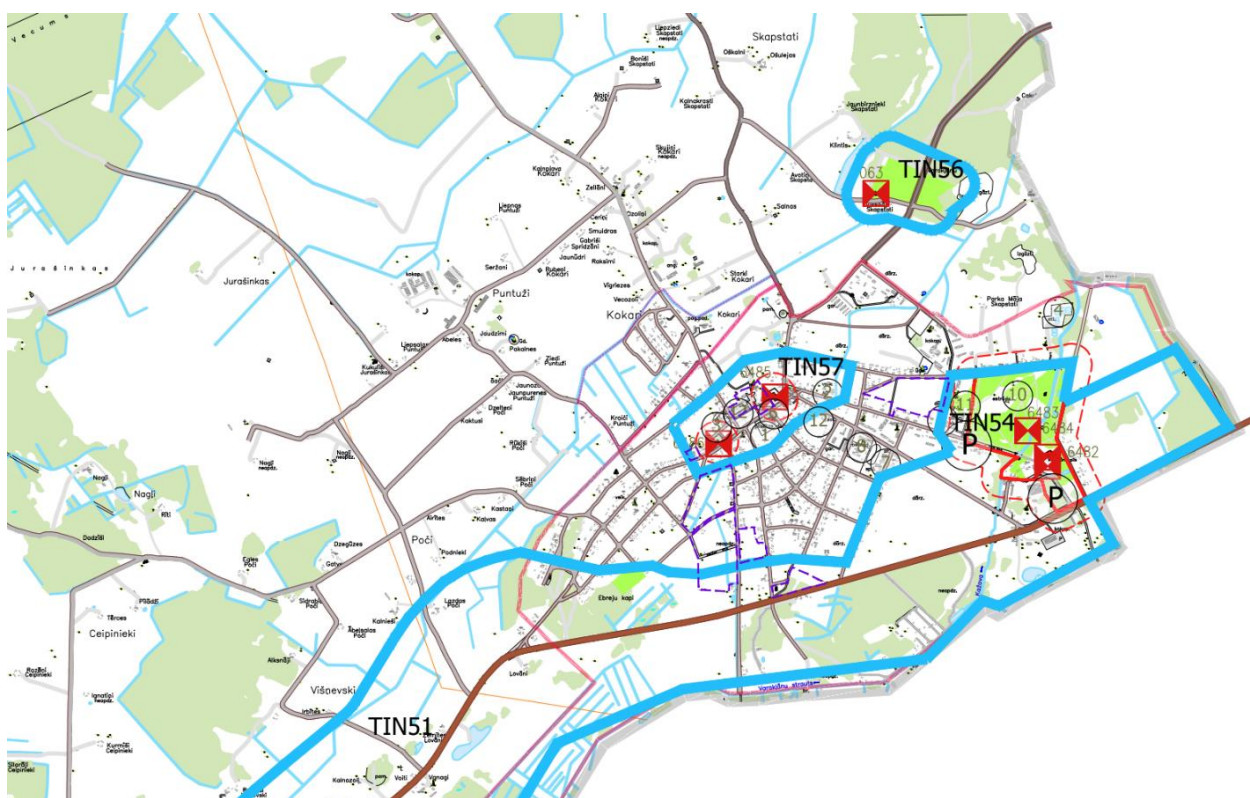
239. Kultūras pieminekļiem var tikt izstrādāts individuālās aizsardzības zonas projekts, kurā aizsargjosla (aizsardzības zona) ap kultūras pieminekli var tikt samazināta vai paplašināta atbilstoši konkrētajai situācijai dabā. Kultūras pieminekļu individuālo aizsardzības zonu robežas pēc iespējas nosaka pa dabā saskatāmām robežām vai zemesgabalu kadastra robežām, ņemot vērā vēsturiskā plānojuma struktūru, ainaviskos aspektus, kultūras pieminekļa uztveramību.

249. Stirnienes muižas apbūves regulācijas zona nosakāma ar mērķi pilnveidot muižas funkcionālo struktūru, izkopt arhitektoniski telpisko kompozīciju, saglabāt kultūrainavas un būvvides kvalitāti, saglabājot un aizsargājot Stirnienes raksturīgās, vēsturiskās ēkas (arī tās, kurām nav kultūras pieminekļa

status), respektējot Stirnienes muižas un parka plānojuma struktūru un apbūves mērogu, tradicionālās būvformas un materiālus.

252. Varakļānu pils un parka apbūves regulācijas zona nosakāma ar mērķi noteikt muižas funkcionālo struktūru un saglabāt kultūrainavas un parka kvalitāti, saglabājot un aizsargājot Varakļānu pils apbūvei un parkam raksturīgās, vēsturiskās ēkas, respektējot Varakļānu plānojuma struktūru un apbūves mērogu, tradicionālās būvformas un materiālus un precizējot aizsargzonu. Apbūves regulācijas zonas robežas noteikt izstrādājot LP, DP vai tematisko plānojumu, atbilstoši publiskas nozīmes objektu, raksturīgu vietējās būvmākslas paraugu (tradicionālās arhitektūras piemēru) un kultūras pieminekļu izvietojumam.

254.4. Aizliegts izvietot (eksponēt) ēku galvenajās (ielas) fasādēs satelītantenā, elektrosadales, elektro uzskaites, sakaru iekārtas, vēdināšanas un gaisa kondicionēšanas iekārtas. Citās fasādēs iepriekšminētās iekārtas uzstāda, pēc iespējas nebojājot ēkas fasādes izskatu un kultūrvides.

6. attēls. Ainaviski vērtīgas teritorijas (TIN5). Avots: Varakļānu novada teritorijas plānojuma Grafiskās daļas fragments

► Vērtējums un priekšlikumi jaunā Madonas novada teritorijas plānojuma izstrādei

Jaunajā teritorijas plānojumā izvērtējama nepieciešamība noteikt kā teritoriju ar īpašiem noteikumiem Teiču purva ainavu. Stirnienes muižas teritorijai ir vietējās nozīmes ainaviski vērtīga, taču ņemot vērā, kā tajā esošā muižai ir kultūrvēsturiska vērtīga, to ieteicams noteikt kā vietējās nozīmes kultūrvēsturisko teritoriju.

SECINĀJUMI

Spēkā esošajos Madonas novada teritorijas plāņos neparādās vienota pieeja ainavu vērtēšanai, aizsardzībai un attīstībai, tādēļ jārod vienota metodika, pēc kuras tad tiek noteiktas ainaviski vērtīgas teritorijas, ar mērķi saglabāt un radīt nosacījumus veiksmīgai tās attīstībai, nemazinot tās ainavas vērtības.

Lai saglabātu kādas noteiktas vietas vērtību, ne vienmēr tā jānosaka kā teritorija ar īpašiem noteikumiem. Svarīgi ir nosacījumi teritorijas attīstībai, bet arī vietējo iedzīvotāju izpratne par vietas vērtību un viņu nozīmi tās saglabāšanā.

Nosakot teritoriju ar īpašiem noteikumiem (kas vērsta tieši uz ainavu saglabāšanu), jābūt noteiktam arī ainavas kvalitātes mērķim. Proti, kas tas ir, ko mēs vēlamies saglabāt un, kā to var izdarīt.

Līdz šim nav apzināta saules parku ietekme uz lauksaimniecības teritoriju un nav raksturīgi Latvijas ainavai kopumā, kā arī to būvniecība netiek kontrolēta. Pašvaldībām nav rīku, kas to var ietekmēt, ja vien tie nav iekļauti teritorijas plāņos. Tomēr pašlaik, pēc asociācija „Saules enerģija Latvijai” iniciatīvas, ir tapis sadarbības memorands ar piecām vides organizācijām: Latvijas Dabas fondu, Pasaules Dabas fondu Latvijas pārstāvniecību, biedrību „Zaļā brīvība”, Latvijas Ornitologu biedrību un Latvijas Bioloģiskās lauksaimniecības asociāciju. Arī Latvijas Ainavu arhitektu asociācija ir uzaicināta līdzdarboties šo vadlīniju izstrādē. Projekta ietvaros ir izstrādātas vides un ilgtspējas vadlīnijas, kas turpmāk kalpos par pamatu saules parku projektu attīstībai Latvijā, kā arī ieskicēs labas vides un ilgtspējas prakses scenārijus saules parku projektēšanas, būvniecības un ekspluatācijas laikā. Tāpat tās kopumā veicinās sabiedrības izpratni, saules parku attīstītāju atbildību un izpratni par ietekmi uz vidi un teritoriju kopumā.

Jāizvērtē plānoto saules parku attīstība un šādu parku attīstība lielās platībās un ar kādiem nosacījumiem tie var attīstīties Madonas novadā. Jāņem vērā pieejamā infrastruktūra šo objektu attīstībai un ietekmi ilgtermiņā.

Tāpat TIAN ietvertajām prasībām jānodrošina piesaiste vietai, t. sk. vērtīgiem skatiem jābūt definētiem, ja tādi tiek iekļauti saistošo noteikumu prasībās.

Jāpieņem lēmums, vai turpmāk teritorijas plāņos tiks noteikta teritorija ar īpašiem noteikumiem „Vietējas nozīmes augstvērtīgas lauksaimniecības teritorija”, un kādi nosacījumi uz tām attieksies. Piemēram, šajās teritorijās varētu tikt aizliegta saules parku būvniecība vai to izbūve jākombinē ar lauksaimniecisko izmantošanu, nosakot attiecīgu proporciju.

Lai rastu labākus risinājumus un izstrādātu jēgpilnus nosacījumus ainavas saglabāšanai, plānošanai un attīstībai Madonas novadā, jāatbild uz šādiem jautājumiem:

- ▶ Vai plāņos minētie nosacījumi līdz šim strādā un ir pildījuši savu uzdevumu?
- ▶ Vai jāsaglabā noteiktās teritorijas un jānosaka jaunas teritorijas ar mērķi saglabāt ainavas vērtības?
- ▶ Ko Madonas novada iedzīvotāji vēlas saglabāt?
- ▶ Vai ir svarīgi noteikt vērtīgos/nozīmīgos skatu punktus?

2. AINAVAS RAKSTUROJUMS UN VĒRTĪBAS

Saskaņā ar Eiropas ainavu konvenciju, **ainava** nozīmē teritoriju tādā nozīmē, kā to uztver cilvēki, un kas ir izveidojusies dabas un/vai cilvēku darbības un mijiedarbības rezultātā. Ainavu plānošana konvencijā ir vērsta uz tālākām darbībām nākotnē, lai uzlabotu, atjaunotu vai **radītu jaunas ainavas** (piemēram, **enerģijas ainavas**), vienlaicīgi pārvaldot tās, nodrošinot to regulāru kopšanu ar mērķi virzīt un **harmonizēt pārmaiņas**, kuras rada sociālie, ekonomiskie un vides procesi.

Teritorijas plānojums ir viens no instrumentiem, ar kura palīdzību var ietekmēt ainavu saglabāšanu un attīstību nākotnē.

Madonas novada lielākā ainavu vērtība: **Vidzemes augstienes lielpauguri**, kas ir **iekļauti Latvijas kultūras kanonā**. Ainavu sadaļa ir Latvijas kultūras kanona jaunākais papildinājums, kas citu nozaru vērtībām pievienojās 2021. gadā. Vidzemes pauguraiņu ainava ir viena no astoņām kanoniskajām ainavām, kas reprezentē Latvijas skaistumu un daudzveidību, kas veidojušies dabas apstākļu un cilvēku mijiedarbībā.

Madonas novada ainavas vērtības ir nozīmīgas ne tikai vietējā līmenī, bet arī visas Latvijas kontekstā. Latvijas valsts simtgades programmas ietvaros ir īstenota aktivitāte „**Dāvana Latvijai – elektroniska ainavu dārgumu krātuve „Latvijas ainavu dārgumi vakar, šodien, rīt”**”. Kopā ar Latvijas iedzīvotājiem un ainavu ekspertu padomiem šīs aktivitātes laikā tika atlasīti 50 Latvijas ainavu dārgumi, un katru no pieciem Latvijas plānošanas reģioniem raksturo 10 ainavu dārgumi. **Madonas novadā atrodas Vidzemes novada viens no ainavu dārgumiem Teiču purvs, kā arī Vidzemes lauku sēta un baltie lielceļi**. Vidzemes lauku ainava ir izteikti gleznaina ar baltajiem lielceļiem, kas vijas pa kalniem un lejām. Īpaša vērtība Vidzeme viensētai.

Saskaņā ar Eiropas ainavu konvenciju¹² ainavu plānošana ir vērsta uz tālākām darbībām nākotnē, lai uzlabotu, atjaunotu vai **radītu jaunas ainavas**, vienlaicīgi pārvaldot tās, nodrošinot to regulāru kopšanu ar mērķi virzīt un **harmonizēt pārmaiņas**, kuras rada sociālie, ekonomiskie un vides procesi. Dažādu saimniecisko darbību un dabas apstākļu ietekmē novērojami zemes un augsnes degradācijas procesi, kuru rezultātā izveidojušās degradētās teritorijas – degradētas ainavas. Ainavas ir svarīga cilvēka dzīves kvalitātes daļa jebkurā vietā, arī degradētos apvidos, līdz ar to ainavu konvencija attiecas arī uz degradētām ainavām.

Ainavas attīstību ietekmē apkārt notiekošie procesi, kas rada pārmaiņas, atstājot ietekmi, izmainot arī Madonas novada ainavu, radot citādu ainavu, dažkārt ietekmējot vērtīgo ainavu struktūru, degradētās teritorijas pārvēršot par teritorijām ar jaunu attīstības potenciālu, vienlaicīgi ienesot ainavās šim laikam un notiekošajiem procesiem raksturīgus elementus un pārvaldību.

2.1. Ainavas vispārējs raksturojums

Madonas novada ainava klasificējama atbilstoši Latvijas ainavzemju un ainavapvidu iedalījumam, ņemot vērā fiziogēogrāfiskos apstākļus, reljefu, zemes lietojuma struktūru, dabas vērtības un teritorijas novietojumu. Madonas novads atrodas ainaviski ļoti daudzveidīgā Latvijas daļā, kur saskaras Vidzemes augstienes pauguraines, Aiviekstes ielejas un palieņu ainavas, kā arī Austrumlatvijas zemienes līdzienākās teritorijas.

¹² Eiropas ainavu konvencija

Nozīmīgāko Madonas novada ainavas daļu veido Vidzemes augstienes ainavzeme, kas īpaši raksturīga novada rietumu, centrālajai un ziemeļrietumu daļai. Vidzemes augstiene ir viena no izteiksmīgākajām Latvijas augstieņu ainavām, ko raksturo saposmots paugurains reljefs, plaši skatu vērsumi, viensētu apbūve, lauku un mežu mozaīka, kā arī ezeru un nelielu ūdensteču klātbūtne. Šajās teritorijās nozīmīgu ainavisko vērtību veido atklāto lauksaimniecības zemju un mežu mijiedarbība, vēsturiskais apdzīvojuma raksturs un tradicionālā Vidzemes lauku ainava. Vidzemes augstiene galvenokārt atrodas Madonas un Cēsu novados, un tai raksturīga izteikta pauguraiņu struktūra.

Īpaši nozīmīga Madonas novada ainavas sastāvdaļa ir Vestienas pauguraine, kur koncentrējas vienas no izteiksmīgākajām Vidzemes augstienes ainavām. Šo teritoriju raksturo augsti pauguri, ainaviski ceļi, tāli skati, ezeri, lauku sētas un mežu masīvi. Šeit ainava ir vizuāli dinamiska un telpiski daudzveidīga, tādēļ tā ir nozīmīga gan novada identitātes, gan tūrisma un rekreācijas attīstības kontekstā. Vidzemes pauguraiņu ainava Latvijas mērogā tiek atzīta par īpaši nozīmīgu kultūrainavu, un Vidzemes augstiene sabiedrības vērtējumā minēta kā viena no izcili ainaviskām vietām Latvijā.¹³

Madonas novada dienvidu un austrumu daļā būtisku lomu ieņem Aiviekstes ainavzeme un ar to saistītās upju ieleju un palieņu ainavas. Aiviekstes upe ar tās palieni veido atšķirīgu ainavas tipu – atklātāku, līdzenāku un ekoloģiski ļoti nozīmīgu teritoriju. Šeit ainavu raksturo plašas palienes, mitrāji, pļavas, ūdeņu tuvums un dabas daudzveidība. Aiviekstes palienes dabas parks atrodas Madonas novada Ļaudonas, Praulienas un Mētrienas pagastos, un tā teritorija ir nozīmīga gan dabas aizsardzības, gan ainaviskās vērtības ziņā.¹⁴

Novada austrumu un dienvidaustrumu daļā ainavas raksturu papildina Austrumlatvijas zemienes ietekme. Šeit reljefs kļūst līdzenāks vai viegli viļņots, ainavā lielāku nozīmi iegūst mežu masīvi, mitraines, lauksaimniecības zemes un upju ielejas. Šīs teritorijas veido pāreju no Vidzemes augstienes paugurainēm uz zemienes ainavām, radot ainavisku kontrastu starp augstienes reljefa saposmojumu un atklātākām, mierīgākām zemienes ainavām.

Madonas novada ainavu īpaši raksturo dabas un kultūrvēsturisko elementu mijiedarbība. Paugurainais reljefs, ezeri, meži, pļavas, viensētas, vēsturiskie ceļi, muižu centri, baznīcas un tradicionālā lauku apbūve kopā veido novada ainavisko identitāti. Šī ainava nav viendabīga – to veido gan plaši skatu punkti un atklātas lauku ainavas, gan noslēgtākas mežu un ezeru ainavas, gan palieņu un upju ieleju teritorijas.

Madonas novada ainava ir savdabīga pārejas zona starp Vidzemes augstienes paugurainēm un Austrumlatvijas zemienes līdzenākajām teritorijām. Šo pāreju papildina Aiviekstes upes ielejas un palieņu ainavas, kas novadam piešķir īpašu dabas daudzveidību. Kopumā Madonas novada ainava raksturojama kā viena no izteiksmīgākajām Vidzemes ainavām, kur koncentrējas augstienes reljefa, tradicionālās lauku apdzīvotības, bioloģiski vērtīgu dabas teritoriju un kultūrvēsturiskā mantojuma vērtības. Latvijas ainavu atlantā¹⁵ ainavzemes un ainavapvidi ir detalizēti zemākajās ainavu telpiskās vienībās – ainavu areālos, kas iedalīti atbilstoši ainavas uztveres aspektam sasaucoties ar Eiropas ainavu konvencijā akcentēto. Areālu robežas noteiktas, ņemot vērā zemes segu un tās veidoto ainavas struktūru, reljefu, ūdens struktūras un apbūvi, kā arī cilvēku uztveres aspektus.

¹³ Latvijas kultūras kanons

¹⁴ <https://www.daba.gov.lv/lv/aiviekstes-paliene>

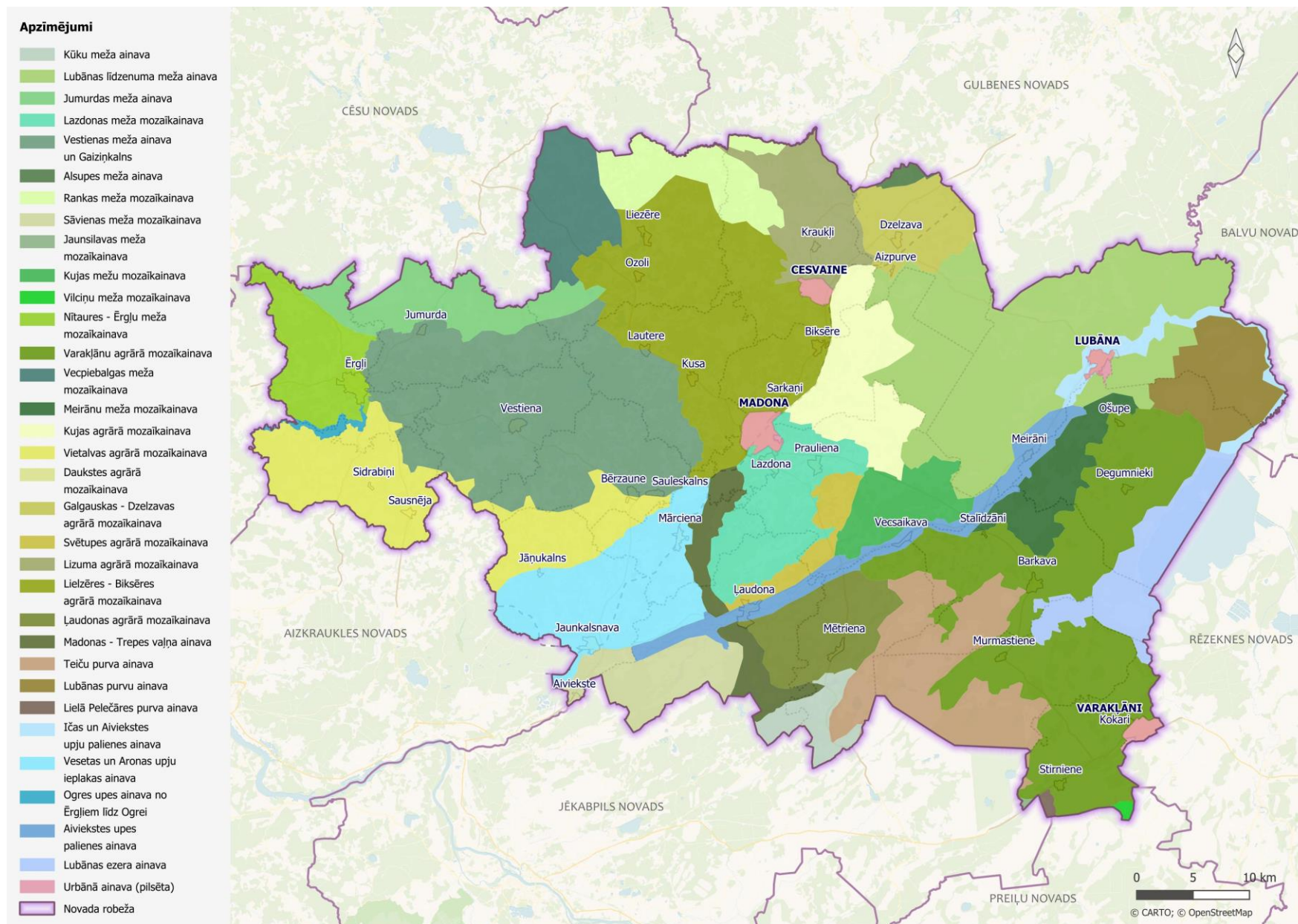
¹⁵ [Latvijas ainavu atlants](#)

Ainavu areāls ir telpiskā vienība, kuru cilvēks spēj aptvert un saprast, un uztver kā vizuāli atšķirīgu no blakus esošā areāla¹⁶. Katra ainavu areāla galveno atšķirību nosaka tā rakstura tips, kuru veido reljefa forma, zemes sega un zemes izmantošanas veids. Papildus atšķirīgo veido katru ainavu areāla specifiskās iezīmes, kuras arī ir viegli uztveramas, piemēram, kultūras mantojuma objektu blīvums, īpaši biotopi (purvi, bioloģiski daudzveidīgas meža teritorijas u. c.), apsaimniekošanas intensitāte u. c. Ainavu areāla uztveres līmenī būtiski ir akcentēt tā sasaisti ar konkrētu, atpazīstamu vietu vai objektu, jo šajā līmenī, kas ir cilvēkam aptverams, veidojas arī piederības sajūta konkrētajai vietai. Līdz ar to ainavu areālu nosaukumos kopā ar reljefu, zemes segu un zemes izmantošana veidu iekļauts arī to raksturojošas vai atpazīstamību veidojošas vietas vai objekta nosaukums.

Madonas novadā ir izdalīti šādi ainavu areāli: Nītaures – Ērgļu meža mozaīkainava, Lubānas līdzenuma meža ainava, Stāvienas meža mozaīkainava, Jaunsilavas meža mozaīkainava, Lielā Pelečāres purva ainava, Teiču purva ainava, Galgauskas – Dzelzavas agrārā mozaīkainava, Vietalvas agrārā mozaīkainava, Daukstes agrārā mozaīkainava, Lubānas purva ainava, Ičas un Aiviekstes upju palienes ainava, Lubānas ezera ainava, Kujas agrārā mozaīkainava, Kūku meža ainava, Svētupes agrārā mozaīkainava, Aiviekstes upes palienes ainava, Kujas mežu mozaīkainava, Meirānu meža mozaīkainava, Lazdonas meža mozaīkainava, Madonas – Traepes vaļņa ainava, Vesetas un Aronas upju ieplakas ainava, Alsupes meža ainava, Jumurdas meža ainava, Vestienas meža ainava un Gaiziņķalns, Liezēres – Biksēres agrārā mozaīkainava, Vecpiebalgas meža mozaīkainava, Lizuma agrārā mozaīkainava, Rankas meža mozaīkainava, Ogre upes ainava no Ērgļiem līdz Ogrēi, Varakļānu agrārā mozaīkainava, un Ļaudonas agrārā mozaīkainava.

Šo areālu raksturojumā izmantots Latvijas digitālā ainavu atlantā pieejamais raksturojums par katru no ainavu areāliem (skatīt 1. tabulu). Katram ainavu areālam ir izveidots apraksts, kurā ir sniegts katra areāla raksturojums, ainavas funkcijas, tipiskums un unikalitāte, ainavas vērtības, kā arī ainavas jutīgums uz ainavas potenciālām izmaiņām un ainavu kvalitātes **mērķi**.

¹⁶ [Ainavu izpētes un novērtēšanas pieejas Latvijā](#)

7. attēls. Ainavu areāli Madonas novadā. Avots: Latvijas ainavu atlants

1. tabula. Madonas novada ainavu areālu raksturojums (Latvijas ainavu atlants)

Ainavu areāls	Nītaures-Ērgļu meža mozaīkainava
Raksturojums	<p>Ainavā dominē izteiksmīgs paugurains reljefs, kas vietām lielo formu dēļ šķietami ir viļņots. Mozaīkveida ainava ar vidēja lieluma mozaīkas nogabaliem. Dominē ierobežoti skati, kur ainavas kontūru iezīmē jauktu mežu platības, taču meža nogabalos ainavas uztvere un skatu līnijas ir šauras un slēgtas. Ainavā dominē meža struktūras, taču lauksaimniecības zemju atvērumos reljefa formas nolasās izteiksmīgāk un parādās dažādi ainavas elementi. Teritorijas komplekso raksturu veido izteiksmīgais reljefs, ūdensobjekti, lopkopības saimniecības un lopu ganāmpulki, daudz viensētu, ciemi, alejas, atsevišķi seni koki, vertikālie elementi (elektrolīnijas, torņi), labi uzturēta vēsturiskā apbūve un atsevišķas pamestas viensētas. Teritorijas dienvidos daļēji ietilpst īpaši aizsargājama dabas teritorija, kas iekļauta Natura 2000 teritoriju sarakstā – dabas parks „Ogres ieleja”.</p>
Noteiktās ainavas vērtības	<p>Īpaši aizsargājama dabas teritorija – dabas parks „Ogres ieleja”. Teritorijā kopumā konstatēti tādi aizsargājami biotopi kā: sugām bagātas ganības un ganītas pļavas, veci vai dabiski boreāli meži, purvaini meži, eitrofi ezeri ar iegrimušo ūdensaugu un peldaugu augāju, staignāju meži, mēreni mitras pļavas, upju straujtecēs un dabiski upju posmi, lakstaugiem bagāti egļu meži, pārejas purvi un slīkšņas, aktīvi augstie purvi, nogāžu un gravu meži, sausi zālāji kalķainās augsnēs, ozolu meži (ozolu, liepu un skābaržu meži), vilkakūlas zālāji (tukšaiņu zālāji), palieņu zālāji, veci jaukti platlapju meži, aluviāli meži (aluviāli krastmalu un palieņu meži), meža ganības, distrofi ezeri. Valsts nozīmes dabas pieminekļi: dižkoki (priedes, liepas, ozoli, bērzi, egles, gobas, lapegles, vītoli, oši, apses, tūja, blīgzna). Ainavā ir daudz bioloģiski vērtīgu biotopu un dižkoku.</p> <p>Teritorijā atrodas aizsargājami kultūras pieminekļi. Ierobežotas skatu līnijas uz apsaimniekotajām lauksaimniecības zemēm, kur nolasās paugurainais reljefs. Estētiska vērtība piemīt kultūrvēsturiskajām būvēm un alejām, kas nereti sastopamas ainavā.</p>
Jutība	<p>Areāls ir ar augstu jutīgumu pret apmežošanu, jo esošās atvērtās teritorijas kalpo kā nozīmīgi ainavas struktūras elementi, kas veicina izteiksmīgu skatu līniju veidošanos. Nepalielināt meža nogabalus un uzturēt ainavas mozaīkas raksturu. Neaizsegt skatus uz izteiksmīgiem ainavas elementiem (reljefs, aleja, atsevišķi koki, ezeriņi) un kultūras pieminekļiem.</p> <p>Mozaīkainavas atvērtajās daļās ar lauksaimniecības zemēm, viensētām un ciemiem jauni meža masīvi attīstāmi tikai atsevišķos gadījumos vai ar konkrētu ekoloģisko mērķi (piemēram, aizsardzība pret eroziju) un tikai teritorijās, kurās nav dabiskie zālāji, un kuras nav piemērotas lauksaimniecībai un</p>

	<p>apbūvei, degradētās teritorijās (bijušo karjeru teritorijas), īpašu uzmanību pievēršot tam, kā jaunās meža platības iekļaujas esošajā ainavas struktūrā, neaizsedz izteiksmīgas skatu līnijas.</p> <p>Ņemot vērā areāla pauguraino reljefu un atvērtās, izteiksmīgās skatu līnijas, areāls ir ar augstu jutīgumu pret transporta un inženiertehniskās infrastruktūras attīstību. Kopumā ainavu areālā transporta un inženiertehniskā infrastruktūru nebūtu vēlama, jo pastāv risks izmainīt esošo ainavas telpisko struktūru un kultūrvēsturisko auru. Ja tomēr ir nepieciešama tās attīstība, tad ainavas mozaīkveida telpiskā struktūra mijiedarbībā ar vietas reljefu ir jāizmanto šādu objektu iekļaušanai teritorijā, mazinot to vizuālo ietekmi. Transporta un inženiertehniskā infrastruktūra attīstāma maksimāli paralēli jau esošajai vai pa esošajām ainavas robežām (gar mežu masīviem, apdzīvotām vietām), lai tā vizuāli nesadrumstalotu ainavu. Infrastruktūra paredz arī zaļo tīklojumu, savienojumus (zaļie tilti, piemēram) vietās, kur tā šķērso meža masīvus.</p> <p>Areāls ar augstu jutīgumu pret lielu ražošanas objektu attīstību, ņemot vērā pauguraino reljefu, atvērtās skatu līnijas, dabas un kultūrvēsturiskās vērtības.</p> <p>Ainavu areālā lielu ražošanas objektu attīstība nebūtu vēlama, jo pastāv risks izmainīt esošo ainavas telpisko struktūru un uztveri. Tomēr, ja tādas ir nepieciešams attīstīt, tad meklēt sabalansētību starp esošām meža un atvērto teritoriju struktūrām un perspektīvo industriālo teritoriju. Nozīmīgi ir modelēt šo objektu ekoloģisko un vizuālo ietekmi uz ainavu, īpaši ņemot vērā īpaši aizsargājamo dabas teritoriju tuvumu. Lielu ražošanas objektu izvietošana nav pieļaujama tiešā īpaši aizsargājamo dabas teritoriju un objektu tuvumā.</p> <p>Areāls ar augstu jutību pret dabas un vērtību aizsardzību, jo vērtīgie biotopi, dabas objekti, dabiskie zālāji un vērtīgo mežu teritorijas ir nelielas un fragmentētas. Būtiska šo elementu aizsardzībai ir buferzona, ekoloģisko sasaistu veidošana. Attīstot tūrismu, pievērst uzmanību dabas elementiem. Mazināt dabas vērtību fragmentāciju.</p>
<p>Ainavas kvalitātes mērķis</p>	<p>Stiprinātas reģionam raksturīgās un īpašās kultūrvēsturiskās un dabas vērtības, izceļot tās kā vietas atpazīstamības un identitātes elementus, nodrošinot to pieejamību un piemērotu apsaimniekošanu, iespēju robežās veidojot sasaistes starp ekoloģiski nozīmīgiem dabas elementiem.</p> <p>Atbilstoši apsaimniekotas un pārvaldītas nozīmīgas dabas teritorijas un objekti, nodrošinot šo teritoriju kvalitātes un bioloģiskās daudzveidības nesamazināšanos. Uzturēta nemainīgu dabisko zālāju kvalitāte, veicinot atbilstošu to apsaimniekošanu, mazinot to aizaugšanas riskus ar kokaugiem</p>

	<p>un bioloģiskās daudzveidības mazināšanos. Ietekmes mazināšanai uz dabas vērtībām izveidota atbilstoša infrastruktūra, koncentrēti un, ainavas raksturu ņemot vērā, izvietotas ēkas, ceļu izveidē mazināti īpaši vērtīgu meža vai aizsargājamo dabas teritoriju fragmentācijas riski, nodrošināta sabiedrības informēšana un izglītošana.</p> <p>Jaunas apbūves veidošana atbilstoši vietas mērogam un raksturam, kas attīstās primāri esošo apdzīvoto vietu tuvumā, neveicinot to izplešanos un nodrošinot ilgtspējīgu apbūves robežu kā vizuāli – estētisku un ekoloģisku parēju uz piegulošām ainavām. Apbūve veidota, izvērtējot skatu līnijas un ņemot vērā iespējamo vizuālo ietekmi uz dabas un kultūrvēsturiskajām vērtībām.</p> <p>Ilgtspējīgi un sabalansēti apsaimniekotas, produktīvas mežu un lauksaimniecības ainavas, saskaņojot saimnieciskās, ekoloģiskās un sabiedrība vajadzības, zemes izmantošanā un apsaimniekošanā, tūrisma infrastruktūras izbūvē un tūrisma produktu attīstībā līdz minimumam tiek samazināta negatīvā ietekme uz ekoloģiski vērtīgiem biotopiem.</p>
Ainavu areāls	Lubānas līdzenuma meža ainava
Raksturojums	<p>Līdzens līdz viegli viļņots reljefs, jaukts mežs ar kailcirtēm un jaunaudzēm. Meža ainava pārsvarā vienvēidīga. Viensētas koncentrējušās P83 autoceļa tuvumā un teritorijas centrālajā daļā, kur vidēji auglīgās augsnēs izvietojušās lauksaimniecības zemes. Agrārajā ainavā vidēji tuvi skati, ko ierobežo mežs. Teritoriju šķērso upe Liede, kas vijas netālu no P83 autoceļa, bet vizuāli nav nolasāma, un ūdens virsma no ceļa nav redzama.</p> <p>Teritorijā vairāki esoši un potenciāli dižkoki, galvenokārt ozoli. Olgas purvā notiek kūdras ieguve. Teritorijas ZA daļa ietilpst dabas liegumā „Lubānas mitrājs” un neliela DR daļa – dabas parkā Kuja. Vērojami gan taisni ceļa posmi, gan līkumoti.</p>
Noteiktās ainavas vērtības	<p>Teritorijā atrodas tādi ES Biotopu direktīvas aizsargājami biotopi. Teritoriju bagātina arī vairāki dižkoki. Teritorijā atrodas aizsargājami kultūras pieminekļi – Kreklu purva senkapi un Dzirnavsalas apmetne. Galvenā vizuāli estētiskā vērtība ir nelielajām agrārās ainavas teritorijām, kur paveras vidēji tāli skati uz apsaimniekotiem tīrumiem un pļavām, viensētām, kas ieskautas koku puduros.</p>
Jūtība	<p>Viļņota reljefa meža ainava ir ar augstu jutīgumu pret intensīvas lauksaimniecības attīstību, jo tiek veidoti pārrāvumi zaļajos koridoros. Lauksaimniecības zemēm viļņota reljefa mežu apvidū jā saglabā ainavas vēsturiskā struktūra, saglabājot tradicionālās attiecības starp lauku apdzīvotām vietām un mežu zemēm, izvairoties no lielām aramzemēm vai citu zemes lietojumu paplašināšanās. Viļņota reljefa meža ainava ir ar augstu jutīgumu, jo attīstot transporta un inženiertehnisko infrastruktūru</p>

	<p>meža ainavā tiek veiktas izmaiņas, veidojot pārrāvumus esošajā struktūrā. Transporta un inženiertehniskās infrastruktūras attīstība iespējama izvērtējot skatu līnijas, saglabājot vietas raksturu, izvietojot transporta un inženiertehniskās infrastruktūras koridorus, maksimāli neietekmējot kultūras pieminekļus.</p> <p>Transporta un inženiertehniskās infrastruktūras izvietošana nav pieļaujama ĪADT. Nepieciešams saglabāt raksturīgo reljefu. Infrastruktūra paredz arī zaļo tīklojumu, savienojumus (zaļie tilti, piemēram).</p>
<p>Ainavas kvalitātes mērķi</p>	<p>Ilgspējīgi un sabalansēti apsaimniekotas mežu ainavas, saskaņojot saimnieciskās, ekoloģiskās un sabiedrība vajadzības. Apbūve atbilstoši vietas mērogam un raksturam, kas attīstās ap esošajiem kodoliem/centriem, primāri optimizējot jau esošās apbūves teritorijas, neveidojot izplešanos.</p> <p>Lielu ražošanas objektu izvietošana, kas koncentrēta noteiktās vietās, ar vieglu piekļuvi un atbilstoši iekļaujas ainavā, nezaudējot teritorijas vērtības un ievērtējot vizuāli estētiskās kvalitātes.</p> <p>Zemes izmantošanā un apsaimniekošanā tūrisma infrastruktūras izbūvē un tūrisma produktu attīstībā līdz minimumam tiek samazināta negatīvā ietekme uz ekoloģiski vērtīgiem biotopiem.</p> <p>Stiprinātas reģionam raksturīgās un īpašās kultūrvēsturiskās un dabas vērtības, nodrošinot tām piemērotu apsaimniekošanu, nepieciešamības gadījumā ietekmes mazināšanai paredzot buferzonas ap atsevišķām, nelielām īpaši aizsargājamām dabas teritorijām vai daudzveidīgiem dabiska rakstura meža teritorijām, iespēju robežās veidojot sasaistes starp ekoloģiski nozīmīgiem dabas elementiem.</p> <p>Atbilstoši apsaimniekotas īpaši aizsargājamo dabas teritorijas, nodrošinot šo teritoriju kvalitātes un bioloģiskās daudzveidības nesamazināšanos.</p>
<p>Ainavu areāls</p>	<p>Sāvienas meža mozaīkainava</p>
<p>Raksturojums</p>	<p>Teritorijā ir līdzens reljefs ar atsevišķiem pauguriem. Mozaīkainavā dominē meži, gan lielākajiem autoceļiem mijās apsaimniekoti lauki, viensētas un saimniecības ar augļu dārziem. Ainavai vidējs mērogs un vidēji tāli skati, kas noslēdzas mežu masīvos. Lauksaimniecības zemēs redzama meliorācijas grāvju sistēma. Pieci ciemi – Sāviena, Aiviekste, Antūži, Medņi un Ungurmuiža. Sāvienas ciema apkārtnē lauksaimniecības zemju teritorijās auglīgākās augsnes, un tur arī vērojami plašāki lauki. Ainavā pamanāmas pamestas padomju laika fermas, gan jauni angāri. Ūdenskrātuves – Sāvienas ezers, Krīpēnu dīķis, upe Aiviekste. Teritorijā ir Aiviekstes dolomīta atradnes. Reģionālais autoceļš asfaltēts, pārējie ceļi ar grants segumu, ceļi pārsvarā līkumoti. Kā vertikālie elementi ainavā izceļas sakaru torņi.</p>

Noteiktās ainavas vērtības	<p>Teritorijā konstatēti dažādi ES Biotopu direktīvas aizsargājami biotopi.</p> <p>Teritoriju bagātina arī vairāki dižkoki. Teritorijā atrodas vairāki aizsargājami kultūras pieminekļi.</p> <p>Galvenā vizuāli estētiskā vērtība ir mozaīkainava, ko veido meži, tīrumi, pļavas, viensētas, daži ļoti izteiksmīgi ainaviski skati, Aiviekstes upes ainava.</p>
Jutība	<p>Līdznuma meža mozaīkainava ir ar augstu jutīgumu pret intensīvas lauksaimniecības attīstību. Ar augstāku jutīgumu ir maza izmēra lauki, ainavas, kurās dominē dabiskās pļavas. Lauksaimniecības un meža zemju mija līdznumos jāplāno saskaņā ar ilgtspējīgu ražošanas modeli, kas pienācīgi integrē lauksaimniecisko izmantošanu un apmežošanu, ņemot vērā zemes piemērotību katram zemes izmantošanas veidam. Lauksaimniecības un meža zemju mozaīkai jābūt gan iekšēji strukturētai, gan integrētai ar apkārtējiem zemes izmantošanas veidiem, lai panāktu ainavas harmoniju un izvairītos no krasiem kontrastiem starp zemes izmantošanas veidiem vai lielas viena konkrēta zemes izmantošanas veida paplašināšanos.</p> <p>Ainavu areāls ir ar augstu jutīgumu uz dabas teritoriju un vērtību saglabāšanu, jo īpaši aizsargājamās dabas teritorijas/objekti, dabisko zālāju teritorijas ir nelielas un izvietotas atsevišķi, ar augstu fragmentācijas pakāpi, tās stipri ietekmē lauksaimnieciskā, mežsaimnieciskā darbība vai urbanizētas vides tuvums. Pārējās atvērtajās teritorijās dominē intensīva lauksaimnieciskā darbība, mežsaimniecība vai urbanizēta vide. Meža teritorijās dominē saimnieciskie meži ar izteiktu mežsaimniecisko darbību, kailcirtēm.</p> <p>Saglabāt vērtīgos dabas elementus (atsevišķi elementi vai teritorijas), mazinot ietekmi uz tiem no intensīvas lauksaimnieciskās darbības vai mežsaimniecības, vai urbanizētas vides, paredzot buferzonu ar mazāk intensīvu zemes izmantošanas veidu, veidojot ekoloģiskās sasaistes starp šiem elementiem, vienlaikus saglabājot ainavas raksturu un mozaīkas blīvumu. Ainavu mozaīkas atvērtajās teritorijās veicināt dabisko zālāju atbilstošu apsaimniekošanu, mazinot šo teritoriju aizaugšanas ar kokaugiem riskus un bioloģiskās daudzveidības samazināšanos. Tūrisma un rekreācijas ietekmes mazināšanai uz īpaši aizsargājamām dabas teritorijām un objektiem, plānot vietai atbilstošu infrastruktūru un kompakto apbūvi, kā arī sabiedrības informēšanas un izglītošanas elementus. Attīstot ceļu infrastruktūru īpaši aizsargājamās dabas teritorijās vai ekoloģiski vērtīgās meža teritorijās, ņemt vērā fragmentācijas riskus un nodrošināt pasākumus tās mazināšanai.</p>

<p>Ainavas kvalitātes mērķis</p>	<p>Reģionam raksturīga zemes izmantošana, saglabājot un veicinot raksturīgās ainavas īpašības, tostarp dabas vērtības, ainavas telpisko struktūru un vizuālo pievilcību, nesamazinot meža teritorijas.</p> <p>Apmežotas lauksaimniecībai un cita veida izmantošanai nepiemērotas teritorijas, neskarot dabas un kultūrvēsturiskās vērtības.</p> <p>Apbūve atbilstoši vietas mērogam un raksturam, kas attīstās ap esošajiem kodoliem/centriem, primāri optimizējot jau esošās apbūves teritorijas, neveidojot izplešanos.</p> <p>Infrastruktūra atbilstoši vietas mērogam un raksturam, kas attīstās primāri optimizējot jau esošās infrastruktūras teritorijas.</p> <p>Reģionam atbilstošu lielu ražošanas objektu integrēšana tikai saglabājot, izvērtējot skatu līnijas, ainavas vērtības un īpašības, tostarp dabas vērtības, ainavas telpisko struktūru un vizuāli estētisko pievilcību, kultūrvēsturisko objektu kontekstu.</p> <p>Tūrisma infrastruktūra, kā arī objekti, kas paredzēti intensīvai tūristu izmantošanai, un šādu objektu paplašināšana, ir koncentrēta piemērotās vietās un telpiski ierobežota.</p> <p>Stiprinātas reģionam raksturīgās un īpašās kultūrvēsturiskās un dabas vērtības, nodrošinot tām piemērotu apsaimniekošanu, nepieciešamības gadījumā ietekmes mazināšanai paredzot buferzonas ap atsevišķām, nelielām aizsargājamām teritorijām vai dabiskām pļavām, iespēju robežās veidojot sasaistes starp ekoloģiski nozīmīgiem dabas elementiem, vienlaikus saglabājot ainavas raksturu un mozaīkas blīvumu.</p> <p>Uzturēta nemainīgu dabisko pļavu kvalitāte, veicinot atbilstošu to apsaimniekošanu, mazinot to aizaugšanas riskus ar kokaugiem un bioloģiskās daudzveidības mazināšanos.</p>
<p>Ainavu areāls</p>	<p>Teiču purva ainava</p>
<p>Raksturojums</p>	<p>Teritorijā dominē augstā sūnu purva ainava ar zemām priedītēm, ezeriem. Teritorijā atrodas Teiču dabas rezervāts, dabas liegumi „Lielsalas purvs” un Radžēļu purvs, kuram nav dabas lieguma statuss. No Islienas ezera iztek Islienas upe. Raksturīga Austrumlatvijas purvu veģetācija. Purvus ieskauj meža josla, un teritorijas Z daļā ir lielāki skuju koku un lapu koku mežu masīvi. Ap Teiču purvu un tā Z daļā ir izveidota meliorācijas sistēma, kas traucē pilnīgi dabisku attīstību un Z daļā notiek purvaino mežu platību palielināšanās uz purva rēķina. Lielākā daļa teritorijas vēsturiski bijusi cilvēka darbības maz ietekmēta. Teiču purvam piegulošie meži tikuši izmantoti koksnes ieguvei. Teritorijā ir nedaudz infrastruktūras elementu – elektroliņijas un autoceļi. Tūristu plūsma tiek organizēta gida pavadībā pa Sildu dabas taku, kuras garums 3 km, infrastruktūra – laipas, stāvlaukums,</p>

	<p>atpūtas vietas, informācijas stends. Purvu iespējams apskatīt arī no 27 m augsta skatu torņa pie reģionālā autoceļa A12.</p>
<p>Noteiktās vērtības</p>	<p>Teritorijā būtiskākās ir ainavas ekoloģiskās vērtības – Teiču dabas rezervāts, dabas liegums „Lielsalas purvs”. Teiču dabas rezervāts, kas aizņem teritorijas, lielāko platību ir Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīga vieta Latvijā, starptautiskas nozīmes mitrājs, Natura 2000 teritorija. Teiču rezervātā gan tam piegulošajās teritorijās pie vecām mājvietām konstatētas bioloģiski vērtīgas pļavas. Kopumā teritorijā konstatēti ES Biotopu direktīvas aizsargājami biotopi.</p> <p>Teiču purvā unikāla vieta Latvijā – Siksala. Tā ir sala purva vidū, kas saglabājusies kā sena krievu vecticībnieku dzīvesvieta kopš 17. gs. Siksalu cilvēki apdzīvojuši relatīvi izolētos apstākļos gadsimtiem ilgi. Purvu šķērso t. s. ziemas ceļi, kuri agrāk izmantoti kā taisnākie pārvietošanās maršruti starp apdzīvotām vietām purva perifērijā. Siksalā joprojām atrodas dažas viensētas un salai ir kultūrvēsturiska nozīme.</p> <p>Maz atklātu skatu uz purva ainavu no autoceļiem. Visizteiksmīgāk purva ainava vērojama no skatu torņa uz pie reģionālā autoceļa A12. Vizuāli baudāma neskarta ainava ar akačiem un lāmām vērojama no Sidu dabas takas.</p>
<p>Jutība</p>	<p>Teritorija ir ar ļoti augstu jutību pret lauksaimniecības zemju izveidi, pret apmežošanu, jaunu būvniecības izvietošānu, transporta un inženiertehnisko infrastruktūras attīstību, lielu ražošanas objektu attīstību, kā arī tūrisma attīstību.</p>
<p>Ainavu kvalitātes mērķi</p>	<p>Dabas vērtības teritorijas, kas ir labi saglabātas, nekaitējot to ekoloģiskajai funkcijai vai līdzsvaram starp saglabāšanu un lauksaimniecisko, rūpniecisko un/vai rekreatīvo izmantošanu.</p> <p>Zemes izmantošana rada minimālus traucējumus un ir pielāgota vietas dabas apstākļiem un reģiona īpašajām kultūras vērtībām.</p> <p>Zemes izmantošanā un apsaimniekošanā līdz minimumam tiek samazināta negatīvā ietekme uz ekoloģiski vērtīgiem biotopiem.</p> <p>Izcelta un saglabāta purva ainava kā īpašs vietas atpazīstamības elements un ekoloģiski nozīmīga teritorija, nodrošinot tām piemērotu apsaimniekošanu, nepieciešamības gadījumā ietekmes mazināšanai paredzot buferzonas.</p> <p>Aizsargātas un labi pārvaldītas īpaši aizsargājamās dabas teritorijas un unikāli dabas objekti purva teritorijā, ietekmes mazināšanai uz tiem izveidojot atbilstošu infrastruktūru, koncentrēti izvietotas ēkas, ceļu izveidē mazinot dabas teritoriju fragmentācijas riskus, nodrošinot sabiedrības informēšanu un izglītošanu.</p>

Ainavu areāls	Galgauskas – Dzelzavas agrārā mozaīkainava
Raksturojums	<p>Ainavu raksturo viļņots reljefs ar atsevišķiem nogabaliem, kur parādās paugurains reljefs (ap Gulbenes paugurvalni). Mozaīkainava, kur lauksaimniecības zemes mijās ar nelieliem jaukta meža nogabaliem. Lauksaimniecības zemju platībās ir atsevišķi lapu koku puduri, kuri nereti ieskauj viensētas. Ainavā ir vairāki ciemi un izkļiedētas viensētas, lai gan apdzīvojuma struktūra ir blīva, tā ainavā nevizualizējas gan koku puduru, gan reljefa ietekmē. Lauksaimniecības zemju nogabalos izteikti ainavā vizualizējas elektrības līniju stabi. Viļņotais reljefs un atsevišķi pauguraini apgabali izteiksmīgi vizualizējas tieši lauksaimniecības zemju nogabalos.</p> <p>Ainavu šķērso dažādu kategoriju autoceļi dažādos virzienos un grants seguma ceļi ir izteikti līkumoti. Vairākās vietās ainavā vizualizējas kultūrvēsturiskie objekti un izteiksmīgas, aizsargājamās alejas, kas uz tiem ved.</p>
Noteiktās vērtības	<p>Liels skaits valsts nozīmes dabas pieminekļu. Ainava tiek izmantota saimnieciskiem mērķiem, tādēļ ainavas dabiskās vērtības ir tieši dabas lieguma teritorija (kas atrodas ārpus Madonas novada teritorijas), dabas pieminekļi un aizsargājamie biotopi, kuri nodrošina bioloģisko daudzveidību ainavā.</p> <p>Teritorijā atrodas aizsargājami kultūras pieminekļi: Dzelzavas muižas apbūve un parks u. c.</p> <p>Ainavas izteiksmīgākās skatu līnijas paveras ainavas atvērumos, kur izteiktāk jūtams viļņotais vai pauguru reljefs. Ainava ir apsaimniekota, kas ainavai piešķir augstāku estētisko kvalitāti. Skatu līnijas uz kultūrvēsturiskajiem objektiem un to alejām ir ar lielu pievienoto vērtību.</p>
Jutība	<p>Ainavu areāla mozaīkas lielākās meža teritorijas ir aktīvi apsaimniekotas, līdz ar to apmežošana varētu būt kā viens no apsaimniekošanas veidiem. Tomēr, ņemot vērā dabas un kultūrvēsturisko teritoriju un objektu klātbūtni, tad svarīgi būtu mozaīkā uzturēt atvērtās teritorijas, ko veido lauksaimniecības zemes, tādējādi ainavu areāls ir ar augstu jutīgumu pret apmežošanu.</p>
Ainavu kvalitātes mērķi	<p>Aizsargātas un labi pārvaldītas dabas un kultūrvēsturiskās vērtības, ietekmes mazināšanai uz tām izveidota atbilstoša infrastruktūra, ceļu izveidē mazināti īpaši vērtīgu meža teritoriju fragmentācijas riski, uzturēta nemainīgu dabisko pļavu kvalitāte, veicinot atbilstošu to apsaimniekošanu, nodrošināta sabiedrības informēšana un izglītošana.</p> <p>Stiprināta vietas identitāte un atpazīstamība, izceļot raksturīgo zemes izmantošanu, saglabājot un veicinot raksturīgās ainavas īpašības, tostarp dabas un kultūrvēsturiskās vērtības, ainavas telpisko struktūru un vizuālo pievilcību.</p>

	<p>Ilgtspējīgi un sabalansēti apsaimniekotas, produktīvas mežu un lauksaimniecības ainavas, saskaņojot saimnieciskās, ekoloģiskās un sabiedrība vajadzības, zemes izmantošanā un apsaimniekošanā, tūrisma infrastruktūras izbūvē un tūrisma produktu attīstībā līdz minimumam tiek samazināta negatīvā ietekme uz ekoloģiski vērtīgiem biotopiem un kultūras pieminekļiem. Apmežotas lauksaimniecībai un cita veida izmantošanai nepiemērotas teritorijas, neskarot dabas un kultūrvēsturiskās vērtības. Apmežotās teritorijas iekļautas ainavas telpiskajā struktūrā. Apmežotas teritorijas, kuras kalpo kā sasaistes koridori zaļās infrastruktūras tīklojuma nodrošināšanai.</p> <p>Apbūve atbilstoši vietas mērogam un raksturam, kas attīstās ap esošajiem apdzīvotu vietu centriem, primāri optimizētas jau esošās apbūves teritorijas, neveidojot izplešanos un nodrošinot ilgtspējīgu apbūves robežu/buferzonu kā vizuāli – estētisku un ekoloģisku parēju uz piegulošām ainavām, lauku ainavā ārpus apdzīvotām vietām, neveidojot vienlaidu apbūvi gar ceļiem ar tālām skatu līnijām.</p> <p>Transporta un inženiertehniskā infrastruktūra, liela mēroga ražošanas objekti atbilstoši vietas mērogam un raksturam, kas iekļaujas esošajā ainavā, nefragmentējot to.</p>
Ainavu areāls	Vietalvas agrārā mozaīkainava
Raksturojums	<p>Ainavā dominē paugurains reljefs, ar īpaši izteiksmīgu reljefu uz dienvidiem no Vietalvas ciema. Lauksaimniecības zemes mijās ar jaukta meža nogabaliem un atsevišķiem lapu koku puduriem. Mozaīkainavas atvērumu vietās izteikti nolasās paugurainais reljefs un izteiksmīgie skati, kur atklājas arī dažādi ainavas elementi – ciemi, apdzīvotas vietas, viensētas, upes, tehniskās un lauksaimniecības būves, vertikālā infrastruktūra. Apdzīvojuma struktūra ir blīva, daudz ciemu, viensētu un lauksaimniecības ēku. Ainavā vietām nolasās atsevišķas alejas. Mozaīkainava ar smalku struktūru, ko papildina sarežģīts reljefs. Kopumā dominē ierobežoti skati, kur ainavas kontūru iezīmē jauktu mežu platības, vai reljefs, un meža nogabalos ainavas uztvere un skatu līnijas ir šauras un slēgtas, atsevišķās vietās no reljefa pacēlumiem paveras tālākas un plašākas skatu līnijas.</p> <p>Teritorijā daļēji ietilpst īpaši aizsargājama dabas teritorija, Natura 2000 – dabas parks „Ogres ieleja”. Ainavā esošās lauksaimniecības zemes ir koptas un apsaimniekotas, kas izceļ izteiksmīgo reljefu. Ceļu struktūra ir izteikti līkumota un tie pielāgojas arī reljefa formām, veidojot interesantas skatu līnijas un izaicinošu pārvietošanos.</p>
Noteiktās vērtības	<p>Daļēji teritorijā ietilpst īpaši aizsargājama dabas teritorija, Natura 2000 teritorija – dabas parks „Ogres ieleja”. Teritoriju bagātina arī valsts nozīmes dabas pieminekļi.</p>

	<p>Teritorijā atrodas aizsargājami kultūras pieminekļi.</p> <p>Izteiksmīgais reljefs un tā veidotās skatu līnijas ir interesantas, kas atklājas tieši ainavas atvērumu vietās. Lauksaimniecības zemes, kas ir labi koptas un uzturētas, izceļ reljefa struktūru un ainavai piešķir papildus estētisko kvalitāti.</p>
Jutība	<p>Areāls ir ar augstu jutīgumu pret apmežošanu, jo esošās atvērtās teritorijas kalpo kā nozīmīgi ainavas struktūras elementi, kas veicina izteiksmīgu skatu līniju veidošanos. Nepalielināt meža nogabalus un uzturēt ainavas mozaīkas raksturu. Neaizsegt skatus uz izteiksmīgiem ainavas elementiem (reljefs, aleja, atsevišķi koki, ezeriņi) un kultūras pieminekļiem.</p> <p>Mozaīkainavas atvērtajās daļās ar lauksaimniecības zemēm, viensētām un ciemiem jauni meža masīvi attīstāmi tikai atsevišķos gadījumos vai ar konkrētu ekoloģisko mērķi (piemēram, aizsardzība pret eroziju) un tikai teritorijās, kurās nav dabiskie zālāji, un kuras nav piemērotas lauksaimniecībai un apbūvei, degradētās teritorijās, īpašu uzmanību pievēršot tam, kā jaunās meža platības iekļaujas esošajā ainavas struktūrā, neaizsedz izteiksmīgas skatu līnijas, arī kā jaunās meža teritorijas uzlabo un papildina zaļo infrastruktūru.</p> <p>Ainavu areālam ir būtiska nozīme blakus areālā esošā aizsargājamā ainavu apvidus „Vestiena” uztverei, tāpēc lieli ražošanas objekti var būtiski ietekmēt un mainīt šo uztveri. Līdz ar to ainavu areāla jutīgums pret lielu ražošanas objektu attīstību ir augsts.</p> <p>Teritorijā izvērtēt enerģijas ieguves infrastruktūras kumulatīvo ietekmi, kas ietekmē ainavas novērtējumu. Attīstot lielus ražošanas objektus, jāņem vērā vizuālās ietekmes zonas, maksimāli jāizmanto esošā ainavas mozaīkas struktūra un reljefs, lai veiksmīgāk integrētu šādus objektus ainavā, mazinot to vizuālo ietekmi. Ainavu areālā esošo kultūras pieminekļu tuvumā un atvērtajās skatu līnijās no ceļiem lielu ražošanas objektu izveidošana nav vēlama.</p> <p>Ainavu areāls ir ar augstu jutīgumu uz dabas teritoriju un vērtību aizsardzību, jo nozīmīgi dabas objekti, dabisko zālāju un vērtīgu mežu teritorijas ir nelielas un izvietotas atsevišķi, ar augstu fragmentācijas pakāpi, tās ietekmē lauksaimnieciskā un mežsaimnieciskā darbība.</p> <p>Saglabāt vērtīgos dabas elementus, mazinot ietekmi uz tiem no intensīvas lauksaimnieciskās darbības vai mežsaimniecības, paredzot buferzonu ar mazāk intensīvu zemes izmantošanas veidu.</p>

	<p>Veidot ekoloģiskās sasaistes starp šiem elementiem, kā arī blakus areālā esošo dabas parku „Ogres ieleja”, vienlaikus saglabājot ainavas raksturu un mozaikas blīvumu.</p>
Ainavu kvalitātes mērķi	<p>Ilgospējīgi un sabalansēti apsaimniekotas, produktīvas mežu un lauksaimniecības ainavas, saskaņojot saimnieciskās, ekoloģiskās un sabiedrība vajadzības, zemes izmantošanā un apsaimniekošanā, tūrisma infrastruktūras izbūvē un tūrisma produktu attīstībā līdz minimumam tiek samazināta negatīvā ietekme uz ekoloģiski vērtīgiem biotopiem.</p> <p>Aizsargātas un labi pārvaldītas dabas un kultūrvēsturiskās vērtības, ietekmes mazināšanai uz tām izveidota atbilstoša infrastruktūra, ceļu izveidē mazināti īpaši vērtīgu meža teritoriju fragmentācijas riski, uzturēta nemainīgu dabisko pļavu kvalitāte, veicinot atbilstošu to apsaimniekošanu, nodrošināta sabiedrības informēšana un izglītošana.</p> <p>Apbūve atbilstoši vietas mērogam un raksturam, kas attīstās ap esošajiem apdzīvotu vietu centriem, primāri optimizētas jau esošās apbūves teritorijas, neveidojot izplešanos un nodrošinot ilgtspējīgu apbūves robežu/buferzonu kā vizuāli – estētisku un ekoloģisku parēju uz piegulošām ainavām, lauku ainavā ārpus apdzīvotām vietām, neveidojot vienlaidu apbūvi gar ceļiem ar tālām skatu līnijām.</p> <p>Transporta un inženiertehniskā infrastruktūra atbilstoši vietas mērogam un raksturam, kas iekļaujas esošajā ainavā, nefragmentējot to, nezaudējot teritorijas vērtības un ievērtējot vizuāli estētiskās kvalitātes.</p>
Ainavu areāls	Lubāna purva ainava
Raksturojums	<p>Teritorija ietilpst dabas liegumā „Lubānas mitrājs”. Teritorijā sastopami purvaini meži, palieņu zālāji, aktīvi augstie purvi, pārejas purvi un slīkšņas, degradēti augstie purvi, kuros noris dabiskā atjaunošanās, staigājumu meži. Teritorijā nav apdzīvotās vietas. Apkārt purviem izvietojušās mežaudzes. Purvos nav ceļu, tikai ogotāju iestaigātas takas. Salas purvā ir divi ezeri – Lielais un Mazais Kiuriņš. Caur Lielo purvu tek upe Zvidze, caur Bērzpils purvu – upe Piestiņa.</p>
Noteiktās vērtības	<p>Areālā sastopami aizsargājami biotopi. Unikāla augsto purvu ainava.</p> <p>Teritorijā atrodas aizsargājami valsts nozīmes arheoloģijas pieminekļi: Nainiekstes, Eiņu apmetnes.</p> <p>Purviem raksturīgā veģetācija, zemās priedes.</p>
Jūtība	<p>Lubānas purva ainava ir ar augstu jutīgumu pret dažādu ar saimniecisko darbību scenāriju attīstību. Būtiski regulēt tūrisma plūsmas, neattīstīt apbūvi, neierīkot meliorāciju un neveikt apmežošanu.</p>

<p>Ainavu kvalitātes mērķi</p>	<p>Dabas vērtības teritorijas, kas ir labi saglabātas, nekaitējot to ekoloģiskajai funkcijai vai līdzsvaram starp saglabāšanu un lauksaimniecisko, rūpniecisko un/vai rekreatīvo izmantošanu.</p> <p>Purvi īpaši aizsargājamās teritorijās aizsargāti pret apmežošanu. Teritorijas pēc kūdras ieguves rekultivēti vai renaturalizēti.</p> <p>Infrastruktūra atbilstoši vietas mērogam un raksturam, kas attīstās primāri optimizējot jau esošās infrastruktūras teritorijas.</p> <p>Zemes izmantošanā un apsaimniekošanā līdz minimumam tiek samazināta negatīvā ietekme uz ekoloģiski vērtīgiem biotopiem.</p> <p>Izcelta un saglabāta purva ainava kā īpašs vietas atpazīstamības elements un ekoloģiski nozīmīga teritorija, nodrošinot tām piemērotu apsaimniekošanu, nepieciešamības gadījumā ietekmes mazināšanai paredzot buferzonas.</p>
<p>Ainavu areāls</p>	<p>Ičas un Aiviekstes upju palienes ainava</p>
<p>Raksturojums</p>	<p>Upju ielejas ar līdzenu reljefu. Abas upes nedaudz līkumotas, upju krastos dominē koku un krūmu apaugums, tālāk no upēm – pļavas, ganības un tīrumi.</p> <p>Upju ielejām piekļaujas mežu teritorijas un Ičas upes labajā krastā – purvs.</p> <p>Nelielā posmā Ičas upes labajā krastā (pie Bērzpils) – polderu teritorija. Upju krastos vairāki mazciemi – Ēgala, Dzērvenīte, Silamuiža. Aiviekstes upes krastos izkliedus izvietojušās viensētas ar nelielām vidējas auglības lauksaimniecības zemēm. Gar Ičas upi viensētu maz un lauksaimniecības zemes ar zemu augsnes auglību. Areāls gar Ičas upi ietilps dabas liegumā „Lubānas mitrājs”, kas ietver gan pļavas, gan mežus.</p> <p>Ainavas daudzveidību bagātina dižkoki un kultūras pieminekļi. Teritoriju nelielos posmos šķērso reģionālie autoceļi P82 Jaunkalsnava–Lubāna, P36 Rēzekne–Gulbene, vietējais autoceļš V842 Lubāna–Upatnieki.</p>
<p>Noteiktās vērtības</p>	<p>Daļa teritorijas iekļaujas dabas liegumā „Lubānas mitrājs”. Teritorijā konstatēti vairāki Eiropas Savienības Biotopu direktīvas aizsargājami biotopi. Teritorijā daudz dižkoku.</p> <p>Teritorijā atrodas vairāki aizsargājami kultūras pieminekļi. Galvenā vizuāli estētiskā vērtība ir upes ainava, kura vērojama tikai atsevišķās vietās no tiltiem vai pārvietojoties pa upēm ar laivu.</p>
<p>Jutība</p>	<p>Ar augstu jutību pret lauksaimniecisko ražošanu, kā arī pret transporta infrastruktūras izveidi. Ainava ir jutīga arī pret apmežošanu, neaizsegt skatus no ceļiem uz upes ieleju un ūdens virsmu. Teritorijā arī nebūtu pieļaujama enerģijas ieguves infrastruktūras attīstība.</p>

<p>Ainavu kvalitātes mērķi</p>	<p>Dabas vērtību teritorijas, kas ir labi saglabātas, nekaitējot to ekoloģiskajai funkcijai vai līdzsvaram starp saglabāšanu un lauksaimniecisko, rūpniecisko un/vai rekreatīvo izmantošanu.</p> <p>Apmežotas lauksaimniecībai un cita veida izmantošanai nepiemērotas teritorijas, neskarot dabas un kultūrvēsturiskās vērtības. Apmežotās teritorijas iekļautas ainavas telpiskajā struktūrā.</p> <p>Apbūve atbilstoši vietas mērogam un raksturam, kas attīstās ap esošajiem kodoliem/centriem, primāri optimizējot jau esošās apbūves teritorijas, neveidojot izplešanos. Nodrošināt ilgtspējīgu (dabisku un viegli kopjamu) apbūves robežu/buferzonu, kā vizuāli – estētisku un ekoloģisku parēju uz piegulošām ainavām.</p> <p>Ainavas identitātes, rekreācijas, veselības un vizuāli estētiskās priekšrocības tiek atzītas un aizsargātas.</p> <p>Zemes izmantošanā un apsaimniekošanā līdz minimumam tiek samazināta negatīvā ietekme uz ekoloģiski vērtīgiem biotopiem.</p> <p>Izcelta un saglabāta upju ainava kā īpašs vietas atpazīstamības elements un ekoloģiski nozīmīga teritorija, nodrošinot tai piemērotu apsaimniekošanu, nepieciešamības gadījumā ietekmes mazināšanai paredzot buferzonas ap atsevišķām, nelielām aizsargājamām teritorijām, vērtīgiem dabas elementiem vai dabiskiem zālājiem upju krastos, iespēju robežās veidojot sasaistes starp ekoloģiski nozīmīgiem dabas elementiem, vienlaicīgi saglabājot nozīmīgākās skatu līnijas uz upi.</p> <p>Uzturēta nemainīga dabisko zālāju kvalitāte upes krastos, veicinot atbilstošu to apsaimniekošanu, mazinot to aizaugšanas riskus ar kokaugiem un bioloģiskās daudzveidības mazināšanos.</p>
<p>Ainavu areāls</p>	<p>Lubānas ezera ainava</p>
<p>Raksturojums</p>	<p>Īpaši aizsargājama dabas teritorija „Lubānas mitrājs”, kurā apvienoti 12 dabas liegumi. Reljefs līdzens ar atsevišķiem pauguriem. Ainavā vērojami dažādi ainavas elementi – Lubānas ezers un mitrājs, Teirumnīku ezers, vairāki purvi, zivju dīķi, rekreācijas infrastruktūra – atpūtas komplekss, Teirumnīku purva dabas taka. Notiek ezera promenādes būvniecība un peldvietu labiekārtošanas darbi ezera Z krastā. Tūrisma informācijas centrs piedāvā vairākus pastaigu, velo un laivošanas maršrūtus, ap ezeru ierīkotas piknika vietas un telšu vietas.</p> <p>Caur teritoriju ved tūrisma maršruta „Latgales Ezertaka” posms. Teritorijā ir 2 ciemi – Nagļi un vienīgais Latvijas iekšzemes zvejnieku ciems Īdeņa. Teritorijā ir nedaudz lauksaimniecības zemes ar zemu līdz vidēju augsnes auglību, kurās izklidēti izvietotas lauku sētas. No ceļiem galvenokārt paveras ierobežoti</p>

	<p>skati uz mežu vai skati uz zivju dīķiem. Skatus no autoceļa uz Lubānas ezeru</p> <p>daudzviet aizsedz krūmu un koku apaugums. Teritorijas DA daļā priežu, egļu meži ar izcirtumiem, taisniem grants seguma ceļiem.</p>
<p>Noteiktās vērtības</p>	<p>Dabas liegums „Lubānas mitrājs” ir unikāls Eiropas un pasaules nozīmes dabas komplekss ar izcilu nozīmi daudzu īpaši aizsargājamo sugu populāciju un biotopu saglabāšanai. Lubāns un zivju dīķi ir viena no svarīgākajām caurceļojošo ūdensputnu atpūtas un barošanās vietām valstī, kā arī viena no piecām labākajām ligzdošanas vietām 29 Eiropas īpaši aizsargājamām putnu sugām. Kopumā teritorijā novērotas 224 putnu sugas, no tām 185 šeit ligzdo. Latvijas lielākais ezers – Lubāns ir biotopa Dabīgi eitrofi ezeri ar iegrimušo ūdensaugu un peldaugu augāju atradne. Lubāna mitrāja kompleksā ietilpst arī daudz aizsargājamu biotopu.</p> <p>Madonas novada areāla daļā atrodas vairāki aizsargājami kultūras pieminekļi – apmetnes. Vietām plaši atklāti skati uz Lubānas ezeru, iztekas. Ainavu dārgums: Lubānas ezera ainava.</p>
<p>Jutība</p>	<p>Areāls ir ar augstu jutību pret lauksaimniecības zemju intensifikāciju, apbūves attīstību, transporta un inženiertehniskās infrastruktūras, tūrisma un rekreācijas infrastruktūras attīstību.</p> <p>Nav pieļaujama enerģijas ieguves infrastruktūras attīstība. Apbūves un transporta un inženiertehniskās infrastruktūras attīstība iespējama, izvērtējot skatu līnijas un saglabājot vietas raksturu.</p>
<p>Ainavu kvalitātes mērķi</p>	<p>Dabas vērtību teritorijas, kas ir labi saglabātas, nekaitējot to ekoloģiskajai funkcijai vai līdzsvaram starp saglabāšanu un lauksaimniecisko, rūpniecisko un/vai rekreatīvo izmantošanu.</p> <p>Apmežotas lauksaimniecībai un cita veida izmantošanai nepiemērotas teritorijas, neskarot dabas un kultūrvēsturiskās vērtības.</p> <p>Apbūve atbilstoši vietas mērogam un raksturam, kas attīstās ap esošajiem kodoliem/centriem, primāri optimizējot jau esošās apbūves teritorijas, neveidojot izplešanos.</p> <p>Infrastruktūra atbilstoši vietas mērogam un raksturam, kas attīstās primāri optimizējot jau esošās infrastruktūras teritorijas.</p> <p>Ainavas identitātes, rekreācijas, veselības un vizuāli estētiskās priekšrocības tiek atzītas un aizsargātas. Zemes izmantošanā un apsaimniekošanā līdz minimumam tiek samazināta negatīvā ietekme uz ekoloģiski vērtīgiem biotopiem.</p> <p>Izcelta un saglabāta ezeru ainava kā īpašs vietas atpazīstamības elements un ekoloģiski nozīmīga teritorija, nodrošinot tai piemērotu apsaimniekošanu, nepieciešamības gadījumā ietekmes mazināšanai paredzot buferzonas ap atsevišķām,</p>

	<p>nelielām aizsargājamām teritorijām, vērtīgiem dabas elementiem vai dabiskiem zālājiem ezeru krastos, iespēju robežās veidojot sasaistes starp ekoloģiski nozīmīgiem dabas elementiem, vienlaikus saglabājot nozīmīgākās skatu līnijas uz ezeru vai mitrāju.</p> <p>Uzturēta nemainīga dabisko zālāju kvalitāte ezera krastos, veicinot atbilstošu to apsaimniekošanu, mazinot to aizaugšanas riskus ar kokaugiem un bioloģiskās daudzveidības mazināšanos.</p>
Ainavu areāls	Kujas agrārā mozaīkainava
Raksturojums	<p>Areālā viegli viļņots reljefs. Plaši lauki – aramzeme, tīrumi mijas ar nelielām mežu teritorijām, no kurām daudzām IĀDT statuss. Lauksaimniecības zemes ar dažādu zemes auglību, sākot no zemas līdz vidējai, lielākā daļa auglīgo lauksaimniecības teritoriju ir meliorētas. Agroainavā izklīdus izvietojušās viensētas. Ozoli iezīmē bijušās lauku viensētu vietas. Lielu daļu areāla aizņem dabas parks „Kuja”, kas izveidots putnu aizsardzībai. No dabas vērtībām areālā sastopami gan īpaši aizsargājami biotopi, gan daudzi dižkoki. Ūdens objekti – Lielezers, Riebas upe, kas ietek Kujas upē. Kultūras pieminekļi – Ižezera ezera mītne, Lejaskujauguļu senkapi.</p> <p>Teritorijā ir trīs mazciemi – Ziediņi, Aizkuja un Lūza.</p> <p>Ainavā vērojamas dažas ražošanas būves. Areāla D daļā Kujas dabas parka teritorijā atrodas Praulienas lidlauks ar vienu 400 m garu un 20 m platu asfalta seguma skrejceļu. Areālā Z daļā vietējās nozīmes ceļi V863 Cesvaine–Aizkuja, V864 Biksēre–Aizkuja–Dzelzava, D daļā V866 Vecpoļi–Lūza, centrālajā daļā zemākas nozīmes ceļu tīkls.</p>
Noteiktās vērtības	<p>Ainavu areālā atrodas dabas parks „Kuja”, kas izveidots putnu aizsardzībai. Teritorija ir ar izcili augstu putnu faunas daudzveidību un starptautiski nozīmīgām Putnu direktīvas un Latvijas sugu populācijām. Parka teritorijā konstatētas 32 aizsargājamas putnu sugas. Nozīmīgāks ir mazais ērglis (lielākais zināmais ligzdojošo pāru blīvums ne tikai Latvijā, bet visā sugas izplatības areālā), ķikuts, mazais ormanītis un purva pūce.</p> <p>Teritorijā konstatēti ES Biotopu direktīvas aizsargājami biotopi. Teritoriju bagātina arī dižkoki.</p> <p>Teritorijā atrodas aizsargājami kultūras pieminekļi – Ižezera ezera mītne un Lejaskujauguļu senkapi.</p> <p>Galvenā vizuāli estētiskā vērtība ir mozaīkainava, ko veido pļavas, ganības, tīrumi, viensētas, nelielas mežu teritorijas un atsevišķi augoši koki. Tāli skati pār koptiem laukiem.</p>

<p>Jutība</p>	<p>Viļņota agrārā mozaīkainava ar izteiktiem maza uztveres mēroga elementiem ir ar augstu jutīgumu pret transporta infrastruktūras attīstību. Raksturīgi plaši skati ar izteiksmīgu ainavas siluetu. Īpaši jutīgas ir augstvērtīgās lauksaimniecības zemes.</p> <p>Transporta un inženiertehniskās infrastruktūras attīstība iespējama izvērtējot skatu līnijas, saglabājot vietas raksturu, izvietojot transporta un inženiertehniskās infrastruktūras koridorus, maksimāli neietekmējot kultūras pieminekļus.</p> <p>Transporta un inženiertehniskās infrastruktūras izvietošana nav pieļaujama ĪADT. Nepieciešams saglabāt raksturīgo reljefu. Infrastruktūra paredz arī zaļo tīklojumu, savienojumus.</p>
<p>Ainavu kvalitātes mērķi</p>	<p>Saglabāta un labi apsaimniekota ainava, saglabājot mozaīkveida raksturu, ko veido lauksaimniecības zemju un mežu kombinācija, un kas nodrošina jaunu būvju, iekārtu, tehnisko pakalpojumu un infrastruktūras pareizu integrāciju konkrētajā vietā.</p> <p>Apmežotas lauksaimniecībai un cita veida izmantošanai nepiemērotas teritorijas, neskarot dabas un kultūrvēsturiskās vērtības.</p> <p>Apbūve atbilstoši vietas mērogam un raksturam, kas attīstās ap esošajiem kodoliem/centriem, primāri optimizējot jau esošās apbūves teritorijas, neveidojot izplešanos.</p> <p>Reģionam atbilstošu lielu ražošanas objektu integrēšana, izvērtējot skatu līnijas, ainavas vērtības, dabas pamatnes vērtības, ainavas telpisko struktūru un vizuāli estētisko kvalitāti un identitāti.</p> <p>Tūrisma infrastruktūra, kā arī objekti, kas paredzēti intensīvai tūristu izmantošanai, un šādu objektu paplašināšana, ir koncentrēta piemērotās vietās un telpiski ierobežota.</p> <p>Aizsargātas un labi pārvaldītas īpaši aizsargājamās dabas teritorijas un unikāli dabas objekti, ietekmes mazināšanai uz tiem izveidojot atbilstošu infrastruktūru, koncentrēti izvietotas ēkas, ņemot vērā ainavas raksturu un nozīmīgākās skatu līnijas uz atvērtajām teritorijām un no reljefa pacēlumiem, ceļu izveidē mazinot īpaši vērtīgu meža vai aizsargājamo dabas teritoriju fragmentācijas riskus, nodrošinot sabiedrības informēšanu un izglītošanu.</p>
<p>Ainavu areāls</p>	<p>Kūku meža ainava</p>
<p>Raksturojums</p>	<p>Teritorijā viļņots reljefs, dominē meži, purvaini meži un nelielas meliorētas lauksaimniecības zemju teritorijas. Pie reģionālā autoceļa P62 Krāslava–Preiļi–Madona areāls ir apdzīvots. Ainavas struktūru pamatā nosaka mežs, autoceļi, nelielas agroainavas ar vidēji tāliem skatiem. Mežos par saimniecisko darbību liecina izcirtumi dažādās stadijās.</p>

	Ainavas daudzveidību papildina Odzienes ezers, uz kuru būtu nepieciešams atvērt skatus no autoceļa, teritoriju šķērso Odzes upe.
Noteiktās vērtības	<p>Teritorijā atrodas vairāki Eiropas Savienības Biotopu direktīvas aizsargājami biotopi.</p> <p>Teritorijā atrodas aizsargājami kultūras pieminekļi – Zviedrukalna senkapi un Sidu pilskalns.</p> <p>Meža ainava ar atsevišķām lauksaimniecības teritorijām un atvērtiem skatiem.</p>
Jutība	Areāls ar augstu jutīgumu pret intensīvas lauksaimniecības attīstību, apbūves attīstību un vēlams saglabāt vērtīgos dabiska rakstura meža nogabalus, mazinot ietekmi uz tiem no intensīvas mežsaimniecības.
Ainavu kvalitātes mērķi	<p>Ilgspējīgi un sabalansēti apsaimniekotas mežu ainavas, saskaņojot saimnieciskās, ekoloģiskās un sabiedrība vajadzības.</p> <p>Apbūve atbilstoši vietas mērogam un raksturam, kas attīstās ap esošajiem kodoliem/centriem, primāri optimizējot jau esošās apbūves teritorijas, neveidojot izplešanos.</p> <p>Infrastruktūra atbilstoši vietas mērogam un raksturam, kas attīstās primāri optimizējot jau esošās infrastruktūras teritorijas.</p> <p>Lielu ražošanas objektu izvietošana, kas koncentrēta noteiktās vietās, ar vieglu piekļuvi un atbilstoši iekļaujas ainavā, nezaudējot teritorijas vērtības un ievērtējot vizuāli estētiskās kvalitātes.</p> <p>Zemes izmantošanā un apsaimniekošanā tūrisma infrastruktūras izbūvē un tūrisma produktu attīstībā līdz minimumam tiek samazināta negatīvā ietekme uz ekoloģiski vērtīgiem biotopiem.</p> <p>Atbilstoši apsaimniekotas īpaši aizsargājamo dabas teritorijas, nodrošinot šo teritoriju kvalitātes un bioloģiskās daudzveidības nesamazināšanos.</p> <p>Aizsargātas un labi pārvaldītas īpaši aizsargājamās dabas teritorijas un unikāli dabas objekti, ietekmes mazināšanai uz tiem attīstot vietai piemērotu infrastruktūru, ceļu izveidē mazinot vērtīgu dabas teritoriju fragmentācijas risku, koncentrēti izvietojot ēkas un nodrošinot sabiedrības informēšanu un izglītošanu.</p>
Ainavu areāls	Svētupes agrārā mozaīkainava
Raksturojums	<p>Areālā līdzens reljefs. Lauksaimniecības zemes, tīrumi un pļavas mijas ar nelielām mežu teritorijām un mežu puduriem. Lauksaimniecības zemes lielākoties auglīgas un meliorētas. Vietām vērojami aizauguši meliorācijas grāvji.</p> <p>Ainava ar salīdzinoši plašiem un tāliem skatiem, kas noslēdzas ar meža silueta kontūru, veido ainaviski vērtīgas teritorijas. Lauksaimniecības zemēs izkliedus izkaisītas viensētas, kuras</p>

	<p>ieskautas koku puduros, augļu kokos, kopskatā veidojot daudzveidīgu ainavas raksturu. Teritorijā atrodas daži kultūras pieminekļi, ir ĪADT teritorijas un vairāki dižkoki. Ūdens objekti – upes Ilga un Graulīte, Svētupe un Svētupes dzirnavu ezers.</p> <p>Teritorijā viens ciems – Trakši. Areālu šķērso asfaltēts reģionālais P62 autoceļš un vietējie autoceļi V874 Saikava-Trakši-Prauliena un V841 Madona-Ļaudona-Jēkabpils, kā arī zemākas nozīmes autoceļi, kas ved un viensētām. Kā vertikālie ainavas elementi izceļas elektrolīnijas un mobilo sakaru torņi.</p>
Noteiktās vērtības	<p>Teritorijā atrodas vairāki Eiropas Savienības Biotopu direktīvas aizsargājami biotopi. Teritoriju bagātina arī dižkoki. Teritorijā atrodas vairāki aizsargājami kultūras pieminekļi. Augstvērtīgas tālās skatu līnijas, kas robežojas ar meža masīviem pie horizonta, veidojot koptu un mierīgu ainavtelpu.</p>
Jūtība	<p>Ainava ir jutīga pret apmežošanu, jo lauksaimniecībā izmantotās teritorijas lielāko daļu aizņem augstvērtīgas lauksaimniecības zemes, ainavā ir tāli, plaši, izteismīgi skati no autoceļiem.</p> <p>Augstu jutīgumu uz transporta un inženiertehniskās infrastruktūras attīstību. Raksturīgi ir plaši skati ar izteismīgu ainavas siluetu. Transporta un inženiertehniskās infrastruktūras attīstība iespējama izvērtējot skatu līnijas, saglabājot vietas raksturu, izvietojot transporta un inženiertehniskās infrastruktūras koridorus, maksimāli neietekmējot kultūras pieminekļus.</p> <p>Areāls ar vidēju jutīgumu uz lielu ražošanas objektu un tūrisma un rekreācijas infrastruktūras attīstību. Šo objektu attīstībai jābūt pārdomātai, ņemot vērā kumulatīvo ietekmi u citu objektu izvietojumu.</p>
Ainavu kvalitātes mērķi	<p>Reģionam raksturīga zemes izmantošana (lauksaimniecība), saglabājot ainavas struktūru, mērogu un kopējo uztveri: horizontālās un vertikālās līnijas un attiecības starp lauksaimniecības un krūmu vai meža sastāvdaļām, jo īpaši nomalēs, mežu un spontānās veģetācijas zonās.</p> <p>Apmežotas lauksaimniecībai un cita veida izmantošanai nepiemērotas teritorijas, neskarot dabas un kultūrvēsturiskās vērtības. Apmežotās teritorijas iekļautas ainavas telpiskajā struktūrā.</p> <p>Apbūve atbilstoši vietas mērogam un raksturam, kas attīstās ap esošajiem kodoliem/centriem, primāri optimizējot jau esošās apbūves teritorijas, neveidojot izplešanos.</p> <p>Reģionam atbilstošu lielu ražošanas objektu integrēšana tikai saglabājot, izvērtējot skatu līnijas, ainavas vērtības un īpašības, tostarp dabas vērtības, ainavas telpisko struktūru un vizuāli estētisko pievilcību, kultūrvēsturisko objektu kontekstu.</p>

	<p>Tūrisma infrastruktūra, kā arī objekti, kas paredzēti intensīvai tūristu izmantošanai, un šādu objektu paplašināšana, ir koncentrēta piemērotās vietās un telpiski ierobežota.</p> <p>Stiprinātas reģionam raksturīgās un īpašās kultūrvēsturiskās un dabas vērtības, nodrošinot tām piemērotu apsaimniekošanu, nepieciešamības gadījumā ietekmes mazināšanai paredzot buferzonas ap atsevišķām, nelielām aizsargājamām teritorijām vai dabiskām pļavām, iespēju robežās veidojot sasaistes starp ekoloģiski nozīmīgiem dabas elementiem, vienlaikus saglabājot ainavas raksturu un mozaīkas blīvumu. Uzturēta nemainīgu dabisko pļavu kvalitāte, veicinot atbilstošu to apsaimniekošanu, mazinot to aizaugšanas riskus ar kokaugiem un bioloģiskās daudzveidības mazināšanos.</p>
<p>Ainavu areāls</p>	<p>Aiviekstes upes palienes ainava</p>
<p>Raksturojums</p>	<p>Upes ieleja ar līdzenu reljefu. Upe nedaudz līkumota, upes krastos dominē koku un krūmu apaugums, tālāk no upes – pļavas, ganības un tīrumi, vietām upes ielejai piekļaujas nelielas mežu teritorijas, dažviet ierīkotas atpūtas vietas laivotājiem. Aiviekste ir viena no interesantākajām ūdens plūsmas ziņā upēm Latvijā. Upes gultnē sastopamais dolomīts veido sliksni, kas vienmēr traucējis upes padziļināšanos. Aiviekstes upē attīstīs ūdens tūrisms, tā piemērota nobraucieniem visu sezonu, jo upē nav sarežģītu posmu, izņemot ūdeņiem bagātos pavasaros, kad applūdušas klānu pļavas veido vairāk nekā simts metru platu upi. Upes krastos vairāki ciemi – Meirāni, Ļaudona, Vecsaikava, Toce un Jaunzemi, kā arī izkaisītas viensētas. Paralēli upei vijas grants seguma vietējais autoceļš P82. Kā vertikālie elementi ainavā vērojami mobilo sakaru torņi. Areālā ietilps dabas parks „Aiviekstes upes paliene” ar ĪADT vērtībām, kas ietver gan pļavas, gan mežus. Ainavas daudzveidību bagātina dižkoki un kultūras pieminekļi.</p>
<p>Noteiktās vērtības</p>	<p>Dabiskās. Teritorijā ietilpst dabas parks „Aiviekstes upes paliene”, kas iekļauts Eiropas putniem nozīmīgo vietu sarakstā, tajā konstatētas nozīmīgas dabas vērtības – upju palieņu pļavas ar vairākām aizsargājamo augu atradnēm (mānīgā knīdija, jumstiņu gladiola, Sibīrijas skalbe, dzegužpirkstītes) un daudzām aizsargājamo putnu sugām. Nozīmīga ligzdojošo griežu un caurceļojošo ziemeļu gulbju, mazo gulbju, mazo gauru koncentrācijas vieta.</p> <p>Nozīmīga teritorija Biotopu direktīvas 1.pielikuma biotopu – upju palieņu pļavas, sugām bagātas atmatu pļavas un mēreni mitras pļavas saglabāšanā.</p> <p>Teritorijā atrodas arī tādi ES Biotopu direktīvas aizsargājami biotopi kā: aluviāli meži (aluviāli krastmalu un palieņu meži), veci vai dabiski boreāli meži, veci jaukti platlapju meži, lakstaugiem bagāti egļu meži, mēreni mitras pļavas, sausi zālāji kaļķainās</p>

	<p>augsnēs, eitrofas augsto lakstaugu audzes, upju straujtecēs un dabiski upju posmi, daudz īpaši aizsargājamo koku, dižkoki.</p> <p>Vēsturiskās. Teritorijā atrodas vairāki aizsargājami kultūras pieminekļi.</p> <p>Galvenā vizuāli estētiskā vērtība ir mozaīkainava, ko veido pļavas, ganības, meži, nelieli tīrumi, viensētas, upes meandru loki un upe.</p>
Jūtība	<p>Augta jutība pret lauksaimniecības zemju izveidi, intensifikāciju, lauksaimniecisko ražošanu.</p> <p>Lauksaimniecības ainavā jā saglabā dažādie elementi, kas to veido un nodrošina daudzveidīgas dabas, estētiskās un kultūras vērtības. Šie elementi ietver kadastrālo struktūru, tradicionālās apūdeņošanas sistēmas, tradicionālās lauksaimniecības ēkas, tradicionālos ceļu tīklus un citus ar lauksaimniecības praksi saistītus elementus.</p> <p>Ainava ir jutīga pret apmežošanu, jo ainavā ir daži izteiksmīgi skati uz upes ieleju un ūdens virsmu, ainavā ir īpaši aizsargājamas dabas teritorijas.</p> <p>Neaizsegt skatus no ceļiem uz upes ieleju un ūdens virsmu, neaizsegt skatus uz kultūras pieminekļiem. Neapmežot īpaši aizsargājamās teritorijas. Izvēlēties koku sugas atbilstoši vietas apstākļiem, kā arī dažādas koku sugas, lai veidotu daudzveidīgāku ainavu.</p> <p>Palieņu pļavās nav pieļaujama apbūve. Līdzienā reljefā ainava jūtīga, vērtējot skatu līnijas un apbūves augstumu. Apbūves attīstība iespējama izvērtējot skatu līnijas, saglabājot vietas raksturu, izvietojot apbūves platības un izvietojumu, neietekmējot kultūras pieminekļus. Veidojot apbūvi, nepieciešams saglabāt raksturīgo reljefu. Nodrošināt krastu aizsardzību, preterozijas aizsardzību. Plānojot apbūvi, iekļaut arī zīli-zaļo tīklojumu, savienojumus, ka arī buferzonas/ pārejas uz dabisko ainavu.</p> <p>Upju ainava ir ar augstu jūtīgumu, jo attīstot transporta un inženiertehnisko infrastruktūru ainavā tiek veiktas izmaiņas, veidojot pārrāvumus esošajā struktūrā. Augsta jutība savienotām attīstība (neizolētām) atvērtām ainavām. Transporta un inženiertehniskās infrastruktūras attīstība iespējama izvērtējot skatu līnijas, saglabājot vietas raksturu, izvietojot transporta un inženiertehniskās infrastruktūras koridorus, maksimāli neietekmējot kultūras pieminekļus. Transporta un inženiertehniskās infrastruktūras izvietošana nav pieļaujama ĪADT. Nepieciešams saglabāt raksturīgo reljefu. Nodrošināt krastu aizsardzību, nodrošināt preterozijas aizsardzību.</p> <p>Upju ainava, kur ĪADT veido būtisku teritorijas identitāti, ir ar augstu jūtīgumu pret lielu ražošanas objektu izvietošānu.</p>

	<p>Teritorijā nav pieļaujama enerģijas ieguves infrastruktūras attīstība.</p> <p>Ainavas, kuru dominējošu raksturu veido upes un to ielejas un kuras galvenokārt iekļaujas īpaši aizsargājamās dabas teritorijās, ir ar augstu ainavas jutīgumu pret tūrisma un/vai rekreācijas attīstību.</p> <p>Upēm ir liela vērtība, ko rada to īpašās, estētiskās un dabiskās iezīmes, kuras jāaizsargā ar pasākumiem un darbībām, ievērojot ilgtspējības kritērijus, tādējādi saglabājot to ceļu un ar upēm saistīto kultūras mantojumu un veicinot dabisko upju krastu atjaunošanu un uzlabošanu. Apzināt un saglabāt upju ieleju skatus no skatupunktiem un simboliskām vietām, kā arī skatus no ielejas uz apkārtējo teritoriju, ņemot vērā vietas reljefa īpatnības.</p> <p>Upes, kas plūst cauri pilsētu teritorijām, ir jāuzskata par nozīmīgiem ainavas elementiem pilsētplānošanā, izveidojot pārejas zonas, lai mīkstinātu pilsētas ietekmi un nodrošinātu labāku vizuālo uztveri starp ūdens ainavu un pilsētas publisko telpu.</p>
Ainavu kvalitātes mērķi	<p>Dabas vērtību teritorijas, kas ir labi saglabātas, nekaitējot to ekoloģiskajai funkcijai vai līdzsvaram starp saglabāšanu un lauksaimniecisko, rūpniecisko un/vai rekreatīvo izmantošanu.</p> <p>Ainavas identitātes, rekreācijas, veselības un vizuāli estētiskās priekšrocības tiek atzītas un aizsargātas. Zemes izmantošanā un apsaimniekošanā līdz minimumam tiek samazināta negatīvā ietekme uz ekoloģiski vērtīgiem biotopiem.</p> <p>Izcelta un saglabāta upju ainava kā īpašs vietas atpazīstamības elements un ekoloģiski nozīmīga teritorija, nodrošinot tām piemērotu apsaimniekošanu, nepieciešamības gadījumā ietekmes mazināšanai paredzot buferzonas ap atsevišķām, nelielām aizsargājamām teritorijām, vērtīgiem dabas elementiem vai dabiskiem zālājiem ezeru krastos, iespēju robežās veidojot sasaistes starp ekoloģiski nozīmīgiem dabas elementiem, vienlaicīgi saglabājot nozīmīgākās skatu līnijas uz upi.</p> <p>Uzturēta nemainīga dabisko zālāju kvalitāte upes krastos, veicinot atbilstošu to apsaimniekošanu, mazinot to aizaugšanas riskus ar kokaugiem un bioloģiskās daudzveidības mazināšanos.</p>

Ainavu areāls	Kujas mežu mozaīkainava
Raksturojums	<p>Areālā viegli viļņots reljefs. Plaši lauki – aramzeme, tīrumi mijas ar nelielām mežu teritorijām. Lauksaimniecības zemes ar dažādu zemes auglību, sākot no zemas līdz vidējai, lielākā daļa auglīgo lauksaimniecības teritoriju ir meliorētas. Agroainavā izklīdus izvietojušās viensētas. Ozoli iezīmē bijušās lauku viensētu vietas. Lielu daļu areāla aizņem dabas parks „Kuja”, kas izveidots putnu aizsardzībai. No dabas vērtībām areālā sastopami gan īpaši aizsargājami biotopi, gan daudzi dižkoki. Ūdensobjekti – Lielezers, Riebas upe, kas ietek Kujas upē. Kultūras pieminekļi – Ižezera ezera mītne, Lejaskujauguļu senkapi. Teritorijā ir trīs ciemi – Ziediņi, Aizkuja un Lūza.</p> <p>Ainavā vērojamas dažas ražošanas būves. Areāla D daļā Kujas dabas parka teritorijā atrodas Praulienas lidlauks ar vienu 400 m garu un 20 m platu asfalta seguma skrejceļu. Areālā Z daļā vietējās nozīmes ceļi V863 Cesvaine–Aizkuja, V864 Biksēre–Aizkuja–Dzelzava, D daļā V866 Vecpoļi–Lūza, centrālajā daļā zemākas nozīmes ceļu tīkls.</p>
Noteiktās vērtības	<p>Ainavu areālā atrodas dabas parks „Kuja”, kas izveidots putnu aizsardzībai. Teritorija ir ar izcili augstu putnu faunas daudzveidību un starptautiski nozīmīgām Putnu direktīvas un Latvijas sugu populācijām. Parka teritorijā konstatētas 32 aizsargājamas putnu sugas.</p> <p>Teritorijā konstatēti vairāki ES Biotopu direktīvas aizsargājami biotopi. Teritoriju bagātina arī dižkoki.</p> <p>Teritorijā atrodas aizsargājami kultūras pieminekļi – Ižezera ezera mītne un Lejaskujauguļu senkapi.</p> <p>Galvenā vizuāli estētiskā vērtība ir mozaīkainava, ko veido pļavas, ganības, tīrumi, viensētas, nelielas mežu teritorijas un atsevišķi augoši koki. Tāli skati pār koptiem laukiem.</p>
Jutība	<p>Areāls ar augstu jutīgumu pret transporta infrastruktūras attīstību. Īpaši jutīgas ir augstvērtīgās lauksaimniecības zemes.</p>
Ainavu kvalitātes mērķi	<p>Saglabāta un labi apsaimniekota ainava, saglabājot mozaīkveida raksturu, ko veido lauksaimniecības zemju un mežu kombinācija, un kas nodrošina jaunu būvju, iekārtu, tehnisko pakalpojumu un infrastruktūras pareizu integrāciju konkrētajā vietā.</p> <p>Apmežotas lauksaimniecībai un cita veida izmantošanai nepiemērotas teritorijas, neskarot dabas un kultūrvēsturiskās vērtības.</p> <p>Apbūve atbilstoši vietas mērogam un raksturam, kas attīstās ap esošajiem kodoliem/centriem, primāri optimizējot jau esošās apbūves teritorijas, neveidojot izplešanos.</p>

	<p>Reģionam atbilstošu lielu ražošanas objektu integrēšana, izvērtējot skatu līnijas, ainavas vērtības, dabas pamatnes vērtības, ainavas telpisko struktūru un vizuāli estētisko kvalitāti un identitāti.</p> <p>Tūrisma infrastruktūra, kā arī objekti, kas paredzēti intensīvai tūristu izmantošanai, un šādu objektu paplašināšana, ir koncentrēta piemērotās vietās un telpiski ierobežota.</p> <p>Aizsargātas un labi pārvaldītas īpaši aizsargājamās dabas teritorijas un unikāli dabas objekti, ietekmes mazināšanai uz tiem izveidojot atbilstošu infrastruktūru, koncentrēti izvietotas ēkas, ņemot vērā ainavas raksturu un nozīmīgākās skatu līnijas uz atvērtajām teritorijām un no reljefa pacēlumiem, ceļu izveidē mazinot īpaši vērtīgu meža vai aizsargājamo dabas teritoriju fragmentācijas riskus, nodrošinot sabiedrības informēšanu un izglītošanu.</p>
Ainavu areāls	Meirānu meža mozaīkainava
Raksturojums	<p>Areālā dominē līdzens reljefs. Ainavu veido lauksaimniecības zemes – tīrumi un pļavas, kas mijas ar mežiem. Agroainavā izkļiedus izvietotas viensētas un areāla Z daļā atrodas Rupsalas ciems ar dažām viensētām un augļu dārziem. Agroainavā dominē vidēji auglīgas meliorētas lauksaimniecības zemes. Mežu teritorijās taisni ceļi un izcirtumi dažādās stadijās liecina par mežsaimniecisko darbību.</p> <p>Teritorijā vairākas ūdenskrātuves – Ķeiķu un Pantes ezeri, teritoriju šķērso Meirānu kanāls, Dubītes upe. Areālā ir atrodas militārā mantojuma tūrisma objekts Pulkveža Oskara Kalpaka dzimtas piemiņas vieta „Liepsalas”, kur atrodas dažādi vides objekti un akmens skulptūras ar simbolisku nozīmi, kas raksturo latviešu ētiskās un patriotiskās vērtības.</p> <p>Teritoriju šķērso vairāki līkumoti vietējās nozīmes autoceļi V903 Mūrnieki–Gaigalieši V868 Meirāni–Degumnieki–Zvidziena, V843 Lubāna–Barkava. Gar ceļiem vērojamas koku rindas. Ainavas vertikālie elementi – elektrolīnijas, sakaru torņi. Saukas kūdras purvā plašā teritorijā notiek kūdras ieguve.</p>
Noteiktās vērtības	<p>Teritorijā konstatēti vairāki Eiropas Savienības Biotopu direktīvas aizsargājami biotopi. Teritoriju bagātina arī dižkoki – Dubītes priede, Kraukļa priede.</p> <p>Teritorijā atrodas aizsargājami kultūras pieminekļi – Stūrmeža senkapī un Pulkveža Oskara Kalpaka dzimtas piemiņas vieta „Liepsalas”.</p> <p>Galvenā vizuāli estētiskā vērtība ir mozaīkainava, ko veido meži, tīrumi, pļavas, viensētas.</p>

<p>Jutība</p>	<p>Areāls ir ar vidēju jutīgumu uz transporta un inženiertehnisko infrastruktūras attīstību, to attīstība veicināma jau esošajās vietās vai paralēli tām. Jebkura attīstība izvērtējama, ņemot vērā areāla vērtības. Areāls ar augstu jutīgumu pret dabas vērtību fragmentāciju un samazināšanu.</p>
<p>Ainavu kvalitātes mērķi</p>	<p>Reģionam raksturīga zemes izmantošana (lauksaimniecība), saglabājot ainavas struktūru, mērogu un kopējo uztveri: horizontālās un vertikālās līnijas un attiecības starp lauksaimniecības un krūmu vai meža sastāvdaļām, jo īpaši nomalēs, mežu un spontānās veģetācijas zonās.</p> <p>Apmežotas lauksaimniecībai un cita veida izmantošanai nepiemērotas teritorijas, neskarot dabas un kultūrvēsturiskās vērtības. Apmežotās teritorijas iekļautas ainavas telpiskajā struktūrā. Apmežotas teritorijas, kuras kalpo kā sasaistes koridori zaļās infrastruktūras tīklojuma nodrošināšanai.</p> <p>Apbūve atbilstoši vietas mērogam un raksturam, kas attīstās ap esošajiem kodoliem/centriem, primāri optimizējot jau esošās apbūves teritorijas, neveidojot izplešanos.</p> <p>Infrastruktūra atbilstoši vietas mērogam un raksturam, kas attīstās primāri optimizējot jau esošās infrastruktūras teritorijas.</p> <p>Reģionam atbilstošu lielu ražošanas objektu integrēšana tikai saglabājot, izvērtējot skatu līnijas, ainavas vērtības un īpašības, tostarp dabas vērtības, ainavas telpisko struktūru un vizuāli estētisko pievilcību, kultūrvēsturisko objektu kontekstu.</p> <p>Tūrisma infrastruktūra, kā arī objekti, kas paredzēti intensīvai tūristu izmantošanai, un šādu objektu paplašināšana, ir koncentrēta piemērotās vietās un telpiski ierobežota.</p> <p>Stiprinātas reģionam raksturīgās un īpašās kultūrvēsturiskās un dabas vērtības, nodrošinot tām piemērotu apsaimniekošanu, nepieciešamības gadījumā ietekmes mazināšanai paredzot buferzonas ap atsevišķām, nelielām aizsargājamām teritorijām vai dabiskām pļavām, iespēju robežās veidojot sasaistes starp ekoloģiski nozīmīgiem dabas elementiem, vienlaikus saglabājot ainavas raksturu un mozaīkas blīvumu. Uzturēta nemainīgu dabisko pļavu kvalitāte, veicinot atbilstošu to apsaimniekošanu, mazinot to aizaugšanas riskus ar kokaugiem un bioloģiskās daudzveidības mazināšanos.</p> <p>Aizsargātas un labi pārvaldītas īpaši aizsargājamās dabas teritorijas un unikāli dabas objekti, ietekmes mazināšanai uz tiem izveidojot atbilstošu infrastruktūru, koncentrēti izvietotas ēkas, ceļu izveidē mazināti īpaši vērtīgu meža vai aizsargājamo dabas teritoriju fragmentācijas riski, nodrošināta sabiedrības informēšana un izglītošana.</p>

Ainavu areāls	Lazdonas meža mozaīkainava
<p>Raksturojums</p>	<p>Areālā izteikti paugurains reljefs. Meži mijas ar lauksaimniecības zemēm, kuras izvietojušās ap reģionālajiem un vietējās nozīmes autoceļiem un ap Lazdonas un Praulienas ciemiem.</p> <p>Ap ciemiem attīstīts vietējās nozīmes ceļu tīkls. Agroainavā izklīdus izvietotas viensētas. Lazdonas ciemā potenciāls tūrisma objekts – Lazdonas muiža, kurai nepieciešama rekonstrukcija. Netālu no Lazdonas ciema atrodas kažokzvēru audzētava „Madona AB”.</p> <p>Plašas meža teritorijas koncentrētas Krustkalnu dabas rezervātā, kur būtiskākā ir ainavas ekoloģiskā vērtība, valdošie ainavas elementi ir meži un savrupi koki. Nelielās platībās sastopami purvi, tekoši un stāvoši ūdeņi. Pēc platības mazāki, bet nozīmīgi ir lauksaimnieciskās darbības radītie elementi – pļavas. Teritorijā nelielā blīvumā sastopami infrastruktūras elementi (lineāro komunikāciju trases un transporta maģistrāļu elementi, kā arī atsevišķas celtnes ārpus apdzīvotām vietām). Krustkalnu dabas rezervātu iespējams apmeklēt gida pavadībā. Rezervāta D daļā tūristiem bez gida ir pieejams Krustkalnu skatu tornis, augstums 26 metri. Rezervāta teritorijā atrodas dabas piemineklis – Krākas avoti, kas izveidojušies blakus esošā paugurvaļņa nogāzes lejasdaļā.</p> <p>Teritorijā reljefa dziļākajās ieplakās izvietojušās ūdenskrātuves no kurām lielākās – Rāceņu Lazdonas, Dūku, Svētes ezeri un Madonas karjers. Lauksaimniecības zemēs augsnes auglība daudzviet zema līdz vidēja. Areāla D daļā sastopamas meliorētas vidēji auglīgas augsnes. Pārējā teritorijā maz meliorētu teritoriju.</p>
<p>Noteiktās vērtības</p>	<p>Krustkalnu dabas rezervāts, kas ir biotopu komplekss, ko veido skujkoku meži un pļavas Praulienas pauguraines nogāzē. Īpaša vērtība ir kalcifilajiem biotopiem un ar tiem saistītajām augu sugām, kas citur Latvijā sastopamas tikai Piejūras zemienē.</p> <p>Teritorijā konstatēti vairāki ES Biotopu direktīvas aizsargājami biotopi. Teritorijā atrodas arī aizsargājams ģeoloģisks un ģeomorfoloģisks dabas piemineklis – Krākas avoti. Tāpat teritoriju bagātina vairāki dižkoki.</p> <p>Teritorijā atrodas vairāki aizsargājami kultūras pieminekļi.</p> <p>Galvenā vizuāli estētiskā vērtība ir mozaīkainava, ko veido meži, tīrumi, pļavas, viensētas. Krustkalnu dabas rezervāta teritorijā būtiskākā ir ainavas ekoloģiskā vērtība, valdošie ainavas elementi ir meži un koki (meža nogabali un savrupi koki). Nelielās platībās sastopami ūdeņi (purvi, tekoši un stāvoši ūdeņi).</p>

Jutība	<p>Pauguraines meža mozaīkainava ir ar augstu jutīgumu pret intensīvas lauksaimniecības attīstību, transporta un inženiertehniskās infrastruktūras attīstību un lielu ražošanas objektu izvietojumu, kā arī uz dabas teritoriju un vērtību aizsardzību.</p> <p>Būtiska loma dabas elementu saglabāšanai, samazinot ietekmi no intensīvās lauksaimniecības, mežsaimniecība u.c. darbībām, paredzot buferzonas, veidojot ekoloģiskās sasaistes starp elementiem.</p>
Ainavu kvalitātes mērķi	<p>Saglabāta un labi apsaimniekota mežsaimniecības un lauksaimniecības ainava, kas saglabā mozaīkveida raksturu un paredz jaunu būvju, tehnisko pakalpojumu un infrastruktūras piemērotu integrāciju konkrētajā vietā.</p> <p>Apmežotas lauksaimniecībai un cita veida izmantošanai nepiemērotas teritorijas, neskarot dabas un kultūrvēsturiskās vērtības. Apmežotās teritorijas iekļautas ainavas telpiskajā struktūrā. Apmežotas teritorijas, kuras kalpo kā sasaistes koridori zaļās infrastruktūras tīklojuma nodrošināšanai.</p> <p>Apbūve atbilstoši vietas mērogam un raksturam, kas attīstās ap esošajiem kodoliem/centriem, primāri optimizējot jau esošās apbūves teritorijas, neveidojot izplešanos. Ilgtspējīga apbūves robeža/buferzona, kā vizuāli – estētiska un ekoloģiska parēja uz piegulošām ainavām.</p> <p>Infrastruktūra atbilstoši vietas mērogam un raksturam, kas attīstās primāri optimizējot jau esošās infrastruktūras teritorijas.</p> <p>Reģionam atbilstošu lielu ražošanas objektu integrēšana tikai saglabājot, izvērtējot skatu līnijas, ainavas vērtības un īpašības, tostarp dabas vērtības, ainavas telpisko struktūru un vizuāli estētisko pievilcību, kultūrvēsturisko objektu kontekstu.</p> <p>Tūrisma infrastruktūra, kā arī objekti, kas paredzēti intensīvai tūristu izmantošanai, un šādu objektu paplašināšana, ir koncentrēta piemērotās vietās un telpiski ierobežota.</p> <p>Uzturēta nemainīgu dabisko pļavu kvalitāte, veicinot atbilstošu to apsaimniekošanu, mazinot to aizaugšanas riskus ar kokaugiem un bioloģiskās daudzveidības mazināšanos.</p> <p>Aizsargātas un labi pārvaldītas īpaši aizsargājamās dabas teritorijas un unikāli dabas objekti, ietekmes mazināšanai uz tiem izveidojot atbilstošu infrastruktūru, koncentrēti izvietotas ēkas, ņemot vērā ainavas raksturu un nozīmīgākās skatu līnijas uz atvērtajām teritorijām un no reljefa pacēlumiem, ceļu izveidē mazinot īpaši vērtīgu meža vai aizsargājamo dabas teritoriju fragmentācijas riskus, nodrošinot sabiedrības informēšanu un izglītošanu.</p>

Ainavu areāls	Madonas – Traepes vaļņa ainava
Raksturojums	<p>Areāls atrodas uz paugura ar izteiktu reljefu, dominē jauktu koku meža mozaikainava ar atsevišķām lauksaimniecības teritorijām. Lauksaimniecības zemēs gan tīrumi, gan pļavas, augsnes auglība zema līdz vidēja, maz meliorētu teritoriju. Meža ainavā līkumoti ceļi, izcirtumi un jaunaudzes. Areālā daudz dabas vērtību, Z daļa ietilpst Krustkalnu dabas rezervātā, kur augstas pauguru virsotnes mijas ar dziļām ieplakām, kurās izveidojušies nelieli ezeri un purvi, kā arī daudzi avoti. Teritorijā ietilpst arī dabas parki „Driksnas sils”. Ainavu padara daudzveidīgāku vairāki pilskalni un senkapi. Gar teritorijas Z robežu stiepjas dzelzceļa līnija Pļaviņas-Madona un reģionālais autoceļš P37 Pļaviņas-Madona-Gulbene, centrālajā daļā īsā posmā to šķērso reģionālais autoceļš P82 Jaunkalsnava-Lubāna. Areālā samērā blīvs vietējās nozīmes ceļu tīkls, vairākas augstsprieguma elektrolīnijas.</p>
Noteiktās vērtības	<p>Krustkalnu dabas rezervāts, kur biotopu kompleksu veido skujkoku meži un pļavas Madonas – Traepes vaļņa nogāzēs, kā arī vaļņa pakājē izplūstoši ar kaļķi bagāti avoti, kas veido mazus purviņus vai ezeriņus. Īpaša vērtība ir kalcifilajiem biotopiem un ar tiem saistītajām augu sugām, kas citur Latvijā sastopamas tikai Piejūras zemienē. Dabas parks „Driksnas sils”, kas ir viena no nedaudzajām vietām valstī, kur sastop sausieņu priežu mežus, kas izveidojušies uz osiem vai osveida vaļņiem. Te sastopama šim biotopam raksturīga augu suga – meža silpurene, kas aug kopā ar citām gaismas prasīgām mežu sugām un veido īpašas, osu mežiem raksturīgas augu sabiedrības ar garkāta ģipseni, zāļlapu smiltēni, Ruiša pūķgalvi, šaurlapu lakaci. Teritorijā ir bagātīga augu sugas pļavas linlapes atradne, kas ir viena no Latvijā zināmajām 5 atradnēm.</p> <p>Dabas parks „Laukezers”, kas izveidots lai saglabātu vismaz 9 Latvijas un Eiropas nozīmes aizsargājamus biotopus un vismaz 12 aizsargājamās augu sugas.</p> <p>Kopumā teritorijā konstatēti daudz ES Biotopu direktīvas aizsargājami biotopi.</p> <p>Teritorijā atrodas vairāki aizsargājami kultūras pieminekļi.</p> <p>Galvenā vizuāli estētiskā vērtība ir mozaikainava, ko veido izteiksmīgs reljefs, meži, tīrumi, pļavas un viensētas.</p>
Jutība	<p>Pauguraines meža ainava ir ar augstu jutīgumu pret intensīvas lauksaimniecības attīstību, jo tā fragmentē zaļos koridorus. Ar augstāku jutīgumu ir maza izmēra lauki, ainavas, kurās dominē dabiskās pļavas vai ir sastopami kultūrvēsturiskā mantojuma elementi.</p> <p>Lauksaimniecības un meža zemju mija jāplāno tā, lai iekšēji strukturētu dažādus meža un lauksaimniecības izmantošanas veidus, ņemot vērā zemes izmantošanas veidu pielāgošanu</p>

	<p>topogrāfiskajiem apstākļiem, vietējo sugu aizņemto platību paplašināšanu un erozijas procesu, ugunsgrēku vai citu vides ietekmju skarto vietu atjaunošanu. Plānošana jāveic saglabājot mežu proporciju un nepalielinot agrārās ainavas, lai konkrētajā apvidū nezūd mozaīkainavas raksturs.</p> <p>Augsnes apsaimniekošana paugurainā apvidū jāveic atbilstoši ģeomorfoloģiskajiem un topogrāfiskajiem apstākļiem, lai ievērotu vides augsnes un ūdens īpašības un novērstu erozijas procesus. Ilgtspējīgai apsaimniekošanai būtu jāļauj gūt ekonomisku atdevi un saglabāt šo ainavu raksturīgās iezīmes un tradicionālos elementus, piemēram, kadastrālo struktūru, tāpēc būtiski identificēt teritorijas, kuras apdraud ainavas vizuāla noslēgšana, un apzināt un saglabāt skatus no ainaviskiem skatupunktiem un simboliskām vietām, kā arī skatus uz ainaviski izteiksmīgām nogāzēm.</p> <p>Areāls ar vidēju jutīgumu uz atsevišķu transporta un/ vai inženiertehnisko infrastruktūru objektu attīstību. Infrastruktūru attīstīt tā, lai nepāršķeļ ainavu, veidojot to pa esošajām robežām. Transporta un inženiertehniskā infrastruktūra attīstāma maksimāli paralēli jau esošajai.</p> <p>Areāls ar augstu jutību uz lielu ražošanas objektu integrēšanu ainavā. Nebūtu vēlams šādu objektu attīstība.</p>
<p>Ainavu kvalitātes mērķi</p>	<p>Produktīvas mežu un pauguraines ainavas, ko var baudīt sabiedrība, vienlaikus saglabājot ekoloģiskās vērtības un funkcijas.</p> <p>Apmežotas lauksaimniecībai un cita veida izmantošanai nepiemērotas teritorijas, neskarot dabas un kultūrvēsturiskās vērtības.</p> <p>Apbūve atbilstoši vietas mērogam un raksturam, kas attīstās ap esošajiem kodoliem/centriem, primāri optimizējot jau esošās apbūves teritorijas, neveidojot izplešanos.</p> <p>Tūrisma infrastruktūra, kā arī objekti, kas paredzēti intensīvai tūristu izmantošanai, un šādu objektu paplašināšana, ir koncentrēta piemērotās vietās un telpiski ierobežota.</p> <p>Stiprinātas reģionam raksturīgās un īpašās kultūrvēsturiskās un dabas vērtības, nodrošinot tām piemērotu apsaimniekošanu, nepieciešamības gadījumā ietekmes mazināšanai paredzot buferzonas ap atsevišķām, nelielām aizsargājamām teritorijām vai dabiskām pļavām, iespēju robežās veidojot sasaistes starp ekoloģiski nozīmīgiem dabas elementiem, vienlaikus saglabājot ainavas raksturu un mozaīkas blīvumu, nozīmīgākās skatu līnijas uz atvērtajām teritorijām.</p>

Ainavu areāls	Vesetas un Aronas upju ieplakas ainava
Raksturojums	<p>Teritorijas centrālie ainavas elementi ir Vesetas un Aronas upju ieplaka un Odzes valnis. Vērojama mozaikainavas struktūra, kur teritorijas centrālajā daļā dominē meži. Lauksaimniecības zemes ir koptas, tajās vairāk novērojamas pļavas un ganības, un tās koncentrētas D daļā pie ciemiem un galveno autoceļu tuvumā.</p> <p>No autoceļiem saskatāmas viensētas ar veciem ozoliem, dažviet aizaugušas ceļmalas, gar ceļu vietām saglabājušās ābeļu rindas, daži padomju laika ražošanas objekti. Kā vertikālie elementi ainavā saskatāmi sakaru torņi un elektroliņiju stabi.</p>
Noteiktās vērtības	<p>Dabiskās. Dabas liegums „Vesetas palienes purvs”, kas ietver zāļu un pārejas purvus gar Vesetas upi. Nozīmīga pārejas purva, kas veidojies upes palienē, aizsardzības vieta, Natura 2000 teritorija ar aizsargājamiem mežu, pļavu, purvu un saldūdens biotopiem. Konstatētas vairākas ES Biotopu direktīvas augu sugas. Vecās Vesetas gultnes krastos izveidojušās palieņu pļavas, sauktas par Vecupplavām.</p> <p>Teritorijā ir vairāki ezeri, no kuriem lielākie – Odzes, Dāmenezers, Līdācis, Puduļu un Kalsnavas ezeri, tāpat teritorijā izveidojušies vairāki nelieli purvi.</p> <p>Kopumā teritorijā konstatēti tādi Eiropas Savienības Biotopu direktīvas aizsargājami biotopi kā: Veci vai dabiski boreāli meži, Sugām bagātas ganības un ganītas pļavas,</p> <p>Purvaini meži, Lakstaugiem bagāti egļu meži, Palieņu zālāji, Staignāju meži, Minerālvielām bagāti avoti un avotu purvi, Aluviāli meži (aluviāli krastmalu un palieņu meži), Pārejas purvi un slīkšņas, Mitri zālāji periodiski izžūstošās augsnēs, Upju straujtecēs un dabiski upju posmi, Mēreni mitras pļavas,</p> <p>Eitrofi ezeri ar iegrimušo ūdensaugu un peldaugu augāju, Sausi zālāji kaļķainās augsnēs, Vilkakūlas zālāji (tukšaiņu zālāji), Parkveida pļavas un ganības, Aktīvi augstie purvi, Ozolu meži (ozolu, liepu un skābaržu meži), Nogāžu un gravu meži, Eitrofas augsto lakstaugu audzes, Degradēti augstie purvi, kuros iespējama vai noris dabiskā atjaunošanās, Skujkoku meži uz osveida reljefa formām, Ķērpjiem bagāti priežu meži, Ezeri ar mieturālgū augāju, Distrofi ezeri, Veci jaukti platlapju meži, Meža ganības.</p> <p>Vēsturiskās. Teritorijā ir vairāki aizsargājami pilskalni un senkapi. Dabas lieguma „Vesetas palienes purvs” teritorijā atrodas nacionālo partizāņu piemiņas vieta – restaurēta zemnīca un krusts. Teritorijā ir arī Latvijas Valsts Mežzinātnes institūta „Silava” zinātniskajā pārraudzībā esošais Vesetnieku ekoloģiskais stacionārs, kurā notiek meža ekoloģijas un veģetācijas sukcesiju pētījumi. Kalsnavas arborētums, kur var aplūkot vairāk kā 300 dažādu sugu un šķirņu skuju kokus.</p>

	<p>Estētiskās. Galvenā vizuāli estētiskā vērtība ir mozaīkainava, ko veido meži, tīrumi, pļavas, viensētas un Vesetas un Aronas upes ar to pietekām.</p>
<p>Jutība</p>	<p>Teritorija ar vidēju jutību pret lauksaimniecības zemju intensifikāciju, apmežošanu, apbūves, transporta un inženiertehniskās infrastruktūras, lielu ražošanas objektu attīstību.</p> <p>Neapmežot atklātas ainavas ceļu tuvumā, saglabāt proporcijas starp noslēgtām un atvērtām ainavām. Izvērtēt vienlaidus apbūves attīstību lokāla mēroga ainavās vai atsevišķās ainavtelpās ar izteiksmīgu reljefu un tādām skatu līnijām, kas labi redzams no ceļiem. Infrastruktūru attīstīt tā, lai nepāršķeļ ainavu, veidojot to pa esošajām robežām. Transporta un inženiertehniskā infrastruktūra attīstāma maksimāli paralēli jau esošajai. Vēja parku zonas izvietot mežu teritorijās ar atbilstošu rotoru augstumu virs koku galotnēm, kā arī pēc iespējas izmantot esošās izcirtumu zonas, nepalielinot izcirtuma teritorijas. Tūrismu attīstīt domājot par tā slodzi uz teritoriju.</p> <p>Saglabāt vērtīgos dabas elementus un izvērtēt dažādu ietekmi uz to, saimniekot, ievērojot buferzonas u citus aizsardzības pasākumus, saglabāt un veidot ekoloģiskos koridorus.</p>
<p>Ainavu kvalitātes mērķi</p>	<p>Saglabāta un labi apsaimniekota agro un mežsaimniecības ainava, kas saglabā mozaīkveida raksturu un paredz jaunu būvju, tehnisko pakalpojumu un infrastruktūras piemērotu integrāciju konkrētajā vietā.</p> <p>Apmežotas lauksaimniecībai un cita veida izmantošanai nepiemērotas teritorijas, neskarot dabas un kultūrvēsturiskās vērtības.</p> <p>Apbūve atbilstoši vietas mērogam un raksturam, kas attīstās ap esošajiem kodoliem/centriem, primāri optimizējot jau esošās apbūves teritorijas, neveidojot izplešanos.</p> <p>Infrastruktūra atbilstoši vietas mērogam un raksturam, kas attīstās primāri optimizējot jau esošās infrastruktūras teritorijas.</p> <p>Reģionam atbilstošu lielu ražošanas objektu integrēšana tikai saglabājot, izvērtējot skatu līnijas, ainavas vērtības un īpašības, tostarp dabas vērtības, ainavas telpisko struktūru un vizuāli estētisko pievilcību, kultūrvēsturisko objektu kontekstu.</p> <p>Tūrisma infrastruktūra, kā arī objekti, kas paredzēti intensīvai tūristu izmantošanai, un šādu objektu paplašināšana, ir koncentrēta piemērotās vietās un telpiski ierobežota.</p> <p>Stiprinātas reģionam raksturīgās un īpašās kultūrvēsturiskās un dabas vērtības, nodrošinot tām piemērotu apsaimniekošanu, nepieciešamības gadījumā ietekmes mazināšanai paredzot buferzonas ap atsevišķām, nelielām aizsargājamām teritorijām vai dabiskām pļavām, iespēju robežās veidojot sasaistes starp</p>

	<p>ekoloģiski nozīmīgiem dabas elementiem, vienlaicīgi saglabājot ainavas raksturu un mozaīkas blīvumu, nozīmīgākās skatu līnijas uz atvērtajām teritorijām.</p>
Ainavu areāls	Jumurdas meža ainava
Raksturojums	<p>Ainavu raksturo viļņots reljefs, ar atsevišķiem augstākiem reljefa paaugstinājumiem. Ainavā dominē jaukts mežs ar vairākiem purviem. Atsevišķās vietās ainavā vizualizējas ezeri. Vietām meža ainavā ir nelieli atvērumi ar pļavām un viensētām. Viensētas ainavā nevizualizējas, jo ir meža ielokos un kopumā apdzīvojuma struktūra ir skraja. Skatu līnijas ir šauras un ierobežotas, tikai nelielajos atvērumos mazliet plašākas.</p> <p>Mežs tiek intensīvi apsaimniekots ar izcirtumiem un jaunaudzēm, kas patstāvīgi maina ainavas raksturu. Līkumoti grants seguma ceļi vijas cauri ainavai un pielāgojas arī viļņotā reljefa formām.</p> <p>Ainavā ir divas īpaši aizsargājamas dabas teritorijas, Natura 2000 teritorijas – dabas liegums „Palšu purvs” un daļēji ietilpst arī dabas liegums „Jumurdas ezers”.</p>
Noteiktās vērtības	<p>Īpaši aizsargājamas dabas teritorijas, Natura 2000 – dabas liegumi „Palšu purvs” un „Jumurdas ezers”. Aizsargājami biotopi. Valsts nozīmes dabas pieminekļi: dižkoki (egle, vīksna). Ainavā dominē saimnieciska meža teritorijas, taču liels skaits aizsargājamo biotopu nodrošina ainavas dabiskās vērtības.</p> <p>Ainavā nav liels skaits aizsargājamo kultūras pieminekļu, jo tā jau tradicionāli tikusi izmantota mežsaimniecībai ar lieliem meža masīviem, tādējādi apgrūtinot atsevišķu kultūrvēsturisku objektu formēšanos.</p> <p>Ainavas mežainais raksturs un tajā valdošais miers ir liela ainavas estētiskā vērtība, kā arī atsevišķu, neskartu purvu ainavas, kurām nav viegla piekļuve.</p>
Jutība	<p>Ainavu areāla raksturu veido meža ainava ar purvu un vecu audžu teritorijām, īpaši aizsargājamām dabas teritorijām, kur lauksaimnieciskā darbība netiek attīstīta, tādēļ ainavu areālam ir augsts jutīgums pret lauksaimniecības zemju izveidi un intensifikāciju.</p> <p>Nelielas lauksaimniecības zemes un dabiskie zālāji attīstāmas pie viensētām meža atvērumos.</p> <p>Meža un purvu ainava ir ar augstu jutīgumu pret apbūves veidošanu. Viensētu un tūrisma objektu apbūve attīstāma tikai atsevišķās vietās. Apbūves mērogs un raksturs nosakāms atbilstoši ainavas parametriem, nav attīstāma vienlaidus apbūve vai dominējošie apbūves elementi gar ceļiem vai tiešā ezeriņu tuvumā.</p> <p>Mežu un purva ainava ir ar augstu jutīgumu, jo, attīstot transporta un inženiertehnisko infrastruktūru, ainavā tiek veiktas izmaiņas,</p>

	<p>veidojot pārrāvumus esošajā telpiskajā un zaļajā struktūrā. Tāpat jāņem vērā, ka ainavu areāls atrodas starp diviem aizsargājamiem ainavu apvidiem – Vecpiebalga un Vestiena”, kuriem ir dabas vērtību un ainavu aizsardzības statuss, un kur ir būtiski saglabāt izteismīgas skatu līnijas.</p> <p>Ņemot vērā ainavu areāla specifiku, tad liela mēroga transporta un inženiertehniskās infrastruktūras attīstība nav vēlama. Mežu un purva ainava ir ar augstu jutīgumu, jo, attīstot lielus ražošanas objektus, ainavā tiek veiktas izmaiņas, veidojot pārrāvumus esošajā telpiskajā un zaļajā struktūrā. Tāpat jāņem vērā, ka ainavu areāls atrodas starp diviem aizsargājamiem ainavu apvidiem – Vecpiebalga un Vestiena”, kuriem ir dabas vērtību un ainavu aizsardzības statuss, un kur ir būtiski saglabāt izteismīgas skatu līnijas.</p> <p>Ņemot vērā ainavu areāla specifiku, tad liela mēroga ražošanas objektu attīstība nav vēlama.</p>
Ainavu kvalitātes mērķi	<p>Izcelti Latvijai nozīmīgi aizsargājamo ainavu apvidi – Vecpiebalga un Vestiena, nodrošinot to pieejamību un savstarpēju sasaisti, saglabājot ainavu raksturu, kas raksturojas ar izteismīgām ainavām, reljefu un tālām skatu līnijām, nekaitējot dabas vērtību ekoloģiskajai funkcijai vai līdzsvaram starp tās saglabāšanu un mežsaimniecisko un rekreatīvo izmantošanu.</p> <p>Aizsargātas un labi pārvaldītas īpaši aizsargājamās dabas teritorijas, nodrošinot šo teritoriju piemērotu apsaimniekošanu, ekoloģiskās kvalitātes un bioloģiskās daudzveidības nesamazināšanos, iespēju robežās, veidojot sasaistes starp ekoloģiski nozīmīgiem dabas elementiem.</p> <p>Antropogēnās ietekmes mazināšanai uz dabas vērtībām attīstīt vietai piemērotu infrastruktūru, ceļu un tūrisma infrastruktūras izveidē mazinot vērtīgu dabas teritoriju fragmentācijas risku, nodrošinot sabiedrības informēšanu un izglītošanu.</p> <p>Ilgspējīgi un sabalansēti apsaimniekotas mežu ainavas, saskaņojot saimnieciskās, ekoloģiskās un sabiedrība vajadzības, mežu atvērumos uzturēta nemainīga dabisko zālāju kvalitāte, veicinot atbilstošu to apsaimniekošanu, mazinot to aizaugšanas riskus ar kokaugiem un bioloģiskās daudzveidības mazināšanos, zemes izmantošanā un apsaimniekošanā, tūrisma infrastruktūras izbūvē un tūrisma produktu attīstībā līdz minimumam tiek samazināta negatīvā ietekme uz ekoloģiski vērtīgiem biotopiem.</p>

Ainavu areāls	Vestienas meža ainava un Gaiziņkalns
Raksturojums	<p>Teritoriju raksturo izteiksmīgs reljefs. Pauguru paaugstinājumos un ezeru tuvumā paveras tāli un augstvērtīgi skati. Ainavā iekļaujas īpaši aizsargājama dabas un Natura 2000 teritorija – Vestiena, kur sastopami dažādi aizsargājami biotopi, dažādu sugu dižkoki un alejas (bez aizsardzības statusa). Teritorijā atrodas vairāki kultūras pieminekļi: kapsētas, senkapi, pilskalns, kulta vietas, soda vieta un Vestienas muižas apbūve. Industriālās un tehniskās būves parādās lauksaimniecību tuvumā un ciemu teritorijās. Daudz atpūtas kompleksu un rekreācijas būvju, no kurām dažas iekļaujas ainavā un neizceļas, bet citas ir ļoti uzkrītošas un traucējošas.</p>
Noteiktās vērtības	<p>Īpaši aizsargājama dabas teritorija, Natura 2000 teritorijas – dabas parks „Gaiziņkalns”, dabas liegumi – „Ilziņa ezers” un „Kāla ezera salas” aizsargājami biotopi. Vidzemes augstienes reljefs, ūdens elementi un citas dabas vērtības.</p> <p>Teritorijā atrodas aizsargājami kultūras pieminekļi: Vestienas muižas apbūve, Lapēnu senkapi (Mēra kapi), Kalnavaitu senkapi, Kučuru senkapi (Zviedru kapi), Dietlāvu senkapi (Pendera kalniņš), Tropeļu senkapi (Kapu kalns, Zviedru kapi), Ošnieku senkapi (Kapu kalniņš), Kalnaķelēnusenkapi, Dzīšļu senkapi, Ezermuižas senkapi, Skutēnu senkapi (Kapu kalniņš), Lejasbrencēnu senkapi, Lejasgaiziņu senkapi, Boķu senkapi (Kapu, Vilku kalns), Lindēnu (Sloku) apmetne un senkapi (Kapu kalniņš, Kumeļa kalniņš), Gožu senkapi (Kapu kalniņš), Lipšu viduslaiku kapsēta ar krustakmeni, Susurēnu senkapi (Kapu kalniņš), Sniķerēnu senkapi (Kapu kalniņš), Spridzēnu senkapi (Zviedru kapi), Indrānu senkapi (Zviedru kapi), Kāla kroga senkapi. Pilskalns: Lubejas pilskalns, Dārznīcas kalns, Bindēnu pilskalns, Kaņepēnu (Savītes) pilskalns, Putna kalns, Vējavas pilskalns. Kalnavaitu Karātavu kalns – soda vieta, Vālēnu apmetne, Ciskānu akmens krāvums, Kajēnu dzīvojamā māja. Kulta vietas: Svētais kalns, Ošnieku Baznīcas kalns, Bolēnu Acu avots.</p> <p>Kā īpaša vērtība – aizsargājamo ainavu apvidus – Vestiena. Tālas skatu līnijas, kas atklājas no paugura paaugstinājumiem. Kāla ezers un citi teritorijā esošie ezeri veido savdabīgu ainavas raksturu, ar augstvērtīgām skatu līnijām, kur būtu nepieciešamība skatu līnijas izvērtēt, to apaugumu, kvalitāti utt.</p>
Jutība	<p>Ainava ir jutīga pret apmežošanu, jo esošās atvērtās teritorijas kalpo kā nozīmīgi ainavas struktūras elementi, kas veicina izteiksmīgu skatu līniju veidošanos.</p> <p>Pauguraina meža mozaīkainava ir ar augstu jutīgumu, jo attīstot transporta un inženiertehnisko infrastruktūru meža ainavā tiek veiktas izmaiņas, veidojot pārrāvumus esošajā struktūrā. Augsts jutīgums savienotām (neizolētām) atvērtām ainavām. Izteikti</p>

	<p>lineāri un taisni ceļi maina ainavas struktūras uztveri (formu, kontūras).</p> <p>Transporta un inženiertehniskās infrastruktūras attīstība iespējama izvērtējot skatu līnijas, saglabājot vietas raksturu, izvietojot transporta un inženiertehniskās infrastruktūras koridorus, maksimāli neietekmējot kultūras pieminekļus. Transporta un inženiertehniskās infrastruktūras izvietošana nav pieļaujama ĪADT. Nepieciešams saglabāt raksturīgo reljefu.</p> <p>Pauguraines meža mozaīkainava ir ar augstu jutīgumu pret lielu ražošanas objektu izvietošānu, jo ĪADT veido būtisku teritorijas identitāti, kā arī izteiktais reljefs var pastiprināt šādu objektu redzamību, ja tos izvieto skatu līnijās. Izvērtēt nepieciešamību, ekonomisko un sociālo pamatojumu lielu ražošanas objektu izvietošānu teritorijā. Pieļaujami atsevišķi, neliela mēroga objekti, ja tos ir iespējams integrēt esošajā ainavā tā, lai tie vizuāli neizceltos, ņemot vērā esošo ainavas mežu struktūru un skatu līnijas, kas veidojas no ceļiem uz atvērtajām teritorijām. Nav pieļaujama izteikti liela mēroga vertikālu elementu izvietošānu, jo Gaiziņkalna ainava stipri apkārt esošās ainavas, jo izceļas uz to fona.</p> <p>Areāls ar augstu ainavas jutīgumu pret tūrisma attīstību. Izvērtēt un mērķtiecīgi plānot apmeklētāju plūsmas teritorijā.</p>
Ainavu kvalitātes mērķi	<p>Stiprinātas reģionam raksturīgās un īpašās kultūrvēsturiskās un dabas vērtības, nodrošinot tām piemērotu apsaimniekošanu, nepieciešamības gadījumā ietekmes mazināšanai paredzot buferzonas ap atsevišķām, nelielām aizsargājamām teritorijām, iespēju robežās veidojot sasaistes starp ekoloģiski nozīmīgiem dabas elementiem, vienlaikus saglabājot ainavas raksturu un mozaīkas blīvumu, nozīmīgākās skatu līnijas uz atvērtajām teritorijām.</p> <p>Aizsargātas un labi pārvaldītas īpaši aizsargājamās dabas teritorijas un unikāli dabas objekti, ietekmes mazināšanai uz tiem izveidojot atbilstošu infrastruktūru, koncentrēti izvietotas ēkas, ņemot vērā ainavas raksturu un nozīmīgākās skatu līnijas uz atvērtajām teritorijām un no reljefa pacēlumiem, ceļu izveidē mazinot īpaši vērtīgu meža vai aizsargājamo dabas teritoriju fragmentācijas riskus, nodrošinot sabiedrības informēšanu un izglītošanu.</p> <p>Produktīvas mežu, lauksaimniecības un pauguraines ainavas, ko var baudīt sabiedrība, vienlaikus saglabājot ekoloģiskās vērtības un funkcijas. Apmežotas lauksaimniecībai un cita veida izmantošanai nepiemērotas teritorijas, neskarot dabas un kultūrvēsturiskās vērtības. Apmežotās teritorijas iekļautas ainavas telpiskajā struktūrā, saglabājot proporciju starp noslēgtajām un atvērtajām ainavām. Apmežotas teritorijas,</p>

	<p>kuras kalpo kā sasaistes koridori zaļās infrastruktūras tīklojuma nodrošināšanai.</p> <p>Apbūve un infrastruktūra atbilstoši vietas mērogam un raksturam, vizuāli integrējas apkārtējā ainavā un nedominē. Infrastruktūra veidojama izvērtējot skatu līnijas, jo īpaši ainavu aizsardzības zonās un gar ainaviskajiem ceļiem, ka arī kultūras pieminekļu tuvumā.</p>
Ainavu areāls	Lielzēres – Bīksēres agrārā mozaīkainava
Raksturojums	<p>Ainavā dominē paugurains reljefs, ar reljefa ieplakām, kuras pārpurvojušās, vai veidojušies ezeri. Lauksaimniecības zemes mijās ar jaukta meža nogabaliem un atsevišķiem lapu koku puduriem. Mozaīkainavas atvērumu vietās izteikti nolasās paugurainais reljefs un izteiksmīgi skati, kur atklājas arī dažādi ainavas elementi – ciemi, apdzīvotas vietas, viensētas, ezeri.</p> <p>Apdzīvojuma struktūra ir blīva, daudz ciemu, viensētu un lauksaimniecību. Zemākās vietas ainavā diezgan mitras, un parādās melnalkšņi, lapu koki, pauguros arī atsevišķi skuju koki. Ainavā vietām nolasās atsevišķas alejas. Mozaīkainava ar vidēji lieliem mozaīkas nogabaliem, ko papildina vairākas ūdenstilpes un sarežģīts reljefs. Taču kopumā dominē ierobežoti skati, kur ainavas kontūru iezīmē jauktu mežu platības, vai reljefs, un meža nogabalos ainavas uztvere un skatu līnijas ir šauras un slēgtas.</p> <p>Teritorijā ietilpst īpaši aizsargājama dabas teritorija, Natura 2000 – dabas liegums „Nesaules kalns”. Ainavā esošās lauksaimniecības zemes ir koptas un apsaimniekotas, kas izceļ izteiksmīgo reljefu, veidojot ļoti savdabīgu ainavu.</p> <p>Ceļu struktūra ir izteikti līkumota, un tie pielāgojas arī reljefa formām, veidojot interesantas skatu līnijas un izaicinošu pārvietošanos.</p>
Noteiktās vērtības	<p>Īpaši aizsargājama dabas teritorija, Natura 2000 teritorija – dabas liegums „Nesaules kalns”, kas ir viena no augstākajām un ainaviskākajām Vidzemes augstienes virsotnēm. Kalna nogāzes klāj egļu meži. Sastopami 3 Eiropas Savienības Biotopu direktīvas prioritārie biotopi: boreālie meži, purvaini meži, melnalkšņu staignāji.</p> <p>Teritorijā kopumā konstatēti dažādi Eiropas Savienības Biotopu direktīvas aizsargājami biotopi. Teritoriju bagātina arī valsts nozīmes dabas pieminekļi: liels skaits dižkoku.</p> <p>Liels skaits kultūrvēsturisko pieminekļu liecina, ka jau vēsturiski ainava ir bijusi blīvi apdzīvota, kas tā ir arī šobrīd.</p> <p>Izteiksmīgais reljefs un tā veidotās skatu līnijas ir interesantas, kas atklājas tieši ainavas atvērumu vietās. Labi koptas un uzturētas lauksaimniecības zemes, izceļ reljefa struktūru un ainavai piešķir papildus estētisko kvalitāti.</p>

Jutība	<p>Ainavu areāls ir ar augstu jutīgumu pret apmežošanu, jo esošās atvērtās teritorijas kalpo kā nozīmīgi ainavas struktūras elementi, kas veicina izteiksmīgu skatu līniju veidošanos. Nepalielināt meža nogabalus un uzturēt ainavas mozaīkas raksturu. Neaizsegt skatus uz izteiksmīgiem ainavas elementiem (reljefs, aleja, atsevišķi koki, ezeriņi) un kultūras pieminekļiem.</p> <p>Mozaīkainavas atvērtajās daļās ar lauksaimniecības zemēm, viensētām un ciemiem jauni meža masīvi attīstāmi tikai atsevišķos gadījumos vai ar konkrētu ekoloģisko mērķi (piemēram, aizsardzība pret eroziju) un tikai teritorijās, kurās nav dabiskie zālāji, un kuras nav piemērotas lauksaimniecībai un apbūvei, degradētās teritorijās, īpašu uzmanību pievēršot tam, kā jaunās meža platības iekļaujas esošajā ainavas struktūrā, neaizsedz izteiksmīgas skatu līnijas, arī kā jaunās meža teritorijas uzlabo un papildina zaļo infrastruktūru.</p> <p>Ainavu areāla paugurainais reljefs un atvērtās, izteiksmīgā skatu līnijas, nozīmīgas dabas un kultūrvēsturiskās vērtības, kā arī blakus ainavu areālos esošie aizsargājami ainavu apvidi un citas īpaši aizsargājamas dabas teritorijas, veido areāla ar augstu jutīgumu pret transporta un inženiertehniskās infrastruktūras, kā arī lielu ražošanas objektu attīstību. Šādu objektu inženiertehniskā infrastruktūru nebūtu vēlama, jo pastāv risks izmainīt esošo ainavas telpisko struktūru un uztveri.</p> <p>Ainavu areāls ir ar augstu jutīgumu uz dabas teritoriju un vērtību aizsardzību, jo vērtīgie biotopi, dabas objekti, dabisko zālāju un vērtīgu mežu teritorijas ir nelielas un izvietotas atsevišķi, ar augstu fragmentācijas pakāpi, tās ietekmē lauksaimnieciskā, mežsaimnieciskā darbība, tūrisms un urbanizētas vides tuvums.</p> <p>Saglabāt vērtīgos dabas elementus, mazinot ietekmi uz tiem no intensīvas lauksaimnieciskās darbības vai mežsaimniecības, vai urbanizētas vides, paredzot buferzonu ar mazāk intensīvu zemes izmantošanas veidu, veidojot ekoloģiskās sasaistes starp šiem elementiem, vienlaikus saglabājot ainavas raksturu un mozaīkas blīvumu. Uzturēt dabisko zālāju attīstību un to atbilstošu apsaimniekošanu, mazinot šo teritoriju aizaugšanas ar kokaugiem riskus un bioloģiskās daudzveidības samazināšanos.</p> <p>Tūrisma un rekreācijas ietekmes mazināšanai uz nozīmīgām dabas teritorijām un objektiem, plānot vietai atbilstošu infrastruktūru un kompakto apbūvi, kā arī sabiedrības informēšanas un izglītošanas elementus.</p> <p>Attīstot ceļu infrastruktūru īpaši aizsargājamās dabas teritorijās vai ekoloģiski vērtīgās meža teritorijās, ņemt vērā fragmentācijas riskus un nodrošināt pasākumus tās mazināšanai.</p>
---------------	---

<p>Ainavu kvalitātes mērķi</p>	<p>Stiprinātas reģionam raksturīgās un īpašās kultūrvēsturiskās un dabas vērtības, izceļot tās kā vietas atpazīstamības un identitātes elementus, nodrošinot to pieejamību un piemērotu apsaimniekošanu, iespēju robežās veidojot sasaistes starp ekoloģiski nozīmīgiem dabas elementiem.</p> <p>Atbilstoši apsaimniekotas un pārvaldītas nozīmīgas dabas teritorijas un objekti, nodrošinot šo teritoriju kvalitātes un bioloģiskās daudzveidības nesamazināšanos. Uzturēta nemainīgu dabisko zālāju kvalitāte, veicinot atbilstošu to apsaimniekošanu, mazinot to aizaugšanas riskus ar kokaugiem un bioloģiskās daudzveidības mazināšanos. Ietekmes mazināšanai uz dabas vērtībām izveidota atbilstoša infrastruktūra, koncentrēti un, ainavas raksturu ņemot vērā, izvietotas ēkas, ceļu izveidē mazināti īpaši vērtīgu meža vai aizsargājamo dabas teritoriju fragmentācijas riski, nodrošināta sabiedrības informēšana un izglītošana.</p> <p>Jaunas apbūves veidošana atbilstoši vietas mērogam un raksturam, kas attīstās primāri esošo apdzīvoto vietu tuvumā, neveicinot to izplešanos un nodrošinot ilgtspējīgu apbūves robežu kā vizuāli – estētisku un ekoloģisku parēju uz piegulošām ainavām. Apbūve veidota, izvērtējot skatu līnijas un ņemot vērā iespējamo vizuālo ietekmi uz dabas un kultūrvēsturiskajām vērtībām.</p> <p>Ilgtspējīgi un sabalansēti apsaimniekotas, produktīvas mežu un lauksaimniecības ainavas, saskaņojot saimnieciskās, ekoloģiskās un sabiedrība vajadzības, zemes izmantošanā un apsaimniekošanā, tūrisma infrastruktūras izbūvē un tūrisma produktu attīstībā līdz minimumam tiek samazināta negatīvā ietekme uz ekoloģiski vērtīgiem biotopiem</p>
<p>Ainavu areāls</p>	<p>Vecpiebalga meža mozaīkainava</p>
<p>Raksturojums</p>	<p>Teritoriju raksturo izteiksmīgs reljefs, pauguraine un vietām izcilas skatu līnijas no pauguru virsotnēm. Ainava ir mozaīkveida, ar vidēji lielu struktūru, kur jaukta meža nogabali mijas ar lauksaimniecības zemēm (pļavām, ganībām, aramzemi utt.).</p> <p>Ainavā sastopams liels skaits kultūrvēsturisko objektu un teritoriju. Dažāda veida industriālie un tehniskie objekti parādās ciemu tuvumā. Ainavā atrodas vairāki nelieli ezeri, kas ne vienmēr ir pamanāmi no autoceļiem. Autoceļu tīkls sastāv no reģionālas un vietējas nozīmes ceļiem, kas daudzviet šķērso ainavu. Grants seguma ceļi ir izteikti līkumaini un ainaviski dēļ paugurainā reljefa, kas mēdz būt izaicinošs.</p>
<p>Noteiktās vērtības</p>	<p>Teritorijā konstatēti vairāki ES Biotopu direktīvas aizsargājami biotopi.</p> <p>Teritoriju bagātina arī valsts nozīmes dabas pieminekļi: dižkoki (priedes, egles, sudrabvītoli, pīlādzis, apse, ozoli). Vidzemes</p>

	<p>augstienes reljefa formas un tālās skatu līnijas ainavai piešķir savdabīgu raksturu.</p> <p>Teritorijā atrodas aizsargājami kultūras pieminekļi.</p>
Jutība	<p>Ainavu areālā dominē vidēja un maza mēroga mozaīkainava, kuras atvērtajās daļās izteiksmīgi izceļas reljefa pauguri, bet vairākās teritorijās tas nevizualizētas dēļ, apauguma ar krūmājiem, tāpēc kopumā areāls ir ar augstu jutīgumu pret apmežošanu, jo esošās atvērtās teritorijas kalpo kā nozīmīgi ainavas struktūras elementi, kas veicina izteiksmīgu skatu līniju veidošanos.</p> <p>Nepalielināt meža nogabalus un uzturēt ainavas mozaīkas raksturu. Neaizsegt skatus uz izteiksmīgiem ainavas elementiem (reljefs, aleja, atsevišķi koki, ezeriņi) un kultūras pieminekļiem.</p> <p>Mozaīkainavas atvērtajās daļās ar lauksaimniecības zemēm, viensētām un ciemiem jauni meža masīvi attīstāmi tikai atsevišķos gadījumos vai ar konkrētu ekoloģisko mērķi (piemēram, aizsardzība pret eroziju) un tikai teritorijās, kurās nav dabiskie zālāji, un kuras nav piemērotas lauksaimniecībai un apbūvei, degradētās teritorijās, īpašu uzmanību pievēršot tam, kā jaunās meža platības iekļaujas esošajā ainavas struktūrā, neaizsedz izteiksmīgas skatu līnijas, arī kā jaunās meža teritorijas uzlabo un papildina zaļo infrastruktūru. Aizsargājamās dabas teritorijās esošo mežu apsaimniekošanai ņemt vērā dabas aizsardzības plānos noteiktās rekomendācijas.</p> <p>Neapmežot atvērtas ainavas ceļu tuvumā, kas veido daudzveidīgu ainavas telpisko struktūru.</p> <p>Saimnieciskajos mežos, ja notiek teritoriju apmežošana, tad izvēlēties koku sugas atbilstoši vietas apstākļiem, veidot dabisku mežmalu. Pauguraina meža mozaīkainava ir ar augstu jutīgumu, jo attīstot transporta un inženiertehnisko infrastruktūru meža ainavā tiek veiktas izmaiņas, veidojot pārrāvumus esošajā struktūrā. Augsts jutīgums savienotām (neizolētām) atvērtām ainavām. Izteikti lineāri un taisni ceļi maina ainavas struktūras uztveri (formu, kontūras).</p> <p>Kopumā liela mēroga transporta un inženiertehniskās infrastruktūras attīstība areālā nav vēlama, tomēr, ja to ir nepieciešams attīstīt, tad transporta un inženiertehniskās infrastruktūras attīstība iespējama izvērtējot skatu līnijas, saglabājot vietas raksturu, izvietojot transporta un inženiertehniskās infrastruktūras koridorus, maksimāli neietekmējot kultūras pieminekļus un ainaviskās vērtības.</p> <p>Transporta un inženiertehniskās infrastruktūras izvietošana nav pieļaujama īpaši aizsargājamās dabas teritorijās un to uztveres</p>

	<p>zonās. Infrastruktūra paredz arī zaļo tīklojumu, savienojumus (zaļie tilti, piemēram).</p> <p>Pauguraines meža mozaīkainava ir ar augstu jutīgumu pret lielu ražošanas objektu izvietojumu, jo īpaši aizsargājamā dabas teritorija veido būtisku teritorijas identitāti, kā arī izteiktais reljefs var pastiprināt šādu objektu redzamību, ja tos izvieto skatu līnijās.</p> <p>Liela mēroga ražošanas objektu izvietojšana šajā areālā nav vēlama.</p>
<p>Ainavu kvalitātes mērķi</p>	<p>Stiprinātas reģionam raksturīgās un īpašās kultūrvēsturiskās un dabas vērtības, nodrošinot to pieejamību un piemērotu apsaimniekošanu, nepieciešamības gadījumā ietekmes mazināšanai paredzot buferzonas ap atsevišķām, nelielām aizsargājamām teritorijām, iespēju robežās veidojot sasaistes starp ekoloģiski nozīmīgiem dabas elementiem, vienlaikus saglabājot ainavas raksturu un mozaīkas blīvumu, nozīmīgākās skatu līnijas uz atvērtajām teritorijām.</p> <p>Aizsargātas un labi pārvaldītas īpaši aizsargājamās dabas teritorijas un unikāli dabas objekti, ietekmes mazināšanai uz tiem izveidojot atbilstošu infrastruktūru, koncentrēti izvietotas ēkas, ņemot vērā ainavas raksturu un nozīmīgākās skatu līnijas uz atvērtajām teritorijām un no reljefa pacēlumiem, ceļu izveidē mazinot īpaši vērtīgu meža vai aizsargājamo dabas teritoriju fragmentācijas riskus, nodrošinot sabiedrības informēšanu un izglītošanu.</p> <p>Produktīvas mežu, lauksaimniecības un pauguraines ainavas, ko var baudīt sabiedrība, vienlaikus saglabājot ekoloģiskās vērtības un funkcijas.</p> <p>Apmežotas lauksaimniecībai un cita veida izmantošanai nepiemērotas teritorijas, neskarot dabas un kultūrvēsturiskās vērtības.</p> <p>Apbūve un infrastruktūra atbilstoši vietas mērogam un raksturam, vizuāli integrējas apkārtējā ainavā un nedominē, veidrojama izvērtējot skatu līnijas, jo īpaši ainavu aizsardzības zonās un gar ainaviskajiem ceļiem, ka arī kultūras pieminekļu tuvumā.</p>
<p>Ainavu areāls</p>	<p>Lizuma agrārā mozaīkainava</p>
<p>Raksturojums</p>	<p>Ainavu raksturo viļņots reljefs ar atsevišķiem izteiktākiem reljefa pacēlumiem, kuri ir uztverami tikai tad, kad paveras plašākas skatu līnijas no pauguru augstākajiem punktiem (ap Lizumu). Reljefa formas ir lielas, tādēļ vietām reljefs ir šķietami līdzens, taču atsevišķās vietās veidojas nelieli reljefa pacēlumi, kas veido izteiksmīgu viļņotu reljefu. Viļņotais reljefs izteiksmīgi vizualizējas tieši lauksaimniecības zemju nogabalos. Mozaīkainava, kur lauksaimniecības zemes mijās ar priežu meža vai ciemu tuvumā vairāk lapu koku nogabaliem.</p>

	<p>Mozaīkainavas mērogs ir liels, plašas lauksaimniecības zemes un lieli mežu nogabali. Teritoriju šķērso vairākas upes un vietām ainavā vizualizējas nelieli uzpludinājumi un dzirnavu ēkas, kuras gan vairs netiek izmantotas. Ainavā ir vairāki ciemi un daudz viensētu, vietām privātmāju apbūve satuvinās un veido apdzīvotas vietas, bet ne gluži ciemus. Apdzīvojamā struktūra veidojas blīva lauksaimniecības zemju nogabalos, mežu nogabalos apdzīvojums ir rets. Ainavā izteikti vizualizējas kultūrvēsturiskie objekti un izteiksmīgas alejas, kas ved uz tiem, Druvienas alejas ir valsts aizsardzības statusā. Lauksaimniecības zemju nogabalos izteikti ainavā vizualizējas elektrības līniju stabi un atsevišķās vietās pie ciemiem augstsprieguma stacijas ar to infrastruktūru.</p>
<p>Noteiktās vērtības</p>	<p>Teritorijā konstatēti vairāki aizsargājami biotopi. Teritoriju bagātina arī valsts nozīmes dabas pieminekļi: alejas (Druvienas alejas) dižkoki (duglāzija, lapegle, osis, ozoli, priedes, šķetra, tūjas). Ainava tiek izmantota saimnieciskiem mērķiem, tādēļ ainavas dabiskās vērtības ir tieši aizsargājami biotopi, kuri nodrošina bioloģisko daudzveidību ainavā.</p> <p>Teritorijā atrodas aizsargājami kultūras pieminekļi: Pērļa ūdensdzirnavas, Tirzas Lejas krogs, Tirzas luterāņu baznīca, Ceimerna dzimtas kapliča u. c.</p> <p>Ainavas izteiksmīgākās skatu līnijas paveras ainavas atvērumos, kur izteiktāk jūtams viļņotais reljefs, izteiksmīgas skatu līnijas veidojas arī no atsevišķajiem pauguru pacēlumiem. Ainava ir apsaimniekota, kas ainavai piešķir augstāku estētisko kvalitāti. Ainavā esošie kultūrvēsturiskie objekti un izteiksmīgās koku alejas ir lielas estētiskās vērtības.</p>
<p>Jūtība</p>	<p>Ainavu areāls ir ar augstu jutīgumu pret apmežošanu. Mozaīkainavas atvērtajās daļās ar lauksaimniecības zemēm, viensētām un ciemiem jauni meža masīvi attīstāmi tikai atsevišķos gadījumos vai ar konkrētu ekoloģisko mērķi (piemēram, aizsardzība pret eroziju, degradētu teritoriju apmežošana) un tikai teritorijās, kurās nav dabiskie zālāji un kuras nav piemērotas lauksaimniecībai un apbūvei, īpašu uzmanību pievēršot tam, kā jaunās meža platības iekļaujas esošajā ainavas struktūrā, neaizsedz izteiksmīgas skatu līnijas, arī kā jaunās meža teritorijas uzlabo un papildina zaļo infrastruktūru. Areālā atrodas vērtīgi kultūrvēsturiskie un dabas objekti, līdz ar to ar augstu jutību pret lielu ražošanas objektu integrēšanu areālā.</p> <p>Ainavu areāls ir ar augstu jutīgumu, jo dabisko zālāju un vērtīgu mežu teritorijas ir nelielas un izvietotas atsevišķi, ar augstu fragmentācijas pakāpi, ko ietekmē lauksaimnieciskā un mežsaimnieciskā darbība, urbanizētā vide. Būtiska ir dabas elementu saglabāšana, buferzonu veidošana, kā arī atbilstoša apsaimniekošana.</p>

<p>Ainavu kvalitātes mērķi</p>	<p>Izcelta un saglabāta kultūrvēsturiskā ainava mijiedarbībā ar dabas vidi, atvērtām lauksaimniecības un dabisko zālāju teritorijām un noslēgtām mežu teritorijām kā īpašs vietas atpazīstamības un identitātes elements, nodrošināta ainavas pieejamība.</p> <p>Aizsargātas un labi pārvaldītas dabas un kultūrvēsturiskās vērtības, ietekmes mazināšanai uz tām izveidota atbilstoša infrastruktūra, koncentrēti un, ainavas raksturu ņemot vērā, izvietotas ēkas, ceļu izveidē mazināti īpaši vērtīgu meža vai aizsargājamo dabas teritoriju fragmentācijas riski, nodrošināta sabiedrības informēšana un izglītošana. Vērtīgu dabas un kultūrvēsturisko objektu tuvumā uzturēta atvērta ainava, kas nodrošina skatu līnijas uz šiem objektiem.</p> <p>Uzturēta nemainīga dabisko pļavu kvalitāte, veicinot atbilstošu to apsaimniekošanu, mazinot to aizaugšanas riskus ar kokaugiem un bioloģiskās daudzveidības mazināšanos.</p> <p>Apbūve atbilstoši vietas mērogam un raksturam, kas attīstās ap esošajiem apdzīvotu vietu centriem, primāri optimizētas jau esošās apbūves teritorijas, neveidojot izplešanos un nodrošinot ilgtspējīgu apbūves robežu/buferzonu kā vizuāli – estētisku un ekoloģisku parēju uz piegulošām ainavām, lauku ainavā ārpus apdzīvotām vietām, neveidojot vienlaidu apbūvi gar ceļiem ar tālām skatu līnijām. Akcentēta kultūrvēsturiskā vide ciemos, ņemot vērā tās raksturu arī jaunas apbūves veidošanā šajās teritorijās.</p> <p>Ilgtspējīgi un sabalansēti apsaimniekotas, produktīvu mežu ainavas, saskaņojot saimnieciskās, ekoloģiskās un sabiedrība vajadzības, zemes izmantošanā un apsaimniekošanā, tūrisma infrastruktūras izbūvē un tūrisma produktu attīstībā līdz minimumam tiek samazināta negatīvā ietekme uz ekoloģiski vērtīgiem biotopiem. Apmežotas lauksaimniecībai un cita veida izmantošanai nepiemērotas teritorijas, neskarot dabas un kultūrvēsturiskās vērtības. Apmežotās teritorijas iekļautas ainavas telpiskajā struktūrā. Apmežotas teritorijas, kuras kalpo kā sasaistes koridori zaļās infrastruktūras tīklojuma nodrošināšanai.</p>
<p>Ainavu areāls</p>	<p>Rankas meža mozaīkainava</p>
<p>Raksturojums</p>	<p>Ainavu raksturo viļņots reljefs, kurš teritorijas ziemeļu daļā ir mazāk izteiksmīgs un vietām šķietami līdzens. Reljefa formas vairākās vietās veido gravas un nelielas upju ielejas. Reljefa pacēlumos un mozaīkainavas atvērumos izteiksmīgāk nolasās reljefs un paveras plašākas skatu līnijas. Mozaīkainava, kur dominē skujkoku meži, ar lapu koku pamežu un atsevišķiem lapu koku puduriem. Atsevišķās vietās lielāki mozaīkainavas atvērumi, taču kopumā veidojas šauras un ierobežotas skatu līnijas.</p>

	<p>Nereti sastopamas ar krūmājiem aizaugušas teritorijas, kas vēl vairāk veido slēgtas un šauras skatu līnijas un rada nesakārtotības sajūtu.</p>
Noteiktās vērtības	<p>Teritorijā konstatēti daudz dažādu aizsargājamo biotopu. Atsevišķas teritorijas ainavā ir izteikti ar lielu bioloģisko un dabisko vērtību, taču kopumā ainava ir apsaimniekota un izmantota saimnieciskiem mērķiem.</p> <p>Teritorijā atrodas vairāki aizsargājami kultūras pieminekļi.</p> <p>Ainavas izteismīgākās skatu līnijas paveras ainavas atvērumos, kur izteiktāk jūtams viļņotais reljefs. Krūmāju apaugums ap ceļiem un grāvju sistēmu, bieži apgrūtina skatu uztveri ainavā.</p>
Jūtība	<p>Areāla jutīgums pret lauksaimniecības zemju izveidi ir augsts, jo, intensificējot lauksaimniecisko darbību, tas var paaugstināt meža teritoriju fragmentācijas riskus. Svarīgi nepalielināt agrārās ainavas proporciju uz meža teritoriju rēķina.</p> <p>Mozaīkainava ar dominējošām mežu struktūrām ir ar augstu jutīgumu, jo, attīstot transporta un inženiertehnisko infrastruktūru, ainavā tiek veiktas izmaiņas, fragmentējot esošās meža struktūras, tāpat ainavu areālu šobrīd nešķērso neviena būtiska transporta vai inženiertehniskā struktūra. Mozaīkainava ar dominējošām, liela mēroga meža struktūrām ir ar vidēju jutīgumu. Maksimāli jāizmanto esošā ainavas mozaikas struktūra, lai veiksmīgāk integrētu šādus objektus ainavā, mazinot to vizuālo ietekmi.</p> <p>Ainavu areāls ir ar augstu jutīgumu uz dabas teritoriju un vērtību aizsardzību, jo vērtīgi biotopi ir nelieli un izvietoti fragmentēti, bet pārējās teritorijās dominē saimnieciskie meži.</p>
Ainavu kvalitātes mērķi	<p>Ilgspējīgi un sabalansēti apsaimniekotas, produktīvas mežu un lauksaimniecības zemju ainavas, saskaņojot saimnieciskās, ekoloģiskās un sabiedrība vajadzības, zemes izmantošanā un apsaimniekošanā, tūrisma infrastruktūras izbūvē un tūrisma produktu attīstībā līdz minimumam tiek samazināta negatīvā ietekme uz ekoloģiski vērtīgiem biotopiem.</p> <p>Jaunas apbūves veidošana un infrastruktūra atbilstoši vietas mērogam un raksturam, kas attīstās primāri optimizējot jau esošās infrastruktūras teritorijas un esošo apdzīvoto vietu tuvumā. Lielu ražošanas objektu izvietošana, kas koncentrēta noteiktās vietās, ar vieglu piekļuvi un atbilstoši iekļaujas ainavā, nezaudējot teritorijas vērtības un ievērtējot vizuāli estētiskās kvalitātes.</p>

Ainavu areāls	Ogres upes ainava no Ērgļiem līdz Ogresi
Raksturojums	<p>Ainavu raksturo Ogres upe ar tās ieleju, jaukta meža teritorijām un atsevišķiem pļavu atvērumiem. Lielu teritorijas daļu aizņem īpaši aizsargājama dabas teritorija, kas ir arī Natura 2000 teritoriju sarakstā – dabas parks „Ogres ieleja”. Ainava izteikti vizualizējas un izceļas, gan upes ieleja, gan tās līkumotais raksturs ar mežu apaugumu ir pamanāms no apkārtējām teritorijām. Upes augštecē pie Ērgļiem ielejas reljefs ir īpaši izteiksmīgs. Apdzīvojuma struktūra ainavā ir reta, atsevišķas viensētas upes krastos. Ainava ir dabiska, ko nosaka gan aizsardzības statuss, gan ainavā esošā putnu un augu daudzveidība.</p>
Noteiktās vērtības	<p>Īpaši aizsargājama dabas teritorija, Natura 2000 teritorija – dabas parks „Ogres ieleja”. Teritorijā daudz aizsargājamu biotopu.</p> <p>Liels skaits valsts nozīmes dabas pieminekļu: dižkoku (apse, bērzi, gobas, kļavas, liepas, ozoli, priedes, vīksnas, vītols). Bioloģiski vērtīga teritorija ar lielu skaitu un lielu biotopu daudzveidību.</p> <p>Teritorijā atrodas vairāki aizsargājami kultūras pieminekļi. Ogres upe šajā teritorijā ir veidojusi šī brīža apbūves un dabas elementu struktūru.</p> <p>Ainavas estētiskā vērtība ir ainavas mainība, pavasaros pilnībā izmainot ainavas raksturu un auru. Skatu līnijas ar upes plūdumu, kas ir izteikti līkumots ir savdabīgs un vizuāli pievilcīgs.</p>
Jutība	<p>Ainavu areālam ir augsts jutīgums pret lauksaimniecības zemju izveidi un intensifikāciju. Nelielas lauksaimniecības zemes attīstāmas pie viensētām meža atvērumos, bet ne tiešā upes tuvumā. Lai atvērtu skatu uz upi, atsevišķās vietās, kur paredzēta fiziska vai vizuāla piekļuve upei, iespējams veidot dabiskos zālājus.</p> <p>Lielākā daļa ainavas areāla ietilpst dabas parka „Ogres ieleja” teritorijā, kas kopumā veido areālu ar augstu jutīgumu pret apbūves veidošanu. Ņemot vērā ainavu areāla specifiku, ko nosaka dabas parks „Ogres ieleja”, areāls ir estētiski un ekoloģiski jutīgs pret liela mēroga transporta un inženiertehniskās infrastruktūras attīstību un lielu mēroga ražošanas objektu attīstību, šāda attīstība areālā nav vēlama.</p>
Ainavu kvalitātes mērķi	<p>Kā vietas identitātes pamats stiprinātas reģionam raksturīgās un īpašās dabas vērtības, ko veido Ogres upes ieleja un ekoloģiski nozīmīgi dabas objekti, ietekmes mazināšanai uz tiem attīstot vietai piemērotu infrastruktūru, ceļu un tūrisma infrastruktūras izveidē mazinot vērtīgu dabas teritoriju fragmentācijas risku, nodrošinot sabiedrības informēšanu un izglītošanu.</p> <p>Aizsargāta un labi pārvaldīta dabas parka „Ogres ieleja” teritorija un unikāli dabas objekti, nodrošinot šo teritoriju piemērotu</p>

	<p>apsaimniekošanu, ekoloģiskās un ainaviskās kvalitātes un bioloģiskās daudzveidības nesamazināšanos.</p> <p>Ilgtermiņi un sabalansēti apsaimniekotas mežu ainavas, saskaņojot saimnieciskās, ekoloģiskās un sabiedrība vajadzības, zemes izmantošanā un apsaimniekošanā tūrisma infrastruktūras izbūvē un tūrisma produktu attīstībā līdz minimumam tiek samazināta negatīvā ietekme uz ekoloģiski vērtīgiem biotopiem.</p>
Ainavu areāls	Varakļānu agrārā mozaīkainava
Raksturojums	<p>Areālā dominē viegli viļņots reljefs. Lauksaimniecības zemju mērogs mainās no vidēja līdz plašam. Tīrumi, pļavas un ganības mijas ar nelielām jauktu koku mežu teritorijām areāla Z daļā un lielākām mežu teritorijām areāla D daļā. Lauksaimniecības zemes ir ar vidēju līdz augstu auglību, areāla Z daļā lauksaimniecības zemes ir pilnībā meliorētas, bet D daļā ir dažas plašas nemeliorētas platības. ZA daļā izvietotas polderu teritorijas. Teritorijā ir vairāki kanāli – Mierānu, Zvidzijas un upes – Dīrīte, Lisiņa, Teicija, Strodauka, Malmute. Agroainavā vienmērīgi izvietotas viensētas. Vietām vērojami padomju laika fermu grausti. Nedaudz līkumoti asfaltēti un grants ceļi, to nomales koptas, bet gar mazākas nozīmes ceļiem ceļmalas aizaugušas ar krūmiem, arī latvāņiem.</p> <p>Teritorijā ir dažas derīgo izrakteņu ieguves vietas. Bez valsts nozīmes autoceļa A12, teritoriju šķērso reģionālais autoceļš P84 Madona-Varakļāni un ir samērā blīvs vietējās nozīmes autoceļu tīkls V735, V739, V592, V869, V893, V843, V903, V868, V867. Areālā izvietojušies 23 ciemi.</p> <p>Ainavas daudzveidību papildina vairākas ĪĀDT teritorijas un dižkoki, kā arī kultūras pieminekļi- Barkavas katoļu baznīca, Zviedru skansts, viduslaiku nocietinājums, Stirnienes katoļu baznīca Lisiņas pilskalns, Zvidzijas kroga apmetne un vairāki senkapi. Ainavā kā vertikālie elementi izceļas elektrolīnijas, mobilo sakaru torņi.</p>
Noteiktās vērtības	<p>Teritorijā konstatēti daudzi ES Biotopu direktīvas aizsargājami biotopi. Teritoriju bagātina arī dižkoki.</p> <p>Teritorijā atrodas vairāki aizsargājami kultūras pieminekļi.</p> <p>Augstvērtīgas skatu līnijas pār lauksaimniecības zemēm, kas robežojas ar mežu teritorijām, viensētām, veidojot apsaimniekotu mozaīkveida ainavtelpu.</p>
Jūtība	<p>Ainava ir jutīga pret apmežošanu, jo teritorijā dominē īpaši augstvērtīgas lauksaimniecības zemes, ainavā ir tāli, plaši, izteiksmīgi skati no autoceļiem. Saglabāt tālus un plašus skatus no ceļiem, saglabāt skatus uz estētiski pievilcīgiem ainavas elementiem. Veidot dabisku mežmalu, iekļaujot apmežoto platību ainavas telpiskajā struktūrā, īpašu uzmanību pievēršot</p>

	<p>tam, kā jaunās meža platības iekļaujas esošajā reljefā. Izvēlēties koku sugas atbilstoši vietas apstākļiem.</p> <p>Vilņota reljefa agrārā mozaīkainava ir ar augstu jutīgumu pret lielu ražošanas objektu izvietojumu, jo lielākajā daļā teritorijas ir īpaši augstvērtīgas lauksaimniecības zemes, kā arī teritorijā atrodas valsts un vietējās nozīmes kultūras pieminekļi. Būtiska nozīme ainavu izvērtējumam.</p> <p>Areāls ar augstu jutīgumu uz dabas teritoriju un vērtību aizsardzību. Saglabāt vērtīgos dabas elementus (atsevišķi elementi vai teritorijas), mazinot ietekmi uz tiem no intensīvas lauksaimnieciskās darbības vai mežsaimniecības, vai urbanizētas vides, paredzot buferzonu ar mazāk intensīvu zemes izmantošanas veidu, veidojot ekoloģiskās sasaistes starp šiem elementiem, vienlaikus saglabājot ainavas raksturu un mozaīkas blīvumu, vērtīgas skatu līnijas uz atvērtajām teritorijām no reljefa pacēlumiem. Ainavu mozaīkas atvērtajās teritorijās veicināt dabisko zālāju atbilstošu apsaimniekošanu, mazinot šo teritoriju aizaugšanas ar kokaugiem riskus un bioloģiskās daudzveidības samazināšanos. Tūrisma un rekreācijas ietekmes mazināšanai uz īpaši aizsargājamām dabas teritorijām un objektiem, plānot vietai atbilstošu infrastruktūru, sabiedrības informēšanas un izglītošanas elementus, kompaktu apbūvi, to izvietot ņemot vērā dabas aizsardzības principus, ietverošās ainavas raksturu un skatu līnijas no reljefa pacēlumiem.</p> <p>Attīstot ceļu infrastruktūru īpaši aizsargājamās dabas teritorijās vai ekoloģiski vērtīgās meža teritorijās, ņemt vērā fragmentācijas riskus un nodrošināt pasākumus tās mazināšanai.</p>
Ainavu kvalitātes mērķi	<p>Saglabāta un labi apsaimniekota ainava, saglabājot mozaīkveida raksturu, ko veido lauksaimniecības zemju un mežu kombinācija, un kas nodrošina jaunu būvju, iekārtu, tehnisko pakalpojumu un infrastruktūras pareizu integrāciju konkrētajā vietā.</p> <p>Apmežotas lauksaimniecībai un cita veida izmantošanai nepiemērotas teritorijas, neskarot dabas un kultūrvēsturiskās vērtības.</p> <p>Apmežotās teritorijas iekļautas ainavas telpiskajā struktūrā. Apmežotas teritorijas, kuras kalpo kā sasaistes koridori zaļās infrastruktūras tīklojuma nodrošināšanai.</p> <p>Apbūve atbilstoši vietas mērogam un raksturam, kas attīstās ap esošajiem kodoliem/centriem, primāri optimizējot jau esošās apbūves teritorijas, neveidojot izplešanos.</p> <p>Infrastruktūra atbilstoši vietas mērogam un raksturam, kas attīstās primāri optimizējot jau esošās infrastruktūras teritorijas.</p>

	<p>Reģionam atbilstošu lielu ražošanas objektu integrēšana, izvērtējot skatu līnijas, ainavas vērtības, dabas pamatnes vērtības, ainavas telpisko struktūru un vizuāli estētisko kvalitāti un identitāti.</p> <p>Tūrisma infrastruktūra, kā arī objekti, kas paredzēti intensīvai tūristu izmantošanai, un šādu objektu paplašināšana, ir koncentrēta piemērotās vietās un telpiski ierobežota.</p> <p>Stiprinātas reģionam raksturīgās un īpašās kultūrvēsturiskās un dabas vērtības, nodrošinot tām piemērotu apsaimniekošanu, nepieciešamības gadījumā ietekmes mazināšanai paredzot buferzonas ap atsevišķām, nelielām aizsargājamām teritorijām vai dabiskām pļavām, iespēju robežās veidojot sasaistes starp ekoloģiski nozīmīgiem dabas elementiem, vienlaikus saglabājot, ainavas raksturu un mozaīkas blīvumu, nozīmīgākās skatu līnijas uz atvērtajām teritorijām.</p> <p>Uzturēta nemainīgu dabisko pļavu kvalitāte, veicinot atbilstošu to apsaimniekošanu, mazinot to aizaugšanas riskus ar kokaugiem un bioloģiskās daudzveidības mazināšanos.</p>
Ainavu areāls	Ļaudonas agrārā mozaīkainava
Raksturojums	<p>Areālā viļņots reljefs, mozaīkainava, kur vidēja līdz liela mēroga lauki – aramzeme, tīrumi un ganības mijas ar jauktu koku mežu teritorijām. Mežos par saimniecisko darbību liecina izcirtumi, arī stādītas priedes. Lauksaimniecības zemes pārsvarā auglīgas un meliorētas. Agroainavā no lielākajiem ceļiem maz redzamas viensētas. Vērojamas padomju laika fermu liecības, ēku grausti, arī izmantotas ražošanas ēkas. Sastopamas ĪADT teritorijas un visvairāk veci vai dabiski boreāli meži, un samērā daudz dižkoku. Areālu šķērso upes Driksna un Driksnīte, ezeri Briedis un Caunis. Areāla D daļā purvainā teritorija.</p> <p>Areālā atrodas divas apdzīvotās vietas – Mētriena un Āriņi. Papildus asfaltētajam reģionālajam autoceļam P62, teritoriju šķērso vietējās nozīmes ceļi V871 Mētriena–Ķimstnieki, V872 Ļaudona–Mētriena un V902 Ļaudona–Mūrnieki, kā arī mazāki autoceļi savieno viensētas.</p>
Noteiktās vērtības	<p>Teritorijā atrodas dažādi ES Biotopu direktīvas aizsargājami biotopi. Teritoriju bagātina arī dižkoki.</p> <p>Teritorijā atrodas aizsargājams kultūras piemineklis: Rūcēnu senkapi (Krievu kapi).</p> <p>Galvenā vizuāli estētiskā vērtība ir mozaīkainava, ko veido pļavas, ganības un tīrumi, mežu teritorijas un atsevišķi augoši koki. Atsevišķās vietās tāli vizuāli estētiski skati pār koptiem laukiem.</p>
Jutība	<p>Ainava ir jutīga pret apmežošanu, jo lauksaimniecībā izmantotajās teritorijās vairāk nekā pusi teritorijas aizņem īpaši</p>

	<p>augstvērtīgas lauksaimniecības zemes, ainavā ir tāli, plaši, izteiksmīgi skati no autoceļiem.</p> <p>Saglabāt tālus un plašus skatus no ceļiem, saglabāt skatus uz estētiski pievilcīgiem ainavas elementiem. Veidot dabisku mežmalu, iekļaujot apmežoto platību ainavas telpiskajā struktūrā. Izvēlēties koku sugas atbilstoši vietas apstākļiem. Viļņota agrārā mozaīkainava ar izteiktiem maza uztveres mēroga elementiem – atsevišķiem kokiem un biotopiem ir ar augstu jutīgumu. Raksturīgi plaši skati ar izteiksmīgu ainavas siluetu. Īpaši jutīgas ir augstvērtīgās lauksaimniecības zemes.</p> <p>Transporta un inženiertehniskās infrastruktūras attīstība iespējama izvērtējot skatu līnijas, saglabājot vietas raksturu, izvietojot transporta un inženiertehniskās infrastruktūras koridorus. Transporta un inženiertehniskās infrastruktūras izvietošana nav pieļaujama ĪADT. Nepieciešams saglabāt raksturīgo reljefu. Infrastruktūra paredz arī zaļo tīklojumu, savienojumus. Viļņota reljefa agrārā mozaīkainava ir ar augstu jutīgumu pret lielu ražošanas objektu izvietošānu, jo lielākajā daļā teritorijas ir īpaši augstvērtīgas lauksaimniecības zemes. Būtisks jutīgums pret ainavas daudzveidīgumu un sarežģītību zemes segumam.</p> <p>Nepieciešama ainavtelpas vizuālā izpēte un atzinums, novērtējot skatu līnijās industriālās apbūves kopsaskaņu, pievienot detālzīmējumus ainavai (notinumi dažāda garuma un leņķa skatu līnijām).</p> <p>Izvairīties no vietām, kur vēja ģenerators būtu vizuāli dominējošs vai iejauktos galvenajos skatos no apdzīvotām vietām, ceļiem, gājēju celiņiem un apmeklētāju vietām.</p> <p>Ainavu areāls ir ar augstu jutīgumu pret dabas teritoriju un vērtību aizsardzību, jo īpaši aizsargājamās dabas teritorijas/objekti, dabisko zālāju teritorijas ir nelielas un izvietotas atsevišķi, ar augstu fragmentācijas pakāpi, tās stipri ietekmē lauksaimnieciskā, mežsaimnieciskā darbība vai urbanizētas vides tuvums. Pārējās atvērta teritorijās dominē intensīva lauksaimnieciskā darbība, mežsaimniecība vai urbanizēta vide. Meža teritorijās dominē saimnieciskie meži ar izteiktu mežsaimniecisko darbību, kailcirtēm.</p> <p>Saglabāt vērtīgos dabas elementus (atsevišķi elementi vai teritorijas), mazinot ietekmi uz tiem no intensīvas lauksaimnieciskās darbības vai mežsaimniecības, vai urbanizētas vides, paredzot buferzonu ar mazāk intensīvu zemes izmantošanas veidu, veidojot ekoloģiskās sasaistes starp šiem elementiem, vienlaikus saglabājot ainavas raksturu un mozaīkas blīvumu, vērtīgas skatu līnijas uz atvērta teritorijām no reljefa pacēlumiem. Ainavu mozaīkas atvērta teritorijās veicināt</p>
--	---

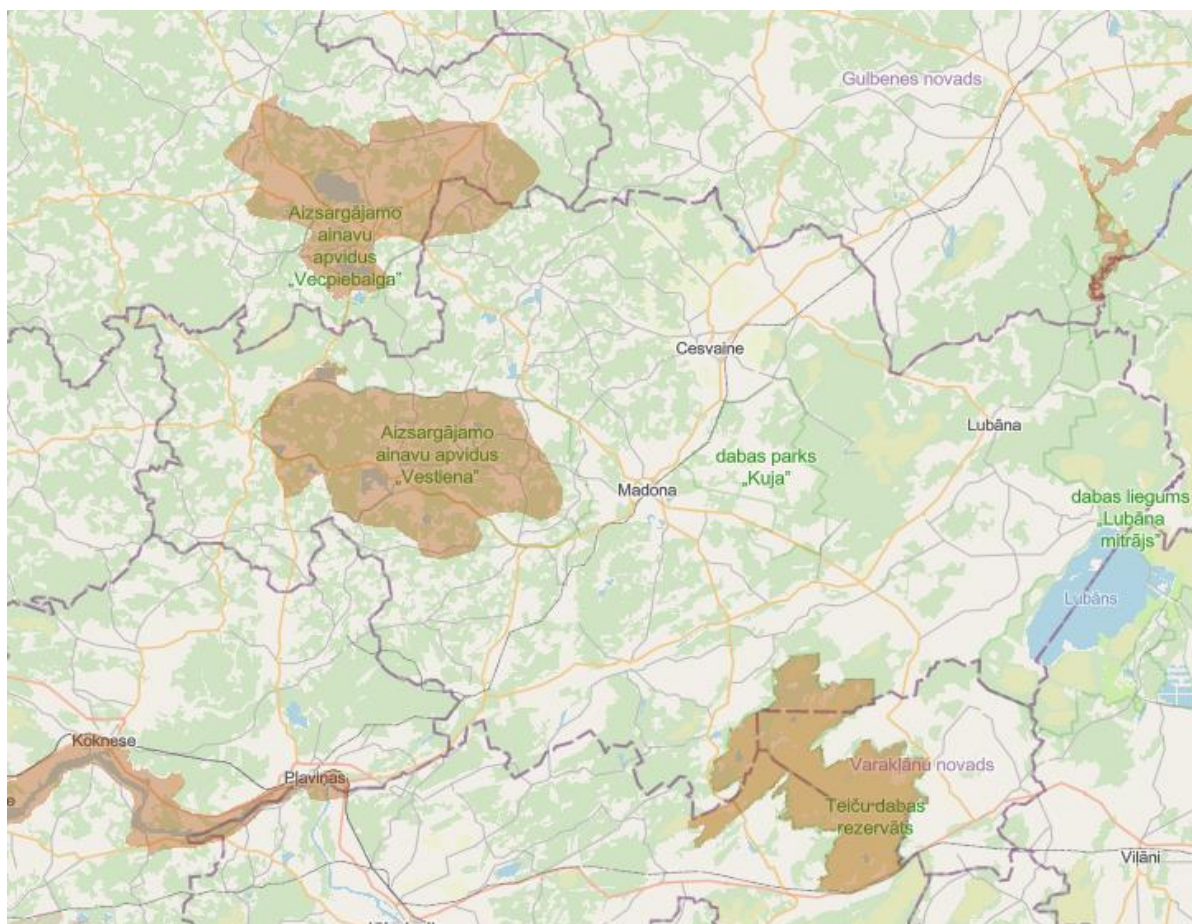
	<p>dabisko zālāju atbilstošu apsaimniekošanu, mazinot šo teritoriju aizaugšanas ar kokaugiem riskus un bioloģiskās daudzveidības samazināšanos.</p> <p>Tūrisma un rekreācijas ietekmes mazināšanai uz īpaši aizsargājamām dabas teritorijām un objektiem, plānot vietai atbilstošu infrastruktūru, sabiedrības informēšanas un izglītošanas elementus, kompaktu apbūvi, to izvietot ņemot vērā dabas aizsardzības principus, ietverošās ainavas raksturu un skatu līnijas no reljefa pacēlumiem.</p> <p>Attīstot ceļu infrastruktūru īpaši aizsargājamās dabas teritorijās vai ekoloģiski vērtīgās meža teritorijās, ņemt vērā fragmentācijas riskus un nodrošināt pasākumus tās mazināšanai.</p>
Ainavu kvalitātes mērķi	<p>Saglabāta un labi apsaimniekota ainava, saglabājot mozaīkveida raksturu, ko veido lauksaimniecības zemju un mežu kombinācija, un kas nodrošina jaunu būvju, iekārtu, tehnisko pakalpojumu un infrastruktūras pareizu integrāciju konkrētajā vietā.</p> <p>Apmežotas lauksaimniecībai un cita veida izmantošanai nepiemērotas teritorijas, neskarot dabas un kultūrvēsturiskās vērtības.</p> <p>Apmežotās teritorijas iekļautas ainavas telpiskajā struktūrā. Apmežotas teritorijas, kuras kalpo kā sasaistes koridori zaļās infrastruktūras tīklojuma nodrošināšanai.</p> <p>Apbūve atbilstoši vietas mērogam un raksturam, kas attīstās ap esošajiem kodoliem/centriem, primāri optimizējot jau esošās apbūves teritorijas, neveidojot izplešanos.</p> <p>Reģionam atbilstošu lielu ražošanas objektu integrēšana, izvērtējot skatu līnijas, ainavas vērtības, dabas pamatnes vērtības, ainavas telpisko struktūru un vizuāli estētisko kvalitāti un identitāti.</p> <p>Tūrisma infrastruktūra, kā arī objekti, kas paredzēti intensīvai tūristu izmantošanai, un šādu objektu paplašināšana, ir koncentrēta piemērotās vietās un telpiski ierobežota.</p> <p>Stiprinātas reģionam raksturīgās un īpašās kultūrvēsturiskās un dabas vērtības, nodrošinot tām piemērotu apsaimniekošanu, nepieciešamības gadījumā ietekmes mazināšanai paredzot buferzonas ap atsevišķām, nelielām aizsargājamām teritorijām vai dabiskām pļavām, iespēju robežās veidojot sasaistes starp ekoloģiski nozīmīgiem dabas elementiem, vienlaikus, saglabājot, ainavas raksturu un mozaīkas blīvumu, nozīmīgākās skatu līnijas uz atvērtajām teritorijām.</p> <p>Uzturēta nemainīgu dabisko pļavu kvalitāte, veicinot atbilstošu to apsaimniekošanu, mazinot to aizaugšanas riskus ar kokaugiem un bioloģiskās daudzveidības mazināšanos.</p>

Tādi areāli kā Vilciņu meža mozaīkainava, Jaunsilavas meža mozaīkainava, Daukstes agrārā mozaīkainava, Alsupes meža ainava un Liela Pelečāres purva ainava netiek apskatīti plašāk, to nelielo teritoriju dēļ, kas iekļaujas Madonas novada ainavā.

2.2. Nacionālās ainavas

Latvijas digitālais ainavu atlants. Tas veidots ar mērķi izveidot elektronisku vietni Latvijas ainavu raksturošanai un to novērtējuma rezultātu publicēšanai un sabiedrības izglītošanai. Latvijas digitālais ainavu atlants veidots balstoties uz valsts pētījumu programmas projekta „Ilgtspējīga zemes resursu un ainavu pārvaldība: izaicinājumu novērtējums, metodoloģiskie risinājumi un priekšlikumi” nacionāla līmeņa novērtējuma rezultātiem, kas ir Latvijas ainavu politikas īstenošanas pamats. Ainavu atlantā ir iekļauta svarīga informācija par visām Latvijas ainavām, kas nepieciešama ilgtspējīgai ainavu plānošanai un uzturēšanai, kā arī sabiedrības izpratnes par ainavām paplašināšanai. Digitālais ainavu atlants paredzēts plašai auditorijai – gan ainavu ekspertiem, plānotājiem un politikas veidotājiem, gan ikvienam plašākas sabiedrības pārstāvim. Atsevišķi izdalīta apakšsadaļa par nacionālas nozīmes ainaviski vērtīgām teritorijām, kas īpaši koncentrējas uz Latvijas ainavu vērtībām un atspoguļo projekta ietvaros ir izdalītās 18 teritorijas ar nacionāli nozīmīgu un unikālu ainavu kopumu. Madonas novada teritorijā atrodas viena no nacionālas nozīmes ainavām „Vidzemes pauguraine Piebalgā un Vestienā”, kā arī daļa no Teiču purva (skatīt 8. attēlu).

Saskaņā ar Digitālajā ainavu atlantā pieejamo informāciju, ir noteikts, ka pašvaldības teritorijas plānojumā precizē nacionālās nozīmes ainaviski vērtīgās teritorijas robežu, kas tika arī ir darīts izstrādājot Madonas novada teritorijas plānojumu.

8. attēls. Nacionālās ainavas. Fragmentis no Latvijas ainavu atlanta. Avots: Latvijas ainavu atlants

► **Teiču purvs**

Teiču purva ainavas uzturēšana ir pilnībā saistāma ar Teiču rezervāta izveides mērķi un veiktajiem aizsardzības pasākumiem. Ekosistēmas kopumā nozīmīgas ir piekļaujošās lauksaimniecības zemes, kas nodrošina barošanās un atpūtas vietas migrējošajām zosiņām un dzērvēm gan rudens, gan pavasara migrācijas laikā.

Lielākais jutīgums saistāms ar dabisko procesu netraucētu nodrošināšanu, tostarp neietekmētu purva hidroloģiskā režīma uzturēšanu. Teritorija nav paredzēta plašākai publiskai apmeklētībai.

Teiču purva ainavu kvalitātes mērķis ir saglabāt lielāko augsto sūnu purvu ekosistēmu Baltijā netraucētā tās dabisko procesu norisē, ievērojot Teiču dabas rezervāta dabas aizsardzības mērķus un veicamos pasākumus. Uzturēt purva apkārtnes lauksaimnieciskās teritorijas to primārajam mērķim, vienlaikus ņemot vērā šo vietu, kā migrējošiem putniem nozīmīgu atpūtas un barošanās teritoriju, funkciju.¹⁷

► **Vidzemes pauguraina: Piebalga un Vestiena**

Vidzemes pauguraine Vestiena ir Latvijas identitātes ainava ar nozīmīgu devumu nacionālās kultūras un valstiskuma veidošanai. Vidzemes pauguraiņu ainavas unikālo veidolu nosaka Vidzemes augstienei izteiktais reljefa saposmojums. Sevišķa Vidzemes augstienes ainavu iezīme ir lielpauguri (Gaiziņkalns, Sirdskalns, Abrienas kalns, Nesaules kalns, Mazais Gaiziņkalns, Viešūrkalns, Dravēnu kalns, Bolēnu kalns u. c.), kas veido Latvijas teritorijas mūsdienu zemes virsmas augstākos punktus.

No lielpauguriem paveras izcilas un tālas skatu perspektīvas, savukārt arī paši lielpauguri no attāluma ainavā vizuāli izceļas, ko papildina mozaīkveida mežu un lauku, pļavu mija ar viensētām, ezeriem, līkumotajiem baltajiem lielceļiem un ciemu kontūrām. Potenciālu apdraudējumu rada lielu inženiertehnisku infrastruktūras būvju izveide.

Teritorijas ainavu kvalitātes mērķis ir saglabāt Vidzemes augstienei raksturīgo pauguraino ainavu ar mežu, lauku (t. sk. ganību un pļavu) un viensētu miju (attīstot to pievilcību dzīvošanai), saglabāt dabas daudzveidību, atjaunot kultūras mantojumu, veicināt ciemu pievilcību, attīstīt mūsdienīgus arhitektoniskus risinājumus un plašāku atbildīgu ekosistēmas pakalpojumu lietošanu, iekļaujoties ar daudzveidīgo reljefo raksturīgajā saskanīgajā ainavā, rūpējoties par ainavas pieejamību un tālo skatu perspektīvām.

Vidzemes pauguraiņu ainava ir arī viena no astoņām **Latvijas kultūras kanona ainavām**, kas reprezentē Latvijas skaistumu un daudzveidību, kas veidojušies dabas apstākļu un cilvēku mijiedarbībā¹⁸. Tās unikalitāti nosaka izteiktais reljefa saposmojums, zemes izmantošanas un viensētu izvietojums, izteiksmīgi skati uz ezeriem, ūdensrozes, Vidzemes sētu ainava, kas ir neatņemama Vidzemes pauguraiņu kultūrainavas elements un vērtība.

Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija sadarbībā ar plānošanas reģioniem un Latvijas Nacionālo bibliotēku Latvijas valsts simtgades programmas ietvaros īsteno aktivitāti „Dāvāna Latvijai – elektroniska ainavu dārgumu krātuve „Latvijas ainavu dārgumi vakar, šodien, rīt“. Kopā ar Latvijas iedzīvotājiem un ainavu ekspertu padomi šīs aktivitātes laikā atlasīja 50 Latvijas ainavu dārgumus. Katru no pieciem Latvijas plānošanas reģioniem raksturo 10 ainavu dārgumi. Teiču purvs un Vidzemes lauku sēta un baltie lielceļi ir noteikti

¹⁷ [Latvijas ainava atlants](#)

¹⁸ [Latvijas kultūras kanons](#)

kā vieni no 10 Vidzemes ainavu dārgumiem, kas atspoguļo iedzīvotāju un ainavu ekspertu kopīgu vērtējumu.¹⁹

2.3. Dabas vērtības

Saskaņā ar Dabas aizsardzības pārvaldes dabas datu pārvaldības sistēmā „Ozols” (turpmāk – DAP „Ozols”) publicēto informāciju, Madonas novada teritorijā atrodas vairākas īpaši aizsargājamas dabas teritorijas: dabas liegums „Palšu purvs”, „Jumurdas ezers”, „Nesaules kalns”, „Lubāna mitrājs”, „Lielsalas purvs”, „Murmastienes staigājumu meži”, „Kapuz ezers”, „Barkavas ozolu audze”, dabas parks „Ogres ieleja”, „Kuja”, „Aiviekstes paliene”, dabas rezervāts „Krustkalni”, „Teiči” un aizsargājamais ainavu apvidus „Vestiena”.

Aizsargājamais ainavu apvidus „Vestiena” ir viena no lielākajām īpaši aizsargājamām dabas teritorijām novadā, tā izveidota, lai saglabātu un aizsargātu Vidzemes augstienes raksturīgo ainavu un dabas kompleksu daudzveidību. Vestienu aizsargājamo ainavu apvidus ietver Vidzemes augstienes centrālo daļu ar Latvijas augstāko virsotni – Gaiziņkalnu, kā arī citus apkārtējos lielpaugurus, kuru augstums ir līdz 270 m v.j.l. (Sirdskalns, Abrienas kalns, Bolēnu kalns u.c.).

Teritorijā ietilpst gan ainaviski, gan bioloģiski vērtīga Vestienu ezeru grupa – Kāla ezers, Talejas ezers, Ilziņas ezers u.c. Teritorijā konstatēti tādi ES Biotopu direktīvas biotopi kā – 3150 Eitrofi ezeri ar iegrimušo ūdensaugu un peldaugu augāju, 6430 Eitrofas augsto lakstaugu audzes, 6270* Sugām bagātas ganības un ganītas pļavas, 7140 Pārejas purvi un slīkšņas, 9010* Veci vai dabiski boreāli meži, 91E0* Aluviāli krastmalu un palienu meži u. c. Teritorijā sastopams liels skaits aizsargājamo augu un dzīvnieku sugu. Uz teritoriju attiecas MK noteikumi Nr.264 „Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas nosacījumi”.

¹⁹ [Ainavu dārgumi](#)

2.4. Kultūrvēsturiskās vērtības

9. attēls. Valsts nozīmes kultūras piemineklis „Cesvaines pils”. Foto: L. Hrisanfova

Ainavai ir kultūrvēsturiska vērtība. Novada teritorijā atrodas vairāki kultūras pieminekļi (skatīt 3.14. apakšnodaļu teritorijas plānojuma Paskaidrojuma rakstā), piemēram, valsts nozīmes kultūras piemineklis „Cesvaines pils” (aizsardzības Nr. 6472), valsts nozīmes kultūras piemineklis „Cesvaines parks” (aizsardzības nr. 6469), valsts nozīmes kultūras piemineklis „Varakļānu muižas apbūve” (aizsardzības Nr. 6482), reģiona nozīmes kultūras piemineklis „Varakļānu katoļu baznīca” (aizsardzības Nr. 6485), kā arī daudzi citi (apmetnes, senkapi, kulta vietas un pilskalni). Valsts, reģiona un vietējas nozīmes kultūras pieminekļiem ir liela nozīme ainaviski vērtīgo teritoriju noteikšanā, to esamība raksturo ainavas kultūrvēsturisko nozīmi. Aizsardzības zonas uzturēšanas režīms nosaka, ka kultūras piemineklis ir jāuztver no tradicionāliem vai nozīmīgiem skatu punktiem, un jā saglabā arī raksturīgā, vēsturiski nozīmīgā ainava skatā no kultūras pieminekļa.

Teritorijas plānojuma ietvaros ir noteiktas arī vietējas nozīmes kultūrvēsturiskās teritorijas).

3. PRIEKŠLIKUMI MADONAS NOVADA TERITORIJAS PLĀNOJUMA IZSTRĀDEI

Madonas novada ainava ir viena no izteismīgākajām Latvijā, ar īpašu ainavisku vērtību, ko apliecina arī iekļaušana Latvijas kultūras kanonā, ainavu dārgumos, kā arī iekļaušana starp 18 nacionālajām ainavām. Ņemot vērā iepriekš veikto analīzi, apzinātās novada vērtības, izdalītas teritorijas ar īpašiem noteikumiem, kuras saskaņā ar MK 30.04.2013. noteikumiem Nr. 240 „Vispārīgie teritorijas plānošanas, izmantošanas un apbūves noteikumi” var tikt noteiktas teritorijas plānojumā.

10. attēls. Skats no autoceļa V843 Lubānas ezera virzienā.
Foto: L. Hrisanfova

11. attēls. Skats no autoceļa P37 Cesvaines pils virzienā.
Foto: L. Hrisanfova

12. attēls. Skats Pulgošņa ezeru no autoceļa P81.
Foto: L. Hrisanfova

13. attēls. Skats uz Kāla ezeru no autoceļa P81.
Foto: L. Hrisanfova

Zemāk tiek sniegts priekšlikums teritorijām ar īpašiem noteikumiem TIN5, lai nostiprinātu, saglabātu minētās vērtības arī teritorijas plānojuma ietvaros. Nosakot TIN5 teritorijas, vērā ņemtas reljefa iezīmes, ezeru tīkls, kultūrvēsturiskās un ekoloģiskās vērtības, kā noteiktās vērtības augstāk stāvošos dokumentos, unikalitāte Latvijas mērogā.

Ainaviski vērtīgās teritorijās aizliegtas darbības, kuru rezultātā notiek nevēlamas ainavas struktūras izmaiņas, noteikto vērtību mazināšana. Madonas novada teritorijas plānojumā par ainaviski vērtīgām teritorijām (TIN5) tiek noteiktas teritorijas, kuras ne tikai jau šobrīd ir nozīmīgas novada atpazīstamības vietas, bet arī nākotnē var sniegt būtisku pienesumu teritorijas identitātes, piederības sajūtas, kultūras veidošanā un nostiprināšanā, veicinot

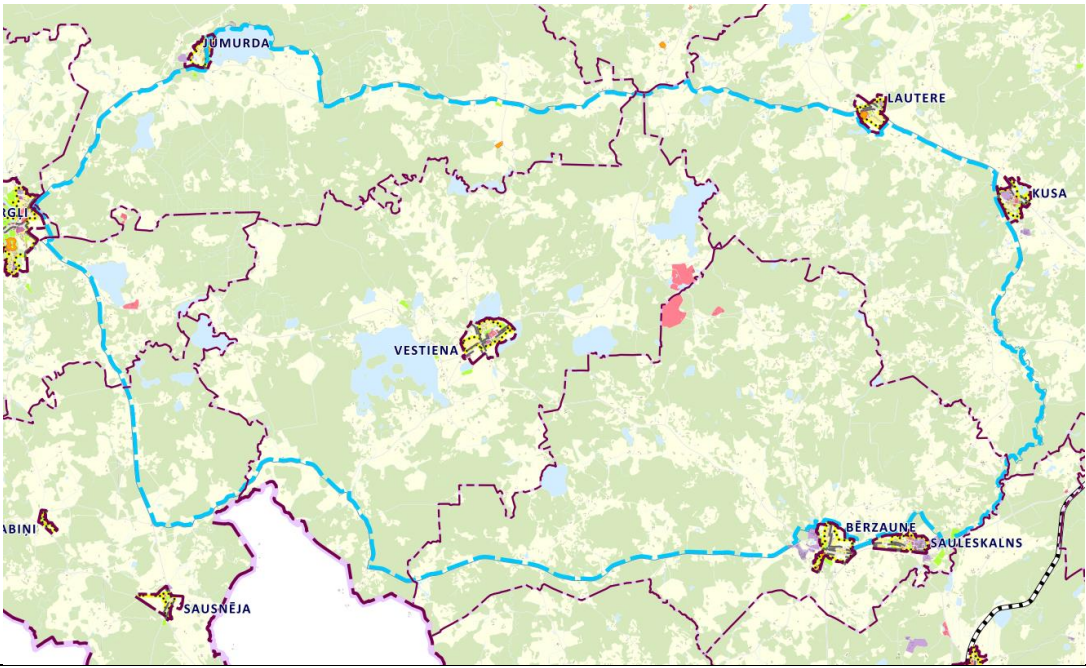
esošo vērtību saglabāšanu, augstvērtīgas dzīves vides kvalitātes nodrošināšanu un novada kā labvēlīga resursa (piemēram, tūrisma infrastruktūras) attīstību.

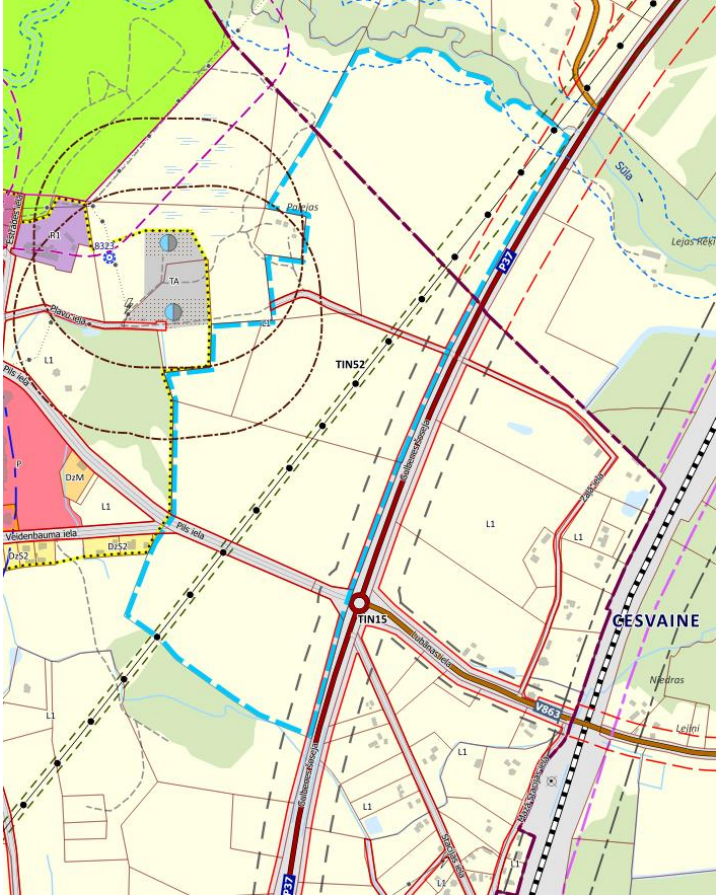
Ainaviski vērtīgo teritoriju noteikšana balstās uz šādiem kritērijiem: kultūras mantojuma koncentrācija, kultūrvēsturiskā vērtība, vizuāli uztveramu dabas vērtību koncentrācija, daudzveidība, izteikti identitātes aspekti, vizuāli augstvērtīga (augstvērtīgu skatu koncentrācija), sabiedrības novērtēta.

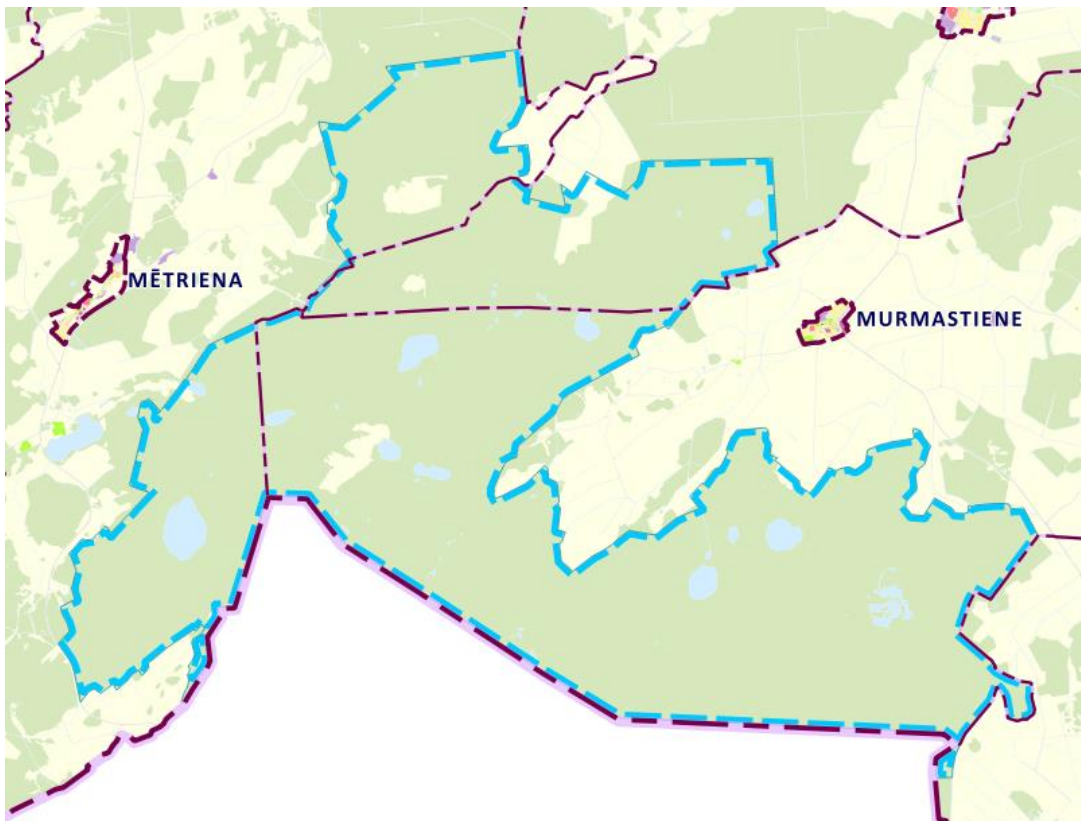
Teritorijas robežas ir noteiktas vai precizētas pēc šādiem principiem: dabā esošiem, ainavas telpisko struktūru veidojošiem elementiem (dabiskās robežas dabā – ceļi, meža malas, lauku malas, vizuāli redzama īpašuma robeža, grāvis, apbūve u. c.), vēsturisko objektu izvietojumu, reljefu, ainavas uztveres no ceļa principiem, kas balstīti cilvēka uztveres specifikā, kā arī ņemot vērā īpaši aizsargājamo dabas teritoriju robežas.

2. tabulā ir sniegts priekšlikums ainaviski vērtīgām teritorijām: to nosaukums un robeža.

2. tabula. Priekšlikums ainaviski vērtīgām teritorijām Madonas novadā

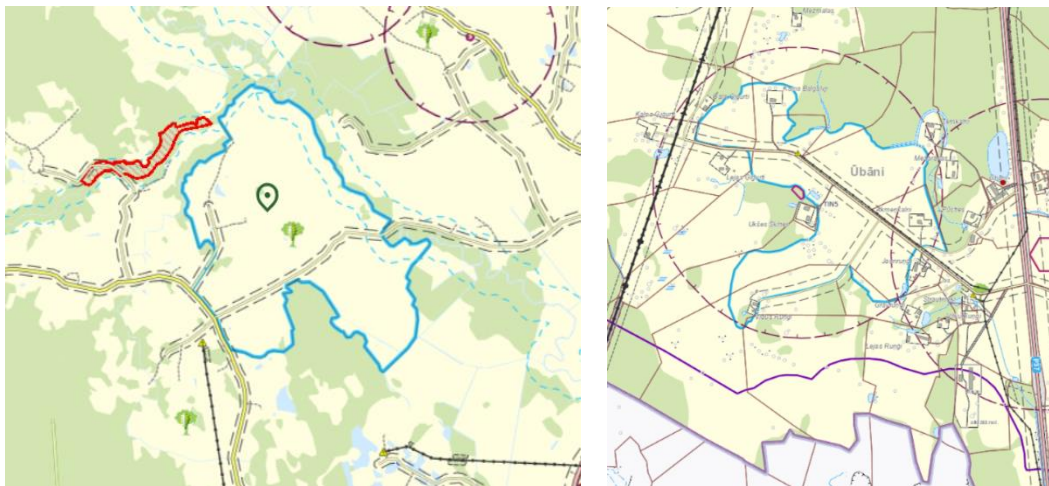
TIN	Ainaviski vērtīgās teritorijas nosaukums
TIN51	<p>Vestienas ainavu apvidus</p> <p>Izveides mērķis: Teritorija Latvijai, Vidzemes reģionam un novadam raksturīgās dabas un kultūrvēsturiskās ainavas saglabāšanai, kuras galvenās vērtības ir pauguri ar mežu, lauku un viensētu mija, dabas daudzveidība, kultūras mantojums un tālās skatu perspektīvas.</p>
	<p>Nosacījumi:</p> <p>Jaunu apbūvi plāno, ievērojot vēsturisko apbūves un ainavas struktūru, neaizsedzot publiski pieejamos atvērtās ainavas skatus. Pirms jaunas būvniecības uzsākšanas sertificēts ainavu arhitekts veic novērtējumu par plānotās apbūves ietekmi uz ainavu no publiski pieejamiem skatu punktiem objekta tiešā tuvumā.</p> <p>Ēku būvniecību, tai skaitā pārbūvi, veic, izvēloties ainavā iederīgu arhitektūras stilu un ēku apdares materiālus. Būvju novietojums un labiekārtojums nedrīkst aizsegst skatus uz ainavu vērtībām, pārvietojoties pa valsts un pašvaldības autoceļiem.</p> <p>Apbūves ietekmes uz vērtīgo ainavu novērtējumā raksturo:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ apbūves ietekmi uz apkārtnes panorāmu un skatu perspektīvām; ▶ būvformu un būvniecības materiālu atbilstību Novada būvniecības tradīcijām, apbūves formas un mēroga iederību ainavā, nodrošinot kultūrvēsturisko lauku ainavu, ezeru un upju ainavu, kā arī vērtīgo dabas ainavu un īpaši aizsargājamo dabas teritoriju saglabāšanu. <p>Aizliegta saimnieciskā darbība, kas būtiski samazina ainavas kultūrvēsturisko, ekoloģisko vai vizuālo vērtību, tai skaitā:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ atklātās lauku ainavas un skatu joslu aizsegšana ar kokiem un krūmiem; ▶ vēja elektrostaciju, kuru jauda ir lielāka par 20 kW, uzstādīšana; ▶ saules elektrostaciju uzstādīšana, izņemot saules paneļu sistēmas vienas mājāsaimniecības vai saimniecības vajadzībām;

	<p>► būtiska reljefa pārveidošana.</p> <p>Tūrisma un rekreācijas infrastruktūras labiekārtojuma objektus (informācijas stendus, atpūtas vietas, telšu vietas, stāvlaukumus, tualetes, atkritumu tvertnes u. c.) izvieta ar pašvaldības saskaņojumu un noteiktās vietās.</p>
<p>TIN52</p>	<p>Cesvaines pils ainavas aizsardzības teritorija</p>
	<p>Izveides mērķis: Teritorija atvērta un neapbūvētu skatu perspektīvu saglabāšanai uz Cesvaines muizas pili un no tās, kā arī Cesvaines pilsētai raksturīgās dabas un kultūrvēsturiskās ainavas saglabāšanai.</p>
	<p>Nosacījumi:</p> <p>Aizliegta saimnieciskā darbība, kas samazina ainavas kultūrvēsturisko, ekoloģisko vai vizuālo vērtību, tai skaitā:</p> <ul style="list-style-type: none"> ► nozīmīgu skatu punktu un skatu joslu aizsegšana ar kokiem un krūmiem; ► būtiska reljefa pārveidošana; ► vēja elektrostaciju, kuru jauda ir lielāka par 20 kW, uzstādīšana; ► saules elektrostaciju uzstādīšana, izņemot saules paneļu sistēmas vienas mājsaimniecības vai saimniecības vajadzībām; ► maksimālais būvju augstums nedrīkst pārsniegt 10 m, papildus ņemot vērā konkrētajā funkcionālajā zonā noteiktos apbūves augstuma ierobežojumus. <p>Nav atļauta lauksaimniecībā izmantojamo zemju apmežošana, tai skaitā plantāciju meža ieadzēšana.</p>

TIN53	Teiču purva ainava
	<p>Izveides mērķis: Teritorija noteikta Teiču dabas rezervāta daļā, kurā galvenā vērtība ir augsto sūnu purvu ekosistēmas.</p> <p>Ainavu kvalitātes mērķis: Saglabāt lielāko augsto sūnu purvu ekosistēmu Baltijā netraucētā tās dabisko procesu norisē, ievērojot Teiču dabas rezervāta dabas aizsardzības mērķus un veicamos pasākumus. Uzturēt purva apkārtnes lauksaimnieciskās teritorijas to primārajam mērķim, vienlaikus ņemot vērā šo vietu, kā migrējošiem putniem nozīmīgu atpūtas un barošanās teritoriju.</p>
	<p>Nosacījumi:</p> <p>Teritorijā ievēro Teiču dabas rezervāta likumā un īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējos aizsardzības un izmantošanas noteikumos noteiktās prasības.</p> <p>Rekomendācijas apsaimniekošanai:</p> <ul style="list-style-type: none">▶ Nepieļaut jaunu transporta un inženiertehniskās infrastruktūras izvietojumu īpaši aizsargājamā dabas teritorijā;▶ Plānot pārdomātu tūrisma infrastruktūras un plūsmu izveidi.▶ Rezervāta teritorijā un tā apkārtnē nepieļaut liela mēroga objektu (vēja turbīnas, vēja ģeneratoru, biogāzes lielmēroga ražotne, solārie paneļi u. c.) izvietojumu.

Izdalītajām īpaši vērtīgajām ainavu teritorijām ir noteikti ainavu kvalitātes mērķi, kas detalizē ainavu areālam izvirzītos ainavu kvalitātes mērķus. Ainavu kvalitātes mērķu izvirzīšana tiek veikta, atsaucoties uz vēlamo nākotnes situāciju konkrētajā vietā. Ainavas kvalitātes mērķi tieši sasaucas ar ieteikumiem, kas tiek sniegti katras attīstības jomas potenciālas attīstības gadījumā, norādot būtiskākos aspektus, kas jāievērtē, plānojot teritorijas attīstību un atbalstāmās darbības konkrētajā ainavu areālā.

Izvērtējot teritoriju, esošās noteiktās TIN5 teritorijas un nosacījumus, kas uz tām attiecas, tad ir pieņemts lēmums jaunajā teritorijas plānojumā neiekļaut Cesvaines novada teritorijas plānojumā noteiktās divas ainavu vērtīgās teritorijas: Ūbāni (skatīt attēlu nr. 15) un Lejieši (skatīt attēlu nr. 14). Madonas novads ir bagāts ar vietām, no kurām atklājas plašas un tālas skatu perspektīvas, kā arī nolasās izteiktais reljefs, kur lauksaimniecības zemju apsaimniekošanai ir būtiska nozīme ainavas saglabāšanā un vērtību uzturēšanā. Ņemot vērā minēto, šīs teritorijas netiek noteiktas kā ainaviski vērtīgas teritorijas, jo uz tām attiecas TIAN punkts nr. 49, kas nosaka lauksaimniecībā izmantojamās zemes apmežošanu. Tieši atklāto lauksaimniecības zemju apmežošana vai neapsaimniekošana, degradē šādu ainavu vizuālo vērtību.

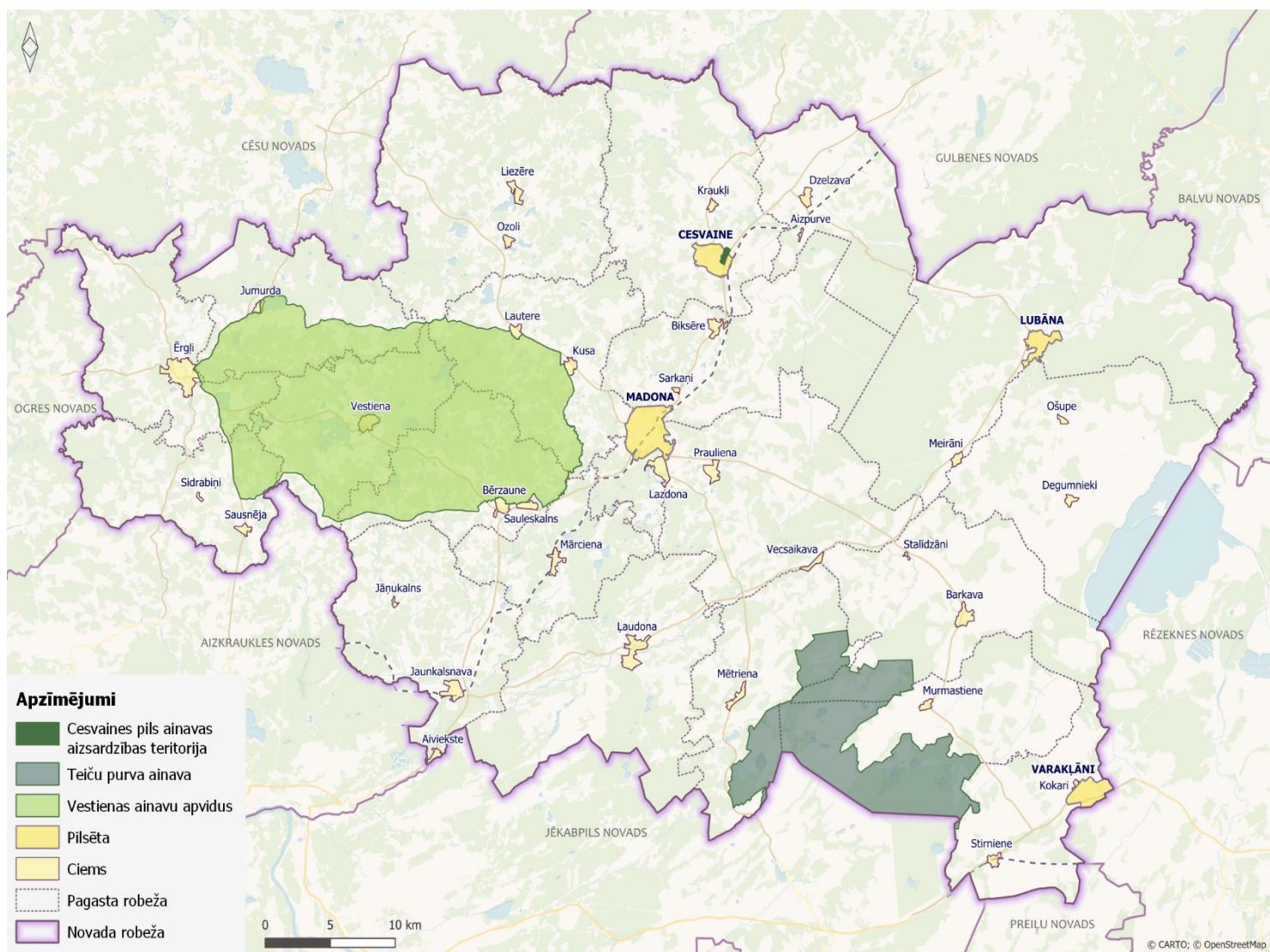
14. un 15. attēls. Fragments no Cesvaines novada teritorijas plānojuma 2019. gada grozījumi ar TIN5 teritorijām. Avots: https://geolatvija.lv/geo/tapis#document_19002#nozoom

16. attēls. Skats no ceļa, kas ved uz mājām Kalna Ģigurti. Foto: L. Hrisanfova

17. attēls. Skats no ceļa, kas ved caur TIN5 pāri Kujas upei un virzienā uz autoceļu V854. Foto: L. Hrisanfova

18. attēls. Madonas novadā noteiktās teritorijas ar īpašiem noteikumiem TIN5 „Ainaviski vērtīgas teritorijas”

► **Priekšlikums Lubānas vēsturiskā centra saglabāšanai**

19. attēls. Lubānas luterāņu baznīca.
Foto: L. Hrisanfova

20. attēls. Skats uz O. Kalpaka iela 8. Foto: L. Hrisanfova

21. attēls. Skats uz O. Kalpaka iela 1. Foto: L. Hrisanfova

Noteikt Lubānas centru (Baznīcas ielas, Tilta ielas un Oskara Kalpaka ielas krustojumu) kā TIN4 teritoriju, ar mērķi saglabāt ilgstošā laikā veidojušos apbūves struktūru un arhitektūru.

Teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumos iestrādājot nosacījumus ainavas kvalitātes mērķa saglabāšanai.

Atsevišķas TIN4 teritorijas var nenoteikt, ja nosacījumus atsevišķu vērtību saglabāšanai integrē funkcionālajā apakšzonā. Galvenais mērķis ir saglabāt vēsturisko apbūves struktūru, raksturu, materiālu pielietojumu, proporcijas, jumta slīpumu, durvju un logu ailes.

- Lai saglabātu atsevišķu ēku vai apbūves kompleksu raksturu un vietas identitāti priekšlikums teritorijas plānojumā noteikt vietējas nozīmes kultūrvēsturiskās teritorijas vai objekts kā TIN4 un teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumos izvērtēt un ietvert šādus punktus vērtību saglabāšanai:
- Teritorijā paredzot jaunu ēku būvniecību un esošu ēku pārbūvi ar apjoma palielināšanu, nepieciešams veikt vizuālās ietekmes analīzi, uzskatāmi attēlojot un/vai aprakstot kā ēka iekļaujas esošā apbūves struktūrā, to vērtējot no dažādiem skatu punktiem. Veicot situācijas modelēšanu trīs dimensijās (3D vizualizācija), uzskatāmi attēlo, kā izmaiņas redz cilvēks pārvietojoties pilsētvidē.
- Ēkas nojaukšanas gadījumā jaunais būvapjoms jāceļ tajā pašā vietā un proporcijās un tādu pašu ielas puses fasāžu risinājumu. Vienlaikus šis jaunais būvapjoms var būt arī jaunas ēkas daļa (piebūve, ieejas vējtveris u.tml.) konkrētajā zemes vienībā. Jaunās ēkas kopskatā uzskatāmi jādemonstrē senās ēkas būvapjoms.

- ▶ Jāsaglabā arhitektoniski raksturīgo un vēsturiski vērtīgo ēku mērogs, apjoma proporcijas, apdares materiāli, dekora elementu stilistika. Pieļaujama jaunas ēkas būvniecība tajā pašā vietā, tajās pašās proporcijās un pielietojot vēsturiski tradicionālos apdares materiālus, ja ēku konstrukciju tehniskais stāvoklis nepieļauj šo ēku tālāku izmantošanu.
- ▶ Saglabā raksturīgo vidi – reljefu, vēsturisko apstādījumu apzaļumojuma struktūru, koku grupas un alejas, puķu audzes u.c., esošās kultūrvēsturiskās apbūves mērogu un raksturu, raksturīgos skatupunktus uz kultūrvēsturisko apbūvi.
- ▶ Nav pieļaujama jaunas vēsturiskajai apbūves funkcijai neatbilstošas apbūves veidošana.
- ▶ Ēkas atjaunošanā izmanto tādus materiālus un krāsas, kas izmantoti sākotnējās ēkas celtniecībā. Mūsdienu būvmateriālu lietojums atļauts gadījumos, kad tā ir vienīgā iespēja ēku saglabāt.
- ▶ Nav pieļaujama tādu jaunu ēku būvniecība, kas ārējo izmēru vai būvapjoma ziņā izteikti kontrastē ar vēsturiskās apbūves apjomiem.
- ▶ Aizliegts veikt jaunu ceļu un ielu izbūvi, kas ir pretrunā ar vēsturiskā plānojuma struktūru.
- ▶ Zemes vienības fronte ir ne mazāka kā 12 m.
- ▶ Aizliegta ēku siltināšana no ārpuses.
- ▶ Jumta iesegumu nomaiņu veic, atbilstoši visas ēkas vienotai būvniecības dokumentācijai (neradīt situācijas, kad vienas ēkas daļai jumts sarkans, otrai – pelēks).
- ▶ Fasādes dekoratīvās detaļas veidojamas vēsturiski pielietotajos materiālos un arhitektoniski tradicionālā izpildījumā. Nav atļauts veidot tos butaforiskus, piemēram no putupolistirola vai cita siltumizolācijas materiāla.
- ▶ Saglabāt vēsturisko logu dalījumu fasādē, kas vērsta pret publisko ārtelpu (ielu, parku, skvēru u. c.).
- ▶ Vienā ēkā likt vienāda toņa, materiāla logus un durvis.
- ▶ Saglabāt vēsturisko logu un durvju aiļu lielumu, proporciju.
- ▶ Saglabāt vēsturisko apbūves struktūru gar ielu.
- ▶ Saglabāt ēku vēsturisko augstumu.

4. ALTERNATĪVO ENERGORESURSU ATTĪSTĪBA

Enerģijas ražošanā dominē vēja un saules enerģija. Saules enerģijas stacijas efektīvi darbojas visā valsts teritorijā, īpaši vasaras periodā, un palīdz nodrošināt energoapgādes daudzveidību. Saules paneļi ir plaši izplatīti māsaimniecībās un industriālajās zonās, veicinot iedzīvotāju iesaisti enerģijas ražošanā. Nozīmīga loma ir arī hidroenerģijai un uzglabāšanas tehnoloģijām.

Līdz šim nav apzināta saules parku ietekme uz lauksaimniecības teritorijām, un tie nav raksturīgi Latvijas ainavai kopumā. Būtu jāizvērtē šādu parku attīstība lielās platībās un ar kādiem nosacījumiem tie var attīstīties Madonas novadā. Būtiski ņemt vērā pieejamo infrastruktūru šo objektu attīstībai un ietekmi ilgtermiņā.

2024. gadā ir izstrādātas Vides aizsardzības vadlīnijas saules parku attīstībai Latvijā. Vadlīniju mērķis ir sekmēt ilgtspējīgu un efektīvu saules enerģijas projektu attīstību. Vadlīnijās ietverti ieteikumi zemes īpašniekiem un saules parku attīstītājiem dabas aizsardzības, sabiedrības interešu un ekonomisko ieguvumu saglabāšanai. Saules parku projektu attīstībai īpaši svarīgi ir piesaistīt attiecīgo jomu kompetentus ekspertus, lai rastu optimālus risinājumus. Svarīgi ir vadlīnijas ievērot, izbūvējot lielus saules parkus (> 2 ha vai > 2 MW).

Latvijā nav normatīvu, kas kontrolē saules parku attīstību, līdz ar to attīstība ir praktiski pieļaujama jebkurā vietā, ņemot vērā, ka paši paneļi nav klasificējami kā būves.

Saules parku uzstādīšana nebūtu vēlama vietējas nozīmes lauksaimniecības teritorijā, lai nodrošinātu vērtīgu lauksaimniecības zemju saglabāšanu un to izmantošanu atbilstoši zemes kvalitātei.

Ņemot vērā minētās vadlīnijas, saules parku attīstību ieteicams primāri plānot uz mākslīgām virsmām, degradētās teritorijās un tikai pēc tam lauksaimniecībā izmantojamās zemēs.

Lai kontrolētu saules parku attīstību novadā un mazinātu to ietekmi ne tikai uz ainavu, bet arī tuvumā dzīvojošo iedzīvotāju ikdienu, priekšlikums teritorijas plānojuma teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumos iekļaut šādus punktus, kas attiektos ne tikai uz saules parkiem, bet arī akumulatoru enerģijas uzlādēšanas sistēmām.

Lai noteiktu uz kāda izmēra saules parkiem piedāvātie nosacījumi attiektos, svarīgi ir definēt, kas ir saules parks un akumulatoru enerģijas uzlādēšanas sistēmas.

Saules parks* – uz zemes izvietoti saules paneļi, kas paredzēti elektroenerģijas ražošanai publiskajam tīklam vai lieliem elektroenerģijas patērētājiem, elektroenerģijas ražošanas iekārtu jauda ir vienāda vai pārsniedza 500 kilovatus.

Akumulatoru enerģijas uzkrāšanas sistēmas* (*BESS (Battery Energy Storage Systems)*), ir iekārta, kas sastāv no vairākiem enerģijas uzkrāšanas akumulatoriem, kas paredzēti ir enerģijas uzkrāšanai, izdošanai, uzņemšanai tīklā, lai nodrošināt nepieciešamās regulēšanas rezerves uz augšu un uz leju pēc nepieciešamības.

* Saules parka un akumulatoru enerģijas uzkrāšanas sistēmu definīciju izstrādē ņemti vērā šādi avoti <https://ast.lv/lv/projects/baterijas>, <https://likumi.lv/ta/id/348679-noteikumi-par-atlajam-jaunas-elektroenerģijas-razosanas-iekartas-ieviesanai-vai-elektroenerģijas-razosanas-jaudas-palielinasanai>, Vides aizsardzības vadlīnijas saules parku attīstībai Latvijā

► **Priekšlikums TIAN iekļaut šādus nosacījumus, kas attiektos uz saules parku un BESS attīstību novada teritorijā:**

- ▶ Saules parkus un BESS nav atļauts veidot pilsētu un ciemu teritorijās, izņemot teritorijās, kur funkcionālais zonējums ir noteikts ražošanas apbūves teritorija (R, R1). (uz mājām, lielajiem ēku jumtiem).
- ▶ Saules parkus un BESS aizliegts uzstādīt vietās, kur no valsts galvenajiem un reģionālajiem autoceļiem paveras atklāti skati uz upi, teritorijā starp autoceļu un upi (upes nozīme, vajadzētu atrunāt, ka tās nav mazās upītes). Attiecas uz teritoriju, kur upe ir līdz 1 km attālumā no ceļa.
- ▶ Nav atļauts veidot saules parku šādās teritorijās:
 - Īpaši aizsargājamās dabas teritorijās;
 - Eiropas Savienības nozīmes aizsargājamās biotopos;
 - virs dabiskām ūdenstilpēm;
 - kultūrvēsturiskajā un dabas teritorijā (TIN4), ainaviski vērtīgajās teritorijās;
 - Valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu teritorijās un to aizsargjoslās;
 - nogāzēs, kuru slīpums ir >30°, lai neveicinātu augsnes eroziju;
 - teritorijās ar kūdraugsnēm, kurās nepieciešama meliorācijas sistēmu izbūve saules parku attīstībai;
 - vietējas nozīmes lauksaimniecības zemēs.
- ▶ Lai samazinātu saules parka vizuālo uztveramību no <1,5 km attālumā esošiem autoceļiem, dzīvojamām mājām, kultūras pieminekļiem, skatu punktiem un/vai citiem nozīmīgiem objektiem un vietām, saglabā saules parku ierobežojošas koku un krūmu joslas un pudurus. Ja to teritorijā nav un normatīvi to pieļauj, veido apkārtnē raksturīgu vietējo augu buferstādījumus.
- ▶ Elektrolīnijas, kuras nepieciešams ierīkot, ierok zem zemes. Ja tas nav iespējams un ja dabas eksperts vai ornitologs to atzīst par nepieciešamu, gaisvadu elektrolīnijas marķē, lai samazinātu putnu sadursmju risku.
- ▶ Iekārtas (invertorus) novietot pēc iespējas tālāk no blakus esošā īpašuma robežām. Ja tas nav iespējams, tad ierīkot skaņas barjeru (piemēram, apstādījumus) iespējami tuvāk skaņas avotam.
- ▶ Nav atļauts ieviest pastāvīgu mākslīgo apgaismojumu teritorijās, kuru tuvumā ir dzīvojamās mājas.
- ▶ Palielinot esošu saules parku jāņem vērā augstāk minētās prasības.
- ▶ Attīstot saules parku lielāku par 2 ha, ir nepieciešams ainavu eksperta novērtējums, ja:
 - Saules parks plānots līdz 2 km attālumā no reģiona vai valsts nozīmes autoceļa.
 - Saules parks tiek plānots līdz 1 km attālumā no ciema vai pilsētas robeža.

Ņemot vērā Madonas novada kopējo ainavas vērtību, reljefu, īpaši aizsargājamu dabas teritoriju „Vestiena”, kas tieši veidota ar mērķi, lai saglabātu un aizsargātu Vidzemes augstienes raksturīgo ainavu un dabas kompleksa daudzveidību, ir svarīgi neveidot vēja parkus. Vestienas aizsargājamo ainavu apvidus ietver Vidzemes augstienes centrālo daļu ar Latvijas augstāko virsotni – Gaiziņkalnu, kā arī citus apkārtējos lielpaugurus, kuru augstums ir līdz 270 m v.j.l., līdz ar to vēja turbīnu uzstādīšana šādā reljefā būtiski mainīs ainavas veidolu, perspektīvu un vēja turbīnas būs plaši redzamas visā apkārtnē.

Vēja turbīnu uzstādīšana nebūtu vēlama arī citās noteiktās ainavu teritorijās, jo atsevišķas teritorijas ir ne tikai ar augstu ainavisko vērtību, bet arī augstu bioloģisko daudzveidību, būtiskas putnu barošanās un ligzdošanas vietas, piemēram, Teiču purva ainavā. Cesvaines pils ainavu aizsardzības teritorijā vēja elektrostaciju uzstādīšana būtu aizliedzama, jo būtiska ainavas dominante ir Cesvaines pils, līdz ar to būtiski saglabāt skatu perspektīvas un Cesvaines pils saglabājamās vērtības: būves telpiskais risinājums ainavā, jumta torņu smailes ar izteiktu silueta nozīmi.

Kopumā Madonas novadā būtu aizliedzama atsevišķu vēja elektrostaciju būvēšana, bet ir izvērtējama vēja parku attīstība.

Ainava mainās, veidojās cilvēka un dabas mijiedarbībā, arī ainavas vērtības ir veidojušās šīs procesa rezultātā. Tai pat laikā viena vērtība var tik iznīcināta un transformējas par nākošo paaudžu vērtību. Ainavas saglabāšana, pārvaldība un plānošana, ir process, kur līdzatbildīgi un piedalās visi: iedzīvotāji, plānotāji, pārvaldītāji. Mēs visi esam atbildīgi par ainavu veidošanos un pārveidošanos. Ainava ir resurss, kas stiprina novada identitāti, palielina mūsu dzīves kvalitāti un sniedz dažādas attīstības iespējas. Vienlaikus jāapzinās, ka ainavas pārmaiņas ietekmē gan vietējie iedzīvotāji, gan augstākā līmeņa lēmumi. Tās ietekmē politiskie lēmumi, klimata pārmaiņas, karš, kopienu aktivitātes, tehnoloģiju attīstība, autoritāšu rīcība, plānošanas procesi, ekonomiskie faktori, migrācija, dzīvesveids, sabiedrības vērtību maiņa u. c. Šo procesu rezultātā mainās arī vietējās novada vērtības un identitāte, kuru saglabāšanai ir būtiska nozīme mūsu identitātes, piederības veidošanā.

Ainavas izpratnes veicināšanā, būtiska loma ir sabiedrības izglītošanai un informēšanai, iesaistei un sadarbībai visos līmeņos. Ainavai ir vajadzīgs cilvēks. Tikai gudri, pārdomāti saimniekojot, un ar atbildību un mīlestību pret savu zemi mēs varam radīt, pārvaldīt un attīstīt sava novada, valsts ainavas vērtības, kas piedalās mūs kā personību un piederības novadam veidošanā.